

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI**

**MALİ KANUNLARIN KARMAŞIKLIĞI AÇISINDAN TÜRKİYE'DE
BELEDİYELERİN KARŞILAŞTIĞI SORUNLARIN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Müge ÇAKMAK

Danışman: Doç. Dr. Gonca GÜNGÖR GÖKSU

MAYIS - 2025

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MALİ KANUNLARIN KARMAŞIKLIĞI AÇISINDAN
TÜRKİYE'DE BELEDİYELERİN KARŞILAŞTIĞI
SORUNLARIN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Müge ÇAKMAK

Enstitü Anabilim Dalı : Maliye
Enstitü Bilim Dalı : Mali Hukuk

“Bu tez 23/05/2025 tarihinde yüz yüze olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulanan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Doç. Dr. Gonca GÜNGÖR GÖKSU	Başarılı
Doç. Dr. Hilal ALPDOĞAN	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Nurullah ALTUN	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☒

Hayır ☐

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Müge ÇAKMAK

23/05/2025

ÖN SÖZ

Bu tez çalışması da yalnızca bireysel bir akademik gayretin ürünü değil; aynı zamanda yol boyunca bana destek olan pek çok kıymetli insanın katkısıyla ortaya çıkmıştır. Bu vesileyle, hem akademik rehberliği hem de kişisel yönlendirmeleriyle bana bu süreçte eşlik eden herkese gönülden teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Öncelikle bu çalışmanın fikrî temellerinin atılmasında, araştırma konumun belirlenmesinde ve tez süreci boyunca her aşamada bilgi, tecrübe ve akademik birikimiyle bana yol gösteren, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, akademik hassasiyeti ve titizliğiyle bana ilham veren değerli danışman hocam Sayın Doç. Dr. Gonca GÜNGÖR GÖKSU'ya en içten teşekkürlerimi sunarım.

Bugünlere ulaşmamda en büyük paya sahip olan ve haklarını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim, fedakârlıklarıyla bana güçlü olmayı ve hedeflerim doğrultusunda kararlılıkla yürümeyi öğreten kıymetli annem ile babam Nermin-Fevzi ÇAKMAK'a, her zaman yanımda olan, çocukluk yıllarımdan bu yana hayatımın her evresinde bana destek olan sevgili ablam Merve KAYA'ya ve beni her zaman destekleyen, sabırla ve sevgiyle yanımda duran ve başarmam için yüreklendiren canım nişanlım Berkay Rahmi ŞENER'e teşekkürü borç bilirim.

Müge ÇAKMAK

23/05/2025

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iii
TABLO LİSTESİ.....	iv
ŞEKİL LİSTESİ.....	v
GRAFİK LİSTESİ.....	vi
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	viii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: MALİ KANUNLARIN KARMAŞIKLIĞI	5
1.1. Kanunların Karmaşıklığı ve Etkileri	5
1.2. Mali Kanunların Karmaşıklığının Kavramsal Çerçevesi	6
1.2.1. Mali Kanun Karmaşıklığının Nedenleri.....	8
1.3. Mali Kanunların Karmaşıklığının Sonuçları.....	11
1.4. Kanunların Okunabilirliği ve Karmaşıklığı Konulu Literatür Taraması	12
2. BÖLÜM: TÜRKİYE’DE BELEDİYELERİN MALİ HUKUKİ	
DÜZENLEMELERİ VE KARŞILAŞTIKLARI FİNANSMAN SORUNLARI.....	18
2.1. Türkiye’de Belediyelerin Finansman Kaynakları ve Hukuki Mali Düzenlemeleri....	18
2.1.1. Belediye Gelirleri	21
2.1.1.1. Merkezi Yönetim Transferleri.....	21
2.1.1.1.1. Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Ayrılan Paylar.....	22
2.1.1.1.2. Denkleştirme Ödeneği ve Belediyelere Yardım Ödeneği....	24
2.1.1.2. Öz Gelirler.....	25
2.1.1.2.1. Vergiler	26
2.1.1.2.2. Harçlar.....	29
2.1.1.2.3. Harcamalara Katılma Payları.....	30
2.1.1.3. Borçlanma.....	30
2.1.1.4. 5216 sayılı ve 5393 Sayılı Kanunlara Göre Belediyelerin	
Gelirleri.....	33

2.2. Türkiye’de Belediyelerin Giderleri.....	36
2.3. Türkiye’de Belediyelerin Karşılaştıkları Sorunlar.....	39
2.3.1. Belediyelerin Öz Gelirleri Açısından Karşılaşılan Sorunlar.....	40
2.3.2. Merkezi Yönetim Transferleri Açısından Karşılaşılan Sorunlar.....	43
2.3.3. Türkiye’de Belediyelerin Karşılaştıkları Diğer Sorunlar.....	47
2.4. Belediyelerin Mali Sorunları Konulu Literatür Taraması	49
3. BÖLÜM: TÜRKİYE’DE BELEDİYELERİN FİNANSMANINA DAİR YASAL	
MEVZUATIN KARMAŞIKLIĞININ ANALİZİ.....	52
3.1. Araştırma Süreci ve Yöntemi.....	52
3.1.1. Ulusal ve Uluslararası Okunabilirlik Testleri	53
3.1.1.1. Flesch Okuma Kolaylığı Skoru (Flesch Reading Ease Score - FRES)..	54
3.1.1.2. Flesch-Kincaid Sınıf Seviyesi (Flesch-Kincaid Grade Level).....	55
3.1.1.3. Gunning-Fog Endeksi (Gunning-Fog Index)	55
3.1.1.4. Dale-Chall Formülü (Dale-Chall Formula)	56
3.1.1.5. Ateşman Okunabilirlik Formülü.....	56
3.1.1.6. Türkçe Literatürde Diğer Okunabilirlik Testleri.....	57
3.2. Türkiye’de Belediyelerin Finansmanı Düzenleyen Kanunlarının	
Okunabilirlik Analizleri.....	59
3.2.1. 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu’nun Analizi	59
3.2.2. 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu’nun Analizi.....	62
3.2.3. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’nun Analizi	65
3.2.4. 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nun Analizi.....	67
3.2.5. 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinde	
Pay Verilmesi Hakkında Kanun’un Analizi.....	69
3.2.6. 5957 sayılı Sebze ve Meyveler İle Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan	
Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun’un Analizi.....	71
SONUÇ.....	73
KAYNAKÇA.....	77
EK.....	86

ÖZ GEÇMİŞ	111
------------------------	------------

KISALTMALAR

ASL	: Ortalama Cümle Uzunluğu
AB	: Avrupa Birliği
GVK	: Gelir Vergisi Kanunu
F-KGL	: Flesch-Kincaid Grade Level Index
FRES	: Flesch Reading Ease Index
OECD	: Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
PPV	: Pasif Ses Yüzdesi
TDK	: Türk Dil Kurumu

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Belediye Vergi Türleri ve Harçlarının Toplam Belediye Vergi Gelirleri İçindeki Payı (%).....	42
Tablo 2: Flesch Okunabilirlik Seviyesi.....	55
Tablo 3: Ateşman Okunabilirlik Seviyesi.....	57
Tablo 4: Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Skoru.....	58
Tablo 5: Bezirci ve Yılmaz Okunabilirlik Seviyesi.....	58
Tablo 6: 1319 Sayılı Kanun'un Okunabilirlik Değerleri.....	60
Tablo 7: 2464 Sayılı Kanunu'nun Okunabilirlik Değerleri.....	63
Tablo 8: 5216 Sayılı Kanunu'nun Okunabilirlik Değeri.....	67
Tablo 9: 5393 Sayılı Kanunu'nun Okunabilirlik Değerleri.....	68
Tablo 10: 5779 Sayılı Kanunu'nun Okunabilirlik Değeri.....	70
Tablo 11: 5957 Sayılı Kanun'un Hal Rüsumu Düzenlemesinin Okunabilirlik Değeri.....	71

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Araştırma Süreci.....	53
--------------------------------	----

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Toplam Belediye Bütçe Gelirleri İçinde Vergi Gelirlerinin Payı (%).....	45
Grafik 2: Toplam Belediye Bütçeleri İçerisinde Merkezi Yönetim Vergi Gelirlerinin Payı (%).....	46

ÖZET	
Başlık: Mali Kanunların Karmaşıklığı Açısından Türkiye'de Belediyelerin Karşılaştığı Sorunların İncelenmesi	
Yazar: Müge ÇAKMAK	
Danışman: Doç. Dr. Gonca GÜNGÖR GÖKSU	
Kabul Tarihi: 23/05/2025	Sayfa Sayısı: viii (ön kısım) + 85 (ana kısım) + 25 (ek)
Okunabilirlik, bir metnin anlaşılabilirlik düzeyini belirleyen ve metinlerin hece yapısı, kelime uzunlukları ile cümle karmaşıklığı gibi dilbilimsel özellikler temelinde değerlendirilen bir kavramdır. Literatürde okunabilirlik araştırmaları, ilköğretim ders kitaplarından yasal metinlere kadar geniş bir yelpazede çeşitli metin türlerini incelemektedir. Maliye alanındaki mevcut çalışmalar ise öncelikle vergi mevzuatının mükellefler nezdindeki anlaşılabilirlik düzeyine odaklanırken, mahalli idareler ve özellikle belediyelere ilişkin mali mevzuatın okunabilirliği konusunda önemli bir araştırma boşluğu bulunmaktadır. Bu tez çalışması, söz konusu boşluğu doldurmayı amaçlayarak, Türkiye'de belediye mali mevzuatının okunabilirlik düzeyini analiz etmektedir. Çalışma, Türkçe metinlerin okunabilirlik analizinde yaygın olarak kullanılan Ateşman Okunabilirlik Formülü' nü (1997) temel almaktadır ve bu kapsamda belediye maliyesine ilişkin mevzuat metinleri; dilsel karmaşıklık, teknik terim yoğunluğu ve yapısal özellikler açısından detaylı şekilde incelenmektedir. Bu analizler, mevzuat metinlerinin erişilebilirlik düzeyini objektif ölçütlerle değerlendirmeyi ve mevcut duruma ilişkin bilimsel veriler sunmayı hedeflemektedir. Çalışmada, belediye finansman sisteminin temelini oluşturan altı kritik mahalli kanun metni (1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun ile 5957 sayılı Sebze ve Meyveler İle Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun), detaylı olarak analiz edilmiş ve bu metinlerin okunabilirlik düzeylerinin büyük ölçüde "Zor" ve "Çok Zor" kategorilerinde yer aldığı tespit edilmiştir. Söz konusu mevzuatın karmaşıklığı ve anlaşılabilirlik sorunları ise belediyelerin görev-sorumluluk tanımlarının, mali sistem işleyişinin ve gelir kaynaklarının yeterince anlaşılabilmesine ve etkin şekilde uygulanabilmesine yol açmaktadır. Çalışma ayrıca Türkiye'de belediye finansmanı alanında yeterince araştırılmamış bu önemli sorunu ele alarak, mahalli idarelerin reformları ve mevzuat sadeleştirme çalışmaları için önemli veriler ve öneriler de sunmaktadır.	
Anahtar Kelimeler: Belediye, Mahalli İdare, Mali Kanun, Okunabilirlik Analizi	

ABSTRACT	
Title of Thesis: Examination of The Problems Faced by Municipalities in Türkiye in terms of The Complexity of Financial Laws	
Author of Thesis: Müge ÇAKMAK	
Supervisor: Assoc. Prof. Gonca GÜNGÖR GÖKSU	
Accepted Date: 23/05/2025	Number of Pages: viii (pre text) + 85(main body) + 25 (add)
Readability is a concept that determines a text's comprehensibility level and is evaluated based on linguistic features such as syllabic structure, word length, and sentence complexity. Readability studies examine various text types in the literature, from primary school textbooks to legal documents. Existing studies in the field of public finance primarily focus on the comprehensibility of tax legislation from the taxpayers' perspective. However, there is a significant research gap concerning the readability of financial legislation related to local governments, particularly municipalities. This thesis aims to fill that gap by analysing the readability level of municipal financial legislation in Turkey. The study is based on the Ateşman Readability Formula (1997), which is widely used in Turkish texts' readability analysis. Within this scope, legislative texts related to municipal finance are examined in terms of linguistic complexity, density of technical terminology, and structural characteristics. These analyses aim to assess the accessibility of the legislation through objective criteria and to provide scientific data regarding the current situation. In the study, six critical legislative texts that form the foundation of the municipal finance system were analysed in detail: Law No. 1319 on Property Tax, Law No. 2464 on Municipal Revenues, Law No. 5216 on Metropolitan Municipalities, Law No. 5393 on Municipalities, the Law No. 5779 on the Allocation of General Budget Tax Revenues to Special Provincial Administrations and Municipalities, and the Law No. 5957 on the Regulation of Trade in Vegetables, Fruits, and Other Goods with Adequate Supply and Demand Depth. The readability levels of these texts were found to fall predominantly within the "difficult" and "very difficult" categories. The legislation's complexity and lack of clarity hinder a proper understanding and effective implementation of the definitions of municipal duties and responsibilities, the functioning of the financial system, and sources of revenue. By addressing this critical yet under-researched issue in the field of municipal finance in Turkey, the study also provides valuable data and recommendations for local government reforms and legislative simplification efforts.	
Keywords: Municipality, Local Government, Financial Law, Readability Analysis	

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu

Belediyeler, mahalli düzeyde kamu hizmetlerinin sunumunda kritik rol üstlenmektedir ve kamusal hizmetlerin verimli sunulması için yeterli miktarda mali kaynağa gereksinim duymaktadır. Bununla birlikte Türkiye'de olduğu gibi diğer birçok ülkede belediyeler, çeşitli finansman sorunlarıyla karşılaşmaktadır. Belediyelerin karşılaştığı sorunlar ise yalnızca kaynak yetersizliği ile sınırlı olmayıp, mali mevzuatın karmaşık ve anlaşılmasının güç olmasından da kaynaklanabilmektedir. Bu durum ise belediyelerin bütçe yönetimini zorlaştırmakta ve mahalli düzeyde kamusal hizmetlerin aksamasına neden olabilmektedir. Tüm bu gelişmeler de optimum hizmet sunumundan uzaklaşılmasına ve vatandaşların memnuniyetsizliklerinin artmasına sebep olabilmektedir. Bu tez çalışması söz konusu sorunlar arasında kabul edilen mali metinlerin okunabilirlik düzeyini bilimsel yöntemlerle analiz ederek, belediye finansman sisteminin iyileştirilmesine yönelik çeşitli öneriler sunmaya yönelik hazırlanmıştır.

Bununla birlikte mali mevzuatın karmaşıklığı, yalnızca belediyelerin finansal yönetimini değil, aynı zamanda hesap verebilirlik, şeffaflık ve mali disiplin gibi temel kamu yönetimi ilkelerini de doğrudan etkilemektedir. Türkiye'de belediyelerin uymak zorunda olduğu kanunların dilinin ağır ve teknik terimlerle dolu olması, bu metinlerin anlaşılmasını güçleştirmekte ve uygulamada tutarsızlıklara yol açabilmektedir. Bu nedenle çalışma Ateşman Okunabilirlik Formülü gibi nesnel ölçütler kullanarak, mali mevzuatın okunabilirlik düzeyini değerlendirmeyi ve bu yolla mevzuatın sadeleştirilmesine katkı sağlamaya odaklanmıştır. Böylece çalışmanın belediyelerin finansman sorunlarının çözümüne yönelik daha erişilebilir ve uygulanabilir bir yasal çerçeve oluşturulmasına yardımcı olacağı beklenmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, Türkiye'de belediye finansmanını düzenleyen temel mali kanunların okunabilirlik düzeyini bilimsel yöntemlerle analiz etmeyi ve belediyelerin finansman sorunlarından biri olarak kabul edilen mali metinlerin karmaşıklığının nedenlerini tespit etmeyi

amaçlamaktadır. Diğer bir ifadeyle çalışma, Türkiye'deki belediyelerin karşı karşıya kaldığı finansal sorunları, özellikle mali mevzuatın karmaşık yapısı çerçevesinde ele almaya odaklanmıştır. Çalışma kapsamında şu temel sorulara yanıt aranmıştır:

- i. Türkiye’de belediyelerin karşılaştıkları finansman sorunları nelerdir?
- ii. Mahalli mali mevzuatın anlaşılabilirlik düzeyi ve karmaşık yapısı, belediyelerin mali sorunlarını etkilemekte midir? Evetse, nasıl etkilemektedir?
- iii. Mahalli mali mevzuatın anlaşılabilirlik olması ve belediyelerin mali yönetimi sorunları arasında nasıl bir ilişki kurulabilir?
- iv. Örnekleme oluşturan mahalli mali kanun metinlerinin karmaşıklık göstergeleri, örneğin kelime/cümle uzunluğu, teknik terim yoğunluğu, neyi ifade etmektedir?
- v. Ateşman (1997) Okunabilirlik Formülü’ne göre Türkiye’de belediyelerin uymak zorunda olduğu mali metinlerin okunabilirlik skorları hangi düzeylere karşılık gelmektedir?
- vi. Belediyelerin muhtemel finansman sorunlarına çözüm önerisi olarak mahalli mevzuat bağlamında hangi öneriler geliştirilebilir?

Araştırmanın Önemi

Çalışmada kullanılan yöntem ya da benzer yöntemlerle literatürde çeşitli kanuni metinler çerçevesinde analizler yapılmış olmakla birlikte, Türkiye’de belediyelerin finansmanına ilişkin yasal düzenlemelere odaklanan kapsamlı bir okunabilirlik analizi tespit edilmemiştir. Maliye literatüründe mahalli idarelerin finansman sorunlarını inceleyen araştırmaların önemli bir kısmı, konuyu belediyelerin vergilendirme yetkisi olmaması ve genel bütçe vergi gelirlerinden alınan transfer tutarlarının toplam bütçe içerisindeki oranının yüksek olması bağlamında ele almıştır. Diğer bir ifadeyle, bu çalışmalar belediyelerin finansman sorunlarını sadece düşük mali özerklik ile ilişkilendirmiştir. Bu yönüyle bu çalışmanın ilgili literatür boşluğunu doldurarak, alan yazına önemli bir katkı sunacağı değerlendirilmektedir.

Çalışmanın diğer özgün yanlarından biri, belediye finansman sisteminin temelini oluşturan 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun ile 5957

sayılı Sebze ve Meyveler ile Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun metinlerine Ateşman Okunabilirlik Formülü uygulanmasıdır. Okunabilirlik testleri, bu bağlamda dikkat çeken yöntemler arasındadır ve yasal metinlerin vatandaşlar tarafından ne ölçüde anlaşılabilirdiğini belirlemek amacıyla kullanılmaktadır. Ateşman (1997) formülünde ise metinlerdeki hece sayısı, kelime sayısı ve cümle sayısı gibi değişkenler esas alınmakta, elde edilen skor 100'e yaklaştıkça metnin okunabilirliğinin arttığı, ancak 0'a yaklaştıkça azaldığı kabul edilmektedir. Böylece yürürlükteki mahalli mali kanunların sadece okunabilirliğini değil, aynı zamanda anlaşılabilirliğini de değerlendirmeye yönelik bu yaklaşım; mevzuatın sadeleştirilmesi, erişilebilirliğinin artırılması ve kamu yönetimi uygulamalarında etkinliğin sağlanması açısından gelecek çalışmalara önemli bir zemin oluşturucağı beklenmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmanın birinci bölümünde, kanun metnindeki karmaşıklık kavramsal ve teorik bir çerçevede ele alınmıştır. İkinci bölümde ise öncelikle Türkiye'de belediyelerin gelir ve giderlerine ilişkin hukuki düzenlemeler incelenmiş ve devamında bu alandaki finansman sorunları detaylı bir şekilde araştırılmıştır. Üçüncü bölümde de metinlerin okunabilirliğini tespit etmede yaygın olarak kullanılan yöntemlerden biri olan ve ulusal/uluslararası kabul gören okunabilirlik formülleri tek tek açıklanmıştır. Bu bağlamda üçüncü bölümde, Türkiye'de belediyelerin mali karar ve işlemlerine yönelik yürürlükte bulunan 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun ve 5957 sayılı Sebze ve Meyveler ile Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un mali bölüm ve kısımlarının okunabilirlik düzeyi, Türkçe literatürde en çok kullanılan Ateşman (1997) Okunabilirlik Formülü üzerinden analiz edilmiştir.

Bu kapsamda belediye finansman sisteminin genel yapısı, ilgili mevzuatın yapısal analizi, finansman sorunlarının mevzuat karmaşıklığıyla ilişkisi değerlendirilmiş ve söz konusu mevzuat metinleri Ateşman Okunabilirlik Formülü aracılığıyla nesnel ölçütlerle analiz

edilmiştir. Çalışmanın sonuç bölümünde, analiz bulguları yorumlanmış ve ulaşılan sonuçlara dayanarak hem belediye finansman sorunlarına çözümler üretmek hem de gelecekte yapılabilecek diğer çalışmalara yönelik çeşitli öneriler sunulmuştur.

Ateşman Okunabilirlik Testi'ne göre yapılan analiz sonuçları; “Çok Kolay”, “Kolay”, “Standart”, “Zor” ve “Çok Zor” olarak beş grupta sınıflanmaktadır. “Çok Kolay” düzeyi ilkokul seviyesindeki bireylerin rahatlıkla anlayabileceği, kısa cümleler ve basit kelimelerden oluşan metinleri kapsamaktadır. “Kolay” düzey ortaokul veya lise seviyesindeki bireylerin anlayabileceği, daha az karmaşık cümle yapıları ve genel olarak sade bir dil kullanılan metinleri ifade etmektedir. Bu iki düzeydeki metinler, geniş bir okuyucu kitlesi tarafından hızlı ve kolay bir şekilde anlaşılabilir. “Standart” düzey ise üniversite öğrencilerinin kolayca anlayabileceği metinleri ifade ederken, “Zor” düzey kavramsal yoğunluğu yüksek, soyut ifadeler ve uzun cümleler içeren metinleri kapsamaktadır. “Çok Zor” düzey de hukuki, teknik veya ileri düzey akademik içeriklere sahip, uzmanlık gerektiren metinler için kullanılmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmada mali kanunların okunabilirlik düzeyinin belirlenmesi ve karmaşıklığının ölçülmesi için sadece 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu, 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 5393 Sayılı Belediye Kanunu, 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun ve 5957 sayılı Sebze ve Meyveler İle Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanunu'nun mali kısım ve bölümleri analizlere dahil edilmiştir.

1. BÖLÜM: MALİ KANUNLARIN KARMAŞIKLIĞI

Çalışmanın birinci bölümünde öncelikle mali kanunların karmaşıklığının kavramsal çerçevesi açıklanmaktadır. Bölüm devamında mali kanunların karmaşıklık nedenleri, mali kanunların karmaşıklığının sonuçları ve mali kanunların karmaşıklığının göstergeleri hakkında bilgi verilmektedir.

1.1. Kanunların Karmaşıklığı ve Etkileri

Günlük hayatta karmaşıklık sözcüğü, birçok cümlede farklı anlamlara gelecek şekilde yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanan Büyük Sözlük’e göre karmaşık kelimesi; “öğelerinin veya gerekli işlemlerin sayısının çokluğu, çeşitliliği yüzünden anlaşılması, yapılması güç olan; komplike” olarak ifade edilmektedir. Karmaşıklık terimi ise; “karmaşıklık ya da komplike, kısmen zıt unsurlardan oluşan, öğelerinin sayısının çokluğu ve çeşitliliği nedeniyle anlaşılması ve uygulanması zor olan durum” şeklinde tanımlamıştır (TDK, 2024; Adalı, Ahmet, 2018: 19-20). Kanuni bağlamda karmaşıklık, kanunlarda yer alan metinlerin anlamlarının algılanmasındaki zorluk olarak bilinmektedir. Örneğin; vergilendirmeye yönelik işlemlere baktığımızda, basitlik ve açıklık ilkesi çerçevesinde değerlendirilirse kanun ve yasal düzenlemelerinin, günlük konuşma dilinin dışında ve karmaşık bir biçimde yazılması bu metinlerin anlaşılabilirliğini zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla, karmaşıklık kavramı mevzuatın da önemli bir unsuru olarak öne çıkmaktadır (Yelman, 2021: 151-152).

Çağımızda kanunların kapsamı giderek genişlemekte ve bu genişlemeye bağlı olarak mevzuatın karmaşıklık seviyesi de artmaktadır. Bu durum önemli maliyetler yarattığına dair yaygın bir görüş bulunmaktadır. Gerçekten de kanunlardaki bu artan karmaşıklık, vergi mükelleflerinin vergisel yükümlülüklerini yerine getirirken daha fazla emek ve zaman harcamalarına neden olmaktadır (Karabacak, 2013: 39). Bununla birlikte vergi mükellefleri, vergi mevzuatındaki karmaşıklıktan yararlanarak doğru beyanda bulunmaktan kaçınabilmektedirler. Bu ve benzeri nedenlerden dolayı, kanunların sade ve anlaşılır olması gerekmektedir. Kanunlardaki karmaşıklık, yalnızca mükellefler için değil, denetçiler

açısından da dikkate alınması gereken bir unsurdur. Kanunların anlaşılabilir olmaması, denetçilerin doğru tespitlerde bulunmasını zorlaştırabilir (Bahşı, 2019: 92).

Kanunların karmaşık yapısının yol açtığı sorunlara çözüm bulmak için yasal düzenlemeler hazırlanırken, “hukuki belirlilik” ilkesi göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca yasal metinler mümkün olduğunca açık, net ve anlaşılır bir şekilde kaleme alınmalıdır. Bu yaklaşım, süreçlerin daha kolay kavranmasını sağlayarak belirsizlikten kaynaklı sorunları ortadan kaldırabilir. Geleneksel görüşlere göre aşırı karmaşık düzenlemelerin en önemli problemi, mükelleflerin yükümlülüklerini ve sorumluların görevlerini yerine getirme yeteneklerini olumsuz yönde etkilemesidir. Bunun yanı sıra, hukuki düzenlemelerdeki karmaşıklık, kanunların adil olmadığına dair bir algının oluşmasına da neden olabilmektedir (Üyümez, 2016: 80).

1.2. Mali Kanunların Karmaşıklığının Kavramsal Çerçevesi

Mali kanun; devletin mali faaliyetlerini düzenleyen, kamu gelirleri ve giderleri ile ilgili düzenlemeleri içeren hukuki düzenlemelerdir (Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu). Bu tür kanunlar, devletin mali politikalarını şekillendirmekte ve yönetimle ilgili mali kuralları belirlemektedir. Mali kanunlar genellikle bütçe kanunları, vergi kanunları, harç kanunları ve diğer kamu gelirleri ile giderlerine ilişkin düzenlemeleri kapsamaktadır (Bozdoğanoglu ve Yücel, 2023: 88). Bu kanunlar, kamu maliyesinin temelini oluştururken, devletin gelir elde etme ve harcama yetkisini sınırlamakta ve düzenlemektedir. Aynı zamanda mali disiplinin sağlanabilmesi, kamu kaynaklarının etkin ve verimli bir biçimde kullanılabilmesi için önemli bir unsurdur (Arıkboğa, 2016: 280). Mali kanunların hazırlanması, kabulü ve uygulanması süreci, çoğu ülkede yasama organlarının denetimi altında gerçekleşmektedir ve bu süreçte hukuk ilkeleri, şeffaflık, hesap verebilirlik ve kamu yararı gözetilmektedir (Köseoglu, 2010: 92).

Hesap verebilirlik ve saydamlık arttıkça, mali sistem daha sistemli bir şekilde işlemekte, mali nitelikte ve mali olmayan nitelikte raporlar düzenlenmekte ve bütçe denetimleri yapılmaktadır. Bu uygulamalar kamu kaynaklarının daha verimli kullanılmasını sağlayarak ekonomik büyümeye ve kalkınmaya katkıda bulunmaktadır. Hesap verebilirlik, şeffaflık, katılımcılık, tutarlılık ve etkinlik ilkeleri öne çıkarılarak iyi yönetim sistemleri

hedeflenmektedir. Bu ilkeleri en iyi uygulayan yönetimler genellikle belediye ve mahalli idarelerdir. Gelir ve harcamaların hesap verebilirlik açısından önemi, belediye ve mahalli idareler tarafından gelir kaynaklarının ve harcamaların en etkin şekilde yönetilmesiyle sağlanmaktadır (Kızılkaya, 2019:11-12).

Hukuk dili, kendine özgü yapısı ve terminolojisi olan, anlam ve kesinlik açısından oldukça titiz bir şekilde oluşturulması gereken bir dildir. Bu durum, hukukun temel ilkelerinin içerisinde yer alan belirlilik ilkesinin sağlanabilmesi de önemlidir. Belirlilik ilkesine göre, hukuki metinlerin ve mevzuatın dili açık, yalın ve toplumun tüm bireyleri tarafından anlaşılabilir olmalıdır. Bu nedenle mali kanunların kolay anlaşılabilir biçimde hazırlanması, kanunlarda belirsiz, mükerrer ve içerik zayıflığına yol açacak kavramlar kullanılmaması şarttır. Ancak, mali konuları kapsayan metinleri doğru anlayabilmek için, okuma ve anlama kılavuzu kullanılmasına zaman zaman ihtiyaç duyulabilmektedir. Bu durum hukukun belirlilik ilkesine aykırı olarak, mevzuatın karmaşıklığını ve anlaşılması zor hale geldiğini göstermektedir. Bu bağlamda, hukuka ilişkin metinlerin sadeleştirilmesi ve daha anlaşılabilir biçime getirilmesi, hukuk devleti ilkesinin gereği olarak, adaletin tesisi için kritik bir önem taşımaktadır (Karakoç, 2014:1291).

Mali kanunların karmaşıklığı çoğunlukla vergi kanunları üzerinden araştırılan bir konudur. Çünkü vergilendirme ilkeleri, vergi mükelleflerinin uyum ve bilinç seviyelerinin yükseltilmesinde etkili bir rol üstlenmektedir. Vergilendirme ilkeleri, uzun yıllara dayanan uygulama deneyimlerinden elde edilen sonuçlara dayanır ve kanun koyucuların vergi mevzuatını oluştururken dikkate alması gereken temel normları ifade eder. Dolayısıyla vergilendirme ilkeleri mevcut durumu değil, ulaşılması gereken ideal düzeni ortaya koymaktadır. Vergilendirme ilkelerine uygun olarak hazırlanmayan mevzuat, vergi sisteminde karmaşıklığa neden olur. Bu karmaşıklık, vergi kanunlarının okunması, anlaşılması ve uygulanmasında yaşanan zorluklar ile vergi yapısındaki etkinlik eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Vergi karmaşıklığının sonuçları arasında uyum maliyetlerinin artması, şeffaflığın azalması ve gönüllü vergi uyumunun zorlaşması gibi olumsuz etkiler yer alır. Bu bağlamda, mevzuatın açıklık ilkesine aykırı şekilde hazırlanması, yalnızca ilkesel bir ihlal olmakla kalmayıp, daha derin ve yapısal sorunlara da zemin hazırlamaktadır (Yapar, 2022: 210). Bu nedenle verginin okunabilirliği; vergi mevzuatının anlaşılabilir, erişilebilir ve şeffaf

olmasını ifade etmektedir. Vergi hukukuna dair düzenlemelerin anlaşılır ve net olması, vergisel mevzuatının okunabilirliğini artıran başlıca unsurlardan biridir. Bu doğrultuda, açıklık ve belirlilik ilkelerinin vergilendirme sürecindeki önemi belirgin hale gelmektedir. Vergide açıklık ilkesi, vergi kanunlarının açık bir şekilde ve yanlış yorumlamaları engelleyecek bir şekilde kaleme alınmasını; kullanılan terimlerin yaygın anlamları ile uyumlu olmasını ve farklı anlamların özel olarak belirtilmesini zorunlu kılar (Çakar ve Saraçoğlu, 2015: 44).

1.2.1. Mali Kanun Karmaşıklığının Nedenleri

Mali kanunların karmaşıklığının bazı nedenleri vardır. Bu başlık altında en sık karşılaşılan mali kanunlarının karmaşıklık nedenleri incelenecektir. Buna göre;

i. Mali Kanunlarda Kullanılan Dilin Ağır Olması

Kanunların hem dil ve ifade hem de hacim açısından karmaşık ve anlaşılması güç olması, vergi yükümlüleri için çeşitli problemlere yol açmakta ve vergi sisteminin verimliliğini azaltmaktadır. Kanunların yalın ve anlaşılır olması, sıklıkla değişikliğe maruz kalmaması, dil ve anlatım açısından esneklik sağlayarak kanun metninin kavranmasını ve uygulanmasını kolaylaştırmalıdır. Ancak kullanılan dil karmaşık hale geldikçe, kanunların sadelik ve açıklık ilkelerinden uzaklaştığı görülmektedir; böylece, vergi uyumunu negatif yönde etkilemekte, agresif vergi planlamalarını teşvik etmekte, vergiye ilişkin maliyetleri artırmakta ve temel vergilendirme ilkelerinin uygulanmasını zorlaştırmaktadır (Arslan, 2020: 688).

ii. Mali Kanunlarının Değişme Sıklığı

Mali hukukunun sürekli değişen ve gelişen yapısı, yükümlülerin vergiye ilişkin yükümlülüklerini doğru, eksiksiz ve zamanında yerine getirme konusunda zorluklarını artırmaktadır. Mevzuatta sık sık meydana gelen değişiklikler, yükümlülerin bu değişikliklere adapte olmasını güçleştirirken, aynı zamanda vergiye ilişkin bilgi ve anlayışlarının yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Özellikle vergi kanunlarında bu durumla karşılaşılmaktadır. Verginin konusu ile oranlarında yapılan değişiklikler, ek vergilerin getirilmesi, sık sık çıkarılmakta olan vergi afları ve mevzuatın genel olarak karmaşık yapısı sorun teşkil

etmektedir. Neticede sürekli değişen ve karmaşık bir mevzuat, vergi mükellefleri açısından öngörülebilirliği azaltırken, hukuki belirlilik ilkesini de tehlikeye sokmaktadır. Bu da vergiye gönüllü uyumu zayıflatmaktadır. Sonuç olarak, vergi hukukunun sürekli ve karmaşık bir biçimde değişmesi, vergi yükümlülerinin hukuki güvenliklerini zedeleyerek, vergiye uyumlarını olumsuz etkilemekte, bu durum da vergi gelirlerinin sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir (Karakoç, 2014: 1300).

iii. Mali Kanunlarındaki Belirsizlikler

Mali kanunların belirliliğinin sağlanabilmesi için başta vergi olmak üzere, tüm mali kanunların açık ve sade bir dil ile kaleme alınması gerekmektedir. Bu sayede herkes, kanunların kapsamını net bir şekilde kavrayabilecektir. Ayrıca, belirsizlik içeren kanunların uygulamada beklenen başarıyı gösterememesi ve yürürlükten kaldırılması da olasıdır. Örneğin, mükelleflerin zaman zaman ihtirazı kayıtla beyanname vermeleri ya da vergi idaresinden özelge talep etme eğilimlerinin yaygın olması, vergi kanunlarının karmaşıklığını ve belirlilik ilkesinin tam olarak hayata geçirilemediğini ortaya koymaktadır (Tekbaş, 2010: 136).

Mahalli idare kanunları açısından değerlendirildiğinde, 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu'nun 3.maddesinde “mahalli idare birliğinin birden fazla mahallî idarenin, yürütmekle görevli oldukları hizmetlerden bazılarını birlikte görmek üzere kendi aralarında kurdukları kamu tüzel kişisini ifade edeceği” hüküm altına alınmıştır. Tanımdaki “bazı” ifadesi, mahalli idarelerin çok fazla görevi birlikte yürütmek için birlik oluşturmaya imkan tanımaktadır. Bu durum, T.C. 1982 Anayasası'nda yer alan “mahalli idarelerin belirli kamu hizmetlerini yerine getirmek amacıyla birlik oluşturmaları” hükmüne ters düşmektedir. Ayrıca, “hizmetlerden bazılarını birlikte görmek” ifadesi, “belirli kamu hizmetlerinin görülmesi” ibaresinden önemli ölçüde farklı bir anlam taşımaktadır. 1982 T.C. Anayasası'nın çizdiği çerçeveyi geliştirmekte ve belirsiz hale getirmektedir. 5355 sayılı Kanun'da yer alan tanımda, “bazı” ibaresi sebebiyle mahalli idare birliğine birçok görevler verilebilecektir. Birliğin görev alanının genişlemesi ve sunacağı hizmetlerin çeşitlenmesi, birlik kuruluşundan umulan amacın sağlanmasına da engel teşkil edecektir. Çok çeşitli ve aşırı sorumluluk

yüklenen bu birlikler, zamanla etkinliğini yitirebilmekte ve hantal bir yapıya dönüşebilmektedir (Köseoğlu, 2010: 87-88).

iv. Kanun Dışındaki Vergi Hukuku Kaynaklarının Değiştirilmesi

Belediyelerin görev ve gelirlerine ilişkin yasal düzenlemelerin güncelliğini yitirmesi, eksiklikler içermesi, sık sık değişikliğe uğraması, yeterince anlaşılır olmaması, uygulamada yaşanan aksaklıklar ve yasal düzenlemelerdeki istikrarsızlıklar, Türkiye'deki mahalli idarelerin karşılaştığı başlıca sorunlar arasında yer almaktadır. Bu sorunlar, belediyelerin hukuki ve mali açıdan istikrarını olumsuz etkilemekte ve etkin hizmet sunumunu güçleştirmektedir (Ulusoy ve Tekdere, 2019: 170).

v. Mevzuattaki Bentlerin ve Fıkraların Fazlalığı

Madde, bir mevzuatın içerisinde yer alan ve içerik bakımından birbirinden farklı hükümler barındıran, rakamsal sıralamayla gösterilen bölümleri ifade eder. Maddeler, kendi içinde fıkralar, bentler, alt bentler, cümleler veya ibarelerden oluşur (Adalı, 2018: 26). Mevzuatta sıkça kullanılan "fıkra" ve "bent" kavramları, hukuk düzenlemelerinin anlaşılabilirliği ve yorumlanabilirliği için kritik bir unsurdur. Karşılaştığımız bu terimler bazen fazla tekrarlanarak metinleri yoğunlaştırabilir gibi görünse de, hukuki belgelerin netlik ve doğruluk açısından ayrıntılı bir yapıya sahip olması gerektiği de unutulmamalıdır.

vi. Kanun Metinlerinin Sayısı ve Uzunluğu

Mali kanunların kapsamı ve boyutları giderek genişlemekte, bu durum da kanunların karmaşıklık düzeyinin artmasına neden olmaktadır. Mevzuattaki bu karmaşıklık, yükümlülerin ödevlerini eksiksiz ve doğru bir şekilde yerine getirmelerini zorlaştırmaktadır. Mali kanunların detaylı ve kapsamlı yapısı, hem sorumluların ve mükelleflerin hem de idarenin mevzuatı anlaması ve uygulaması noktasında çeşitli zorluklar ortaya çıkarmaktadır. Bir ülkede yürürlükte olan başta vergi olmak üzere, mali kanunların sayısının fazla olması ve kanunların sayfa uzunluğu en önemli karmaşıklık göstergelerinden birisi olarak görülmektedir (Karabacak, 2013: 41).

vii. Kanunların Uzun ve Karmaşık Cümleler İçermesi

Kanunların açık ve anlaşılabilir bir şekilde düzenlenmesi, hem sorumlular ve mükellefler hem de idare için ciddi önem taşımaktadır. Örneğin; vergi mükelleflerinin, yükümlülüklerini doğru bir şekilde anlayıp eksiksiz bir şekilde yerine getirebilmesi, vergilerini tam ve zamanında ödeyebilmesi büyük ölçüde bu kanunların netliği ve anlaşılabilirliği ile doğrudan ilişkilidir (Değirmenci ve Beşel, 2022: 161).

viii. Mevzuatta teknik ve Yabancı Terimlerin Fazlalı Olması

Her meslek dalında görüldüğü üzere hukuk alanının da özgün kelimeleri ve terimleri mevcuttur. Hukuki metinlerde Arapça terimlerin ve kelimelerin çok fazla kullanımı, hukuki metinlerin kolaylıkla anlaşılabilmesini güçleştirmekte ve konuya hakim olmayan bireyler için sözlük kullanımını gerektirmektedir (Adalı, 2018:31). Bu durum, hem hukuki metinlerin uygulanabilirliğini hem de hukukun genel toplumsal kabulünü olumsuz etkileyebilir.

1.3. Mali Kanunların Karmaşıklığının Sonuçları

Hızla değişen dünyada, belirginlik arayışı hem dil kullanımında hem de yasal düzenlemelerde değişikliklere yol açmakta, bu durum ise belirsizliği artırarak karmaşıklığa neden olmaktadır. Mali konulara ilişkin yasal kavramlar, hukuki terimler ve emredici kurallar, mükelleflerin hak ve yükümlülüklerini anlamalarını güçleştirmektedir (Çakır, 2021:13). Öyle ki kanun metinlerinin anlaşılabilirliğini azaltan faktörler uzaklaşılması, kanunların karmaşıklığına zemin hazırlayabilmektedir (Yapar, 2022: 213).

Kanunlar; metinlerinin uzunluğu, karmaşık bir yapısı olması ve sıklıkla değişmesi gibi unsurlar nedeniyle açıklık ve basitlik ilkelerinden uzaklaşmıştır. Kanuni metinlerin gündelik dilden farklı olması gerektiği ya da kanun yazımının kendine has bir yapıyı barındırması gibi argümanlarla savunulabilecek bir durumun çok ötesinde; tutarsız, karmaşık ve bütünlükten yoksun bir dil kullanıldığı görülmektedir. Ancak, kanun yazımında dil bilimine yeterli önemin gösterilmediği, hatta yazım sürecinde dilbilimcilerden yardım alınmadığı anlaşılmaktadır. Oysa toplumdaki tüm bireyleri ilgilendiren kanunların, yüksek okunabilirlik ve anlaşılabilirlik düzeyine sahip olması gerekmektedir (Arslan, 2020: 693). Bununla birlikte

kanunların karmaşık olması, kanunların okunabilirlik ve anlaşılabilirlik seviyesi düşük olmasına neden olmaktadır. Kanunların anlaşılabilirliği açısından yapısal özellikler büyük bir rol oynamaktadır. Eğer kanunlar, kelime sayısı bakımından uzun cümleler ve hece sayısı açısından da uzun kelimeler içeriyorsa, bu metinlerin okunabilirlik düzeyi azalmaktadır. Buna karşın, kanuni metinlerde daha kısa cümle ve kelimeler kullanılması, okunabilirlik seviyesini yükseltmektedir (Çakır, 2021: 29).

Kanunlarının soyut yapısı ve gerçek hayattaki somut olaylar arasındaki uyumsuzluklar, kanun hükümlerinin netleştirilmesini de gerektirmektedir. İdare, bu tür durumlarda tebliğ, sirküler veya özelge gibi açıklayıcı metinler kullanarak kanunlardaki belirsizlikleri gidermeye çalışabilir. Ancak bu metinler, kanunları genişletmemeli veya değiştirmemelidir; yalnızca açıklamalar içermelidir. Diğer taraftan kanunlarının her durumu detaylandırması uzun ve karmaşık metinlere yol açabileceği gibi, aşırı genellemeler de fazla sayıda yönetmelik ve karar doğurarak karmaşıklığı artırabilir. Bu nedenle kanunlarının yazımında denge sağlanmalı ve gereksiz detaylardan kaçınılmalıdır (Uğurlu, 2019: 180-183). Özellikle mali kanunlarının karmaşıklığı, vatandaşların ya da mükelleflerin kuralları yanlış yorumlamalarına ve istenmeyen hatalar yapmalarına yol açabilmektedir. Bu karmaşıklık, farklı yorumların ortaya çıkmasına sebep olurken, mali sistemle uyum arasında negatif bir ilişki doğurur. Ayrıca yönetimin kalitesi, idarenin vergi denetimlerinin etkinliği, vergi kanunlarındaki suç ve cezaların caydırıcılığı ile vergi af kanunları gibi unsurlar da mükelleflerin vergiye yönelik bakış açılarını ve davranışlarını büyük ölçüde etkilemektedir. (Taşkın, 2010: 76).

1.4. Kanunların Okunabilirliği ve Karmaşıklığı Konulu Literatür Taraması

Çalışmanın bu alt başlığında kanunların okunabilirliği ve karmaşıklığı konulu literatürdeki mevcut araştırmalar açıklanmaktadır. Ancak bu çalışmaların büyük kısmının vergi kanunları üzerinden yapıldığı, çok azının diğer mali düzenlemeleri içeriği tespit edilmiştir. Öncelikle ulusal literatür incelendiğinde, Köseoğlu (2010), yerel yönetim birliklerinin sorunlarını ve bu sorunların çözüme ulaştırılabilmesi için yapılması gerekenleri incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre Türkiye’de mahalli idare birliklerine yeterli önemin uzun bir süre verilmemesi sonucunda birçok sorun yaşandığı tespit edilmiştir. Çalışmada ilgili sorunlar,

hukuki sorunlar, denetime ait sorunlar, mali kaynak yetersizliği, istihdama yönelik sorunlar ve yönetim sorunları olarak kategorilere ayrılmıştır. Hukuki boyuttaki sorunlar arasında mevzuattaki belirsizlikler, yasal düzenlemelerdeki eksik ve hatalı ibareler yer almaktadır. Yazar mahalli idare birliklerinin hukuki statüsüne ilişkin olarak bir algı farklılığı ve karmaşa bulunduğunu özellikle vurgulamıştır.

Karabacak (2013) çalışmasında, çıkartmalı okunabilirlik tekniği üzerinden Türk vergi kanunlarının karmaşıklık düzeyini ölçmeyi amaçlamıştır. Çalışmasında ulaşılan sonuçlar, vergi kanunlarının oldukça karmaşık olduğunu göstermektedir. Çalışmada 248 katılımcı teste tabi tutulmuştur ve bu katılımcıların serbest okuma materyalinden seçilen metin üzerinde uygulanan testten aldıkları puanlar, okuma becerilerinde herhangi bir problem bulunmadığı bulgusunu ortaya çıkarırken; vergi kanunlarından seçilen üç farklı metin üzerinde yapılan testlerde katılımcıların puanlarının oldukça düşük düzeyde kaldığı tespit edilmiştir. Vergi hukuku bilgisine sahip olup olmamasına bakılmaksızın tüm katılımcılarda gözlemlenen düşük başarı, vergi kanunlarının anlaşılmasının genel olarak zor olduğunu ortaya koymaktadır. Fakat bu çalışma, yalnızca 248 katılımcı ile gerçekleştirilen ve dolayısıyla oldukça sınırlı bir ölçüğe sahiptir. Yapılan bu araştırmada elde edilen vergi kanunlarının okunabilirliği ile ilgili bulgular, bu sınırlamalar göz önünde bulundurularak değerlendirilmeli ve yorumlanmalıdır. Bununla birlikte, söz konusu ölçüm çalışması, ülkemizde daha önce rastlanmayan bir araştırma olarak önemli bir yenilik arz etmektedir. Karabacak, bu çalışma doğrultusunda önerisini, mevcut kanun yapma süreci ve ilgili paydaşların dışında, bağımsız bir uzmanlık perspektifiyle vergi kanunlarının incelenmesini ve buna dayalı olarak yeni önerilerin geliştirilmesi yönüyle yapmıştır.

Adalı (2018), çalışmasında sosyal sigortalar mevzuatının karmaşıklık düzeyini; mevzuattaki metinlerinin sıklıkla değişmesi, metinlerin sayısının ve uzunluğunun fazla olması, fıkra ve bent ifadelerinin yoğunluğu, uzun ve karmaşık cümle yapıları ile mevzuat dilindeki teknik ve yabancı terimlerin fazla kullanılması gibi somut göstergelerle ortaya koymuştur. Bu tespiti yaparken, okunabilirlik formüllerinden bir tanesi olan ve Türkçe’ de Ateşman (1997) ve Çetinkaya-Uzun (2010) tarafından geliştirilen okunabilirlik formüllerini kullanmıştır. Yazar; çeşitli kanun, yönetmelik ve tebliğlerden meydana gelen 72 mevzuat metninin okunabilirlik düzeylerini, belirlenen her iki hesaplama formülüne göre ayrı ayrı değerlendirmiştir ve büyük

bir kısmının "çok zor", bazı kısmının ise "zor" kategorisinde yer aldığı belirlenmiştir. Sonuç olarak, sosyal güvenlik mevzuatının karmaşık ve anlaşılması zor bir yapıya sahip olduğu ve okunabilirlik düzeyinin “zor” metinler grubunda yer aldığı sonucuna varılmıştır.

Arslan (2020) çalışmasında, okunabilirlik düzeyini vergilemede açıklık ve basitlik bağlamında kurumlar vergisi üzerinde ölçmüştür ve 1997 yılında geliştirilen Ateşman okunabilirlik formülünü 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu açısından uygulanmıştır. Bu kanunun tercih etmesindeki temel neden ise diğer temel vergi kanunlarına göre daha yakın bir tarihte yürürlüğe girmiş olmasıdır. Hesaplamalar neticesinde Kurumlar Vergisi Kanun için endeks değeri, 7,295 olarak tespit edilmiştir. Ateşman tarafından geliştirilen okunabilirlik sayı ve derecelerine göre Kurumlar Vergisi Kanununun “çok zor” kategorisinde yer aldığını sonucuna ulaşılmıştır ve bu değerlendirme kanun metinlerinde özellikle cümlelerin uzunluğu dikkat çekmektedir.

Değirmenci ve Beşel (2022), 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nu, Ateşman (1997) okunabilirlik testini kullanarak incelemişlerdir. Elde edilen sonuçlara göre, gelir üzerinden alınan vergilere ilişkin okunabilirlik düzeyi 10,327 olarak belirlenmiştir. Bu değer, Ateşman okunabilirlik sınıflandırmasına göre “1-29” aralığında yer aldığından, gelir üzerinden alınan vergilere dair mevzuatın okunabilirlik düzeyinin “çok zor” kategorisinde olduğu ortaya konmuştur. Çalışmada, Türk vergi sisteminde gelir vergilerine ilişkin düzenlemelerin okunabilirlik düzeyinin oldukça düşük olduğu saptanmıştır. Başka bir deyişle, gelir vergileriyle ilgili mevzuatın karmaşıklık seviyesinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda, metinlerin daha sade ve anlaşılır hale getirilmesi amacıyla okunabilirliği artırmaya yönelik çeşitli öneriler sunulmuştur. Bu öneriler, vergi mevzuatının daha erişilebilir olmasını ve mükelleflerin düzenlemelere uyum sağlamasını kolaylaştırmayı hedefleyen önemli adımlar olarak değerlendirilmiştir.

Yapar (2022) çalışmasında, eski bir vergi kanunu olan 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu’nun vergilendirme sürecinde açıklık ilkesine uygunluğunu araştırmıştır ve ilgili kanun metnini Ateşman okunabilirlik formülü ile analiz etmiştir. Kanunun tercih edilme nedeni, bir vergi getiren ve hâlen yürürlükte olan en eski vergi kanunlarımızdan biri olmasıdır. Ateşman okunabilirlik formülünün tercih edilmesinin nedeni ise Türkçe metinler

için uygun olması ve Türkçe literatürde kanun metnlerinin analizinde en çok tercih edilen formül olmasıdır. Bulgulara göre, ilgili kanun metninin okunabilirlik sayısı 33 olarak tespit edilmiştir. Okunabilirlik düzeyi ise "zor" olarak ölçülmüştür. Bu bulgu, metnin yalnızca lisans mezunu bireyler tarafından kolaylıkla anlaşılabilir düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır. Yazara göre yaklaşık 63 yıl önce yürürlüğe giren bu kanunun dili güncellenmeli ve uzun cümlelerden arındırılmak suretiyle, daha açık ve anlaşılır hale getirilmelidir. Bu değişiklik, metnin okunabilirliğini artırabilecek ve vergilendir süreçlerinde açıklık ilkesine uygunluk gösterecektir.

Çakır (2022), çalışmasında gelir vergisi kapsamında bulunan ve kayıt dışılığı olumsuz yönde etkileyebilecek uygulamaları incelemiştir. Çalışma kapsamında sadece GVK'nın karmaşıklığını incelediğinden karmaşıklık düzeyini kanunun okunup anlaşılabilirliği açısından değerlendirmiştir. Vergi kanunlarının okunabilirliği, verginin anlaşılabilir, erişilebilir ve açık olmasını ifade etmektedir. Ancak, vergi kanunlarının karmaşık bir yapıya sahip olması durumunda, okunabilirlik düzeyinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Çakır'a göre, gelir vergisi tarifesinde basamak sayısının artırılması ve vergi oranlarının yükseltilmesi, kayıt dışılığı teşvik edici bir etki yaratacaktır. Başta GVK'nın okunabilirliği zor olmak üzere, gelir vergisi sisteminin karmaşık yapısı, uyum maliyetlerini artırarak mükellefleri kayıt dışı faaliyetlere yönlendirebilmektedir. Bu bağlamda Çakır, gelir vergisi kanununun, ilgili kişilerden görüş alınarak yeniden hazırlanması gerektiğini ve kanunun okunabilirliğinin ve anlaşılabilirliğinin artırılması için yeniden düzenlenmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

Uluslararası literatür incelendiğinde ise Umar (2013) çalışmasında, Nijerya Gelir Vergisi Kanunu'nun okunabilirlik seviyesini değerlendirmek için Flesch Okuma Kolaylığı Puanı, Flesch-Kincaid Sınıf Düzeyi, Ortalama Cümle Uzunluğu (ASL), Pasif Ses Yüzdesi (PPV) vb. farklı analiz teknikleri uygulanmıştır. Analizler sonucunda, Nijerya Kurumlar Vergisi Yasası'nın yetersiz okunabilirlik düzeyine sahip ve metinlerin anlaşılmasının güç olduğu tespit edilmiştir.

Saad vd. (2014), çalışmasında, gelir vergisi kanunun okunabilirlik düzeyi Flesch Reading Ease Index (FRES) ve Flesch-Kincaid Grade Level Index (F-KGL) analizleri kullanılarak incelemiştir. Analiz sonuçları, kanunun anlaşılmasının oldukça karmaşık olduğunu

göstermektedir. Bulgular, vergi kanunlarının dilinin daha anlaşılır hale getirilmesi gerektiğini ve mevcut metinlerin yeniden yazılması gerektiğini göstermektedir. Kanunlardaki bu karmaşıklığın giderilmesinin yalnızca mükelleflerin bilgi birikimine katkı sağlamayacağı, aynı zamanda vergi dairesine de katkıları olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda vergi mevzuatının sadeleştirilmesi, hem mükelleflerin yasal yükümlülüklerini daha iyi anlamalarına hem de kamu kurumlarının işleyişini kolaylaştırmaya yönelik stratejik bir ihtiyaç olarak değerlendirilmektedir.

Saad ve Udin (2016), diğer kamu kararlarının okunabilirlik düzeyini değerlendirmek için çalışmasında, Flesch Reading Ease Index (FRES) ve Flesch-Kincaid Grade Level Index (F-KGL) olmak üzere iki farklı okunabilirlik ölçütü kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, kamu kararlarının büyük çoğunluğunun “zor” kategorisinde değerlendirildiğini ve bu metinleri anlamamanın çoğu mükellef için zorluk teşkil ettiğini göstermektedir. Bu sonuç, materyallerin anlaşılabilmesi için mükelleflerin genellikle yükseköğrenim seviyesine sahip olmalarını gerektirdiğini ortaya koymaktadır.

Martinez ve Silva (2019) çalışmasında, Brezilya vergi hukukunun okunabilirliğini ve vergi karmaşıklığını incelemiştir. Ulaşılan bulgular, incelenen kanun metnlerinin uzun cümle ve kelimelerden oluştuğunu göstermektedir. Bu özellikler, kanun metnlerinin okunmasını ve anlaşılmasını güçleştirdiğini ve mükelleflerin bu metinleri sağlıklı bir şekilde yorumlayabilmesi için yüksek düzeyde eğitime sahip olmalarını vurgulamaktadır. Kanun metnlerinin anlaşılabilirlik düzeylerinin düşük seviyelerde olduğu ifade edilmiştir.

Vergi harici diğer kanunların okunabilirliğini araştıran bir çalışma Güngör Göksu ve Dumlupınar tarafından (2021) yürütülmüştür. Araştırmacılar seçilmiş altı ülkedeki kamu mali yönetimi, mali sorumluluk ve devlet bütçesi düzenlemelerini içeren çeşitli kanunlar farklı okunabilirlik testlerine tabi tutulmuş ve uluslararası bir karşılaştırma yapılmıştır. Türkiye hariç tüm ülkelerin resmi dili İngilizce olduğu için yazarlar bu ülkelerin mali sorumluluk kanunlarını aşağıdaki okunabilirlik testlerini kullanarak değerlendirmişlerdir: Flesch Okuma Kolaylığı, Flesch-Kincaid, Gunning-Fog ve Dale-Chall. Ayrıca Türkiye’de kabul edilen 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Türkçe dilbilgisi kuralları için özel olarak tasarlanmış Ateşman Okunabilirlik Testi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre; seçilen ülkelerin çoğunda mevcut kanunların okunabilirlik düzeylerinin bir

üniversite mezunu için anlaşılması çok zor olduğu tespit edilmiştir. Ancak, İngiliz Bütçe Sorumluluğu ve Ulusal Denetim Yasası'nın okunabilirlik düzeyi bölümler ve alt bölümler ve bir bütün olarak test edildiğinde, bir üniversite öğrencisinin anlayabileceği düzeyde değerlendirilmiştir.

Farklı bir bakış açısıyla Alfano ve Guarino (2023) tarafından yürütülen çalışmada ise COVID-19 pandemisi döneminde İtalya'da yapılan kanuni düzenlemelerin okunabilirliğini araştırılmış ve bölgesel çerçevede yapılan 640 yönetmelik incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre; yasal düzenlemelerin İtalya'da COVID-19 pandemisinin yayılımını arttırdığı, özellikle zayıf okunabilirlik düzeyinin yapılan müdahalelerin etkinliğini azalttığı sonucuna ulaşılmıştır.

2. BÖLÜM: TÜRKİYE’DE BELEDİYELERİN MALİ HUKUKİ DÜZENLEMELERİ VE KARŞILAŞTIKLARI FİNANSMAN SORUNLARI

Çalışmanın ikinci bölümünde, öncelikle Türkiye’de belediyelerin gelirlerine ve giderlerine dair yasal düzenlemeler açıklanmaktadır. Bu bağlamda ele alınacak kanunlar arasında; 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun ile 5957 sayılı Sebze ve Meyveler İle Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun’u yer almaktadır. Bölümün devamında ise Türkiye’de belediyelerin karşılaştıkları finansman sorunları, öz gelirler ve merkezi yönetim transferleri açısından incelenmektedir.

2.1. Türkiye’de Belediyelerin Finansman Kaynakları ve Hukuki Mali Düzenlemeleri

Kamusal mal ve hizmetlerin sunumu, toplumun refahını sürdürebilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu hizmetler, merkezi yönetim ve mahalli idareler tarafından sağlanmaktadır. Ancak hizmetlerin sunumu ve finansmanı, ülkelerin idari ve siyasi yapısına göre farklılık gösterir. Üniter (merkeziyetçi) devletlerde, tek bir yönetim yapısı vardır ve kamusal hizmetlerin büyük bölümü merkezi yönetim tarafından sağlanır. Bu sistemde hizmetlerin ülke genelinde eşit şekilde sunulması ve merkezi bütçeyle finanse edilmesi esastır. Ancak bu durum, yerel farklılıkların ve bölgesel ihtiyaçların göz ardı edilmesine neden olabilir (Yüksel, 2009: 11). Federal sistemlerde ise yönetim, federal ve federe devletler olarak iki düzeydedir. Federe devletler yasama, yürütme ve yargı organlarına sahip bağımsız yapılardır ve kendi anayasa, yasa ve hukuk sistemlerine sahiptir. Buna karşılık üniter sistemdeki mahalli idarelerin bu tür yetkileri yoktur ve egemenlik taşımazlar. Federalizmde yetkiler federal ve federe devletler arasında paylaşılırken, üniter sistemde sadece idari yetkiler merkez ve yerel yönetimler arasında dağılmaktadır. Mahalli idarelerin yetkisi bu nedenle yalnızca idari düzeyle sınırlıdır (Çağdaş, 2019: 177).

Belediyeler, mahalli düzeydeki ortak ihtiyaçları karşılamak amacıyla oluşturulmuş mahalli idare birimleridir. Nitekim T.C. 1982 Anayasası'nın "Mahalli İdareler" başlığı altında belediyeleri de dahil ederek, "Mahalli İdareler il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir" ifadesi yer almaktadır (T.C. 1982 Anayasası, madde 127). Mahalli hizmetlerin etkili bir şekilde sunulabilmesi için iki temel unsur öne çıkmaktadır (Çetinkaya ve Demirbaş, 2010: 2-3):

- i. Öncelikle T.C. 1982 Anayasası'nın 127. maddesinde mahalli idarelere kanunda belirtilen görevleriyle uyumlu gelir kaynaklarının sağlanmasını zorunlu kılmakta olup, bu düzenleme mahalli idarelerin mali ihtiyaçları ile sorumlulukları arasında denge kurmayı amaçlamaktadır.
- ii. İkinci olarak belediyelerin öz gelirlerinin artması sonucu mali özerklik düzeylerini güçlendirerek, hizmet sunumunu iyileştirmekte ve seçmenlerin yerel hizmetlerin finansmanına katkısını artırmaktadır. Bu durum, demokratik katılım ve hesap verebilirlik bilincinin gelişmesine de katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda, belediyelerin toplam gelirleri içinde kendi öz gelirlerinin oranının yüksek olması, yerel yönetim literatüründe önemli bir bağımsızlık göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Uluslararası düzeyde mahalli idarelerin mali özerklikleri değerlendirilirken, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın hükümleri esas alınmaktadır. 1985 yılında Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen bu şart, üye ülkelere ortak bir yerel özerklik anlayışı sunmayı amaçlamaktadır. Şartın 3. maddesinde tanımlanan yerel özerklik, yerel yönetimlerin yasalar çerçevesinde, yetki ve sorumlulukları dahilindeki kamu hizmetlerini yerel halkın çıkarlarına uygun şekilde düzenleme ve yönetme hakkını ifade etmektedir. Bu hak, serbest seçimlerle belirlenen yürütme organları aracılığıyla kullanılır. Ayrıca yurttaşlar, yerel meclisler, referandum veya diğer doğrudan katılım yöntemleri aracılığıyla yönetime katılabilirler (Çelik, 2013: 18-20). Avrupa Yerel Özerklik Şartı'nın hükümleri, anayasa ve yasalarda ifade edilen sorumluluklarla mahalli idarelerin mali kaynakları arasında orantılılık sağlanmasını öngörmektedir (Kızılkaya, 2019: 29-30).

Bu kaynaklar, mümkün olduğunca mahalli birimlerin belirlediği matrah ve oranlardan oluşmalı, esneklik ve çeşitlilik açısından yeterli olmalıdır. Mahalli idarelere sağlanan transfer

gelirleri, mümkün olduğunca eşitleyici bir amacı taşıyan koşulsuz transferler şeklinde gerçekleştirilmelidir. Ayrıca, bu yönetimlerin gelirlerini etkileyen düzenlemeler konusunda karar almadan önce, ilgili mahalli idarelere danışılması gerekmektedir (Arıkboğa, 2016: 280). Yeniden dağıtılan kaynakların yerel yönetimlere tahsisi konusunda, bu yönetimlerin görüşlerine başvurulmalıdır. Ayrıca, mahalli idarelere yapılan bağışların mümkün olduğunca şarta bağlanmaması, bağış ve yardımların yerel makamların takdir yetkilerini sınırlamaması önemlidir (Ulusoy ve Akdemir, 2009: 269).

Türkiye, 1988 yılında Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nı kabul etmiştir. Ancak 10. maddesine çekince koyarak, 1992 yılında onaylamış ve Şart, 1993 yılında ülkemizde yürürlüğe girmiştir. Türkiye 1990'lı yıllarda küresel gelişmelere ayak uydurmakta zorlanmış olmasına rağmen, Türkiye 2000'li yıllarda gerçekleştirilen reformlarla kamu yönetiminde önemli dönüşümler yaşanmıştır. Bu reformlar yalnızca merkezi yönetimi değil, mahalli idareleri de kapsayacak şekilde bir yeniden yapılanma sürecini içermektedir. Bu kapsamda, ilgili reformlar; yönetime katılım, şeffaflık, hesap verebilirlik, yerelleşme, stratejik planlama ve merkezi yönetimin etkisinin azaltılması gibi temel unsurları içermektedir. Bu bağlamda, yapılan yerel yönetimler reformunu değerlendirilirse, Türkiye'deki mahalli idareler mevzuatının, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Avrupa Birliği mevzuatıyla hukuki bağlamda önemli ölçüde uyumlu olduğu ifade edilebilir (Taştekin ve Akça, 2020: 602). Türkiye, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nı onaylamış ancak çekince eklenen maddeler, demokrasi ve mahalli idareler açısından önemli bir adımdır (Acar, 2019: 287). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın ilkelerine uygun olarak, Türkiye'de mahalli idarelerin idari ve mali özerkliklerini sağlayacak bir yapıya kavuşturulması zorunludur. Yürürlükteki belediye kanunları, belediyelere idari ve mali özerklik tanısa da bu özerkliğin uygulamada eksiksiz hayata geçirilmesi gerekmektedir. Belediyelerin şarta uygun olarak kendi örgüt yapılarını serbestçe oluşturabilmeleri, bağımsız karar alabilmeleri ve mali kaynaklarını etkin biçimde yönetmeleri, yerel yönetimlerin özerkliğinin sağlanması açısından kritiktir (İnaç ve Ünal, 2015: 14-24).

2000 yılı sonrasında Türkiye'de, kamu yönetimi reformları kapsamında belediyelerin mali yapılarının ve bütçe sistemlerinin etkin ve sağlıklı bir şekilde işlemlerini sağlamak amacıyla önemli yasal düzenlemeler hayata geçirilmiştir. Bu düzenlemeler arasında öncelikle 5216

sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun yer almaktadır. Ayrıca 2000 öncesi yürürlüğe giren 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu bağlamında yapılan düzenlemeler, belediyelere ilişkin önemli yasal mevzuatı oluşturmaktadır. Türkiye’de belediyelerin mali yapısı incelenirken belediyelerin gelirleri, giderleri ve borçlanmalarına dair yasal dayanaklarının ilgili kanunlara atıfta bulunarak açıklanması, belediyelerin mali durumlarına dair genel çerçevenin ortaya konulması açısından yararlı olacaktır.

2.1.1. Belediye Gelirleri

Merkezi yönetim, belediyeler ve mahalli idarelerin kaynak tahsisi konusunda bağımsız kararlar alabilmelerine, vergi toplama yetkilerini kullanabilmelerine, yasal çerçeve içinde kendilerine özgü gelir kaynaklarına sahip olmalarına ve harcama yetkilerini etkin bir şekilde kullanabilmelerine olanak sağlamalıdır. Küreselleşme sürecinin getirdiği artan hizmet taleplerini karşılayabilmek için belediye ve mahalli idarelerin kendi mali kaynaklarına sahip olmaları zorunludur. Bu nedenle, bir sonraki alt bölümde Türkiye’de belediyelerin gelirleri, giderleri ve olağanüstü bir gelir kaynağı olarak borçlanma konusu incelenecektir (Erbaş, 2021: 40).

2.1.1.1. Merkezi Yönetim Transferleri

Merkezi yönetim ve mahalli idareler arasındaki mali transfer uygulamasının temel amacı; mahalli idarelerin finansman ihtiyacının karşılanması, kaynakların mahalli idareler arasında yeniden dağılımın sağlanması ve bölgeler arası dengesizliklerin giderilmesidir. Özellikle idareler arası transferler ve bağışlar ile etkin harcama ve vergi tahsisi, ekonomide ve yerel düzeyde bütçe disiplininin sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır. (Kırkıl, 2019: 59-50). Belediyelerin başlıca gelir kaynaklarından biri, merkezi yönetim tarafından yerel birimlere aktarılan ve transfer gelirleri olarak adlandırılan kaynaklardır; bu gelirler genellikle yasal düzenlemeler çerçevesinde belediyelere sağlanmaktadır (Çavdar, 2022: 92). Belediyelere genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylara ilişkin esas ve usuller, 2 Temmuz 2008 tarihinde yürürlüğe giren 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe

Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun kapsamında düzenlenmiştir (Gafar, 2021: 141). 5779 sayılı Kanun, belediyeler ve il özel idareleri için değerli bir gelir kaynağı olan genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylara dair 2000 yılı sonrasında yapılan düzenlemeleri içermektedir (Demircan, 2009: 349-351). 5779 sayılı Kanun'a göre genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelerin aldıkları paylar, belediyelerin en kritik gelir kaynakları arasındadır ve bütçe gelirleri içerisinde büyük paya sahiptir. Bu bağlamda belediyelerin transfer gelirleri üç gruba ayrılmaktadır (Çavdar, 2022: 87):

- i. 5779 sayılı Kanun'a göre, genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay,
- ii. 5779 sayılı Kanun'a göre, ve belediyelere yardım ve denkleştirme ödeneği,
- iii. 5393 sayılı Kanun'un 59. maddesinin (c) ve (g) fıkralarında genel ve özel bütçeli idareler tarafından yapılacak ödemeler, bağış ve yardımlardır.

2.1.1.1.1. Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Ayrılan Paylar

Belediyelere yapılan mali transferlerle ilgili olarak, 2380 sayılı Belediyelere ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun 1 Temmuz 2008 tarihi itibarıyla yürürlükten kaldırılmıştır. Bunun yerine, 2 Temmuz 2008 tarihinde 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun yürürlüğe girmiştir (Acar ve Aydın, 2013: 1). 5779 sayılı Kanun'un kabulüyle pay dağıtımının alanı genişletilmiş ve pay dağıtım oranı ile dağıtım kriterleri güncellenmiştir (Ulusoy ve Akdemir, 2017: 302). Bu doğrultuda, belediyelere genel bütçe vergi gelirlerinden aktarılan payların belirlenme yöntemi, 2008 yılı öncesinde büyükşehir belediyeleri için 5216 sayılı Kanun, büyükşehir dışındaki belediyeler için ise İller Bankası (günümüzdeki adıyla İLBANK A.Ş.) aracılığıyla 2380 sayılı Kanun kapsamında yürütülmekteydi. Ancak 2008 yılından itibaren, 5779 sayılı Kanun'un 2. ve 5. maddelerinde yapılan düzenlemelerle, büyükşehir belediyelerinin pay oranları yeniden belirlenmiştir (Yılmaz ve Berber, 2020: 680). Aynı zamanda ilgili yeni düzenleme ile belediyelere genel bütçe vergi gelirlerinden aktarılan paylara ek olarak, denkleştirme ödeneği adı altında da değişiklikler gerçekleştirilmiştir (Şahin İpek, 2018:8).

5779 sayılı Kanun'un 2. maddesinde göre; "Genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının yüzde 1,50'si büyükşehir dışındaki belediyelere, yüzde 4,50'si büyükşehirlerdeki ilçe

belediyelerine ve yüzde 0,5'i il özel idarelerine ayrılır". Ayrıca ilgili maddenin ikinci fıkrasında (5779 sayılı Kanun, madde 2);

"6/6/2002 tarihli ve 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununa ekli (I) sayılı listede yer alan mallardan tahsil edilen özel tüketim vergisi hariç olmak üzere, büyükşehir belediye sınırları içinde yapılan genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının yüzde 6'sı ile genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamı üzerinden büyükşehirlerdeki ilçe belediyelerine ayrılan payların yüzde 30'u büyükşehir belediye payı olarak ayrılır." hükmü yer almaktadır.

2012 yılında, 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un kabulüyle 5779 sayılı Kanun kapsamında bazı güncellemeler yapılmıştır. 6360 sayılı Kanun'un, 5779 sayılı Kanun ile ilişkili hükümleri 2014' te gerçekleştirilen mahalli seçimlerden sonra yürürlüğe girmiştir (Kırkıl, 2019: 48-49). Yapılan bu değişiklikler neticesinde, büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyelerinin pay dağılımı şöyledir (5779 sayılı Kanun, madde 2):

- i. "Büyükşehir belediyesi sınırları içinde yaşayanlardan tahsil edilen vergi gelirlerinden vergi iadeleri ve 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na ekli (I) sayılı listede yer alan mallardan tahsil edilmiş olan özel tüketim vergi geliri düşüldükten sonra kalan kısmın % 6'sının % 60'ı doğrudan ilgili büyükşehir belediyesine, kalan % 40'lık kısmı ise ortak bir havuzda toplanarak %70'lik bölümü nüfusa, % 30'luk bölümü ise yüzölçümü baz alınarak büyükşehir belediyeleri arasında dağıtılır. Ayrıca genel bütçe vergi gelirleri tahsilatından ilçe belediyeleri için ayrılmış olan %4,5'lik payın %30'u da büyükşehir belediyelerine dağıtılmaktadır.
- ii. Büyükşehir ilçe belediyeleri için genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının % 4,5'u (%30'u çıktıktan sonra kalan kısmı) büyükşehirdeki ilçe belediyelerine dağıtılmaktadır. Ayrılan büyükşehirlerdeki ilçe belediyelerine ait payın; % 90'lık bölümü ilçelerin nüfusu, yüzde 10'luk bölümü ise ilçelerin yüzölçümü esas alınarak dağıtılmaktadır. Hesaplanan paydan %30'luk büyükşehir belediyesi payı ayrıldıktan sonra kalan miktar büyükşehir ilçe belediyelerinin mevcut hesabına İLBANK A.Ş. tarafından yatırılmaktadır."

2.1.1.1.2. Denkleştirme Ödeneği ve Belediyelere Yardım Ödeneği

Belediyelerin transfer gelirleri arasında yer alan bir diğer unsur ise denkleştirme ödeneğidir. Denkleştirme ödeneği, her yıl merkezi yönetim bütçesinden mahalli idarelere yapılan transferlerde uygulanan bir kaynak paylaşım mekanizmasıdır. Türkiye’de bu ödenek, özellikle nüfusu 10.000’in altında olan belediyelere ek mali kaynak sağlamak için kullanılmaktadır (Çetinkaya, 2020: 183). 5779 sayılı Kanun’da “Denkleştirme Ödeneği ve Belediyelere Yardım Ödeneği” başlığı altında bu ödene türü yasallaşmıştır (5779 sayılı Kanun, madde 6).

5779 sayılı Kanun öncesindeki uygulamada, finansman sorunları yaşayan belediyelere, Maliye Bakanlığı tarafından bakanın onayıyla karşılıksız yardım yapılabilmekteydi. Ancak, 5779 sayılı Kanun ile Maliye Bakanlığı bütçesinden yapılan bu yardımlar, "denkleştirme ödeneği" kapsamında yeniden düzenlenmiştir. Diğer bir ifadeyle, önceki uygulamada Maliye Bakanlığı bütçesine "Mahalli İdarelere Yardım Ödeneği" olarak eklenen bu fonun dağıtımı, herhangi bir kriterle dayalı olmaksızın, tamamen talebe ve Maliye Bakanlığı'nın inisiyatifine dayalıydı. 5779 sayılı Kanun’un kabulüyle bu transferlerin hesaplanması ve dağıtımına ilişkin usuller hukuki bir zemine dayandırılmıştır (Arıkboğa, 2016: 283). Güncel düzenlemeye göre; 6360 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle (5779 sayılı Kanun, madde 6);

“(1) Kesinleşmiş en son genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının binde biri Maliye Bakanlığı bütçesine nüfusu 10.000’e kadar olan belediyeler için kullanılmak üzere denkleştirme ödeneği olarak konulur. Maliye Bakanlığı, bu ödeneği, mart ve temmuz aylarında iki eşit taksit hâlinde dağıtılmak üzere, İlbank A.Ş. hesabına aktarır. İlbank A.Ş., hesabına aktarılan ödeneğin yüzde 65’ini eşit şekilde, yüzde 35’ini ise nüfus esasına göre dağıtır”

Ancak nüfusu 10.000’in üzerinde olan belediyeler arasındaki mali dengesizliklere dair herhangi bir düzenlemenin bulunmaması ve nüfusu 10.000’in altındaki belediyelerde sadece nüfus kriterinin dikkate alınması, bu belediyelerin mali durumunu etkileyebilecek mahalli faktörlerin göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Bu durum, mevcut mevzuatın mali açıdan zayıf belediyelere yeterli desteği sağlayamadığını ortaya koymaktadır (Çavdar, 2022: 93). 5779 sayılı Kanun’un “Denkleştirme Ödeneği ve Belediyelere Yardım Ödeneği” başlığının devamında:

➤ “(2) Belediyelerin ihtiyaç duyduğu yatırım nitelikli projelerin gerçekleştirilmesi amacıyla Strateji ve Bütçe Başkanlığı bütçesine konulan belediyelere yardım ödeneğini, belediyelerin talebi üzerine kullandırmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir.

➤ (3) Bu Kanunda ayrılması öngörülen paylar ile birinci ve ikinci fıkralarda belirtilen ödenekler ve ilgili kanunları gereğince aktarılması uygun görülen veya tahsis edilen ödenekler dışında, mahalli idarelere yardım amacıyla, bakanlıklar ile bağlı ve ilgili kurum ve kuruluşların bütçelerine pay, fon veya özel hesap gibi adlarla başka bir ödenek konulamaz.” düzenlemeleri de mevcuttur (5779 sayılı Kanun, madde 6).

2. ve 3. fıkra uyarınca, belediyelerin büyük yatırım projelerine yönelik finansman ihtiyaçları için Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı bütçesinden ancak Cumhurbaşkanı’nın onayıyla yardım sağlanabilmektedir. Ayrıca 6. maddenin birinci ve ikinci fıkralarında belirtilen durumlar ile ilgili diğer kanunlarda öngörülen ödenekler dışında, belediye bütçelerine yardım adı altında herhangi bir bakanlık ya da bağlı kurum ve kuruluş bütçesinden ödenek aktarılması mümkün değildir. Bu çerçevede, bakanlıklar ile bunlara bağlı ve ilgili kuruluşlar dışında kalan kamu kurum ve kuruluşları ile özel kişi ve kuruluşların belediyelere bağış ve yardımda bulunabilmeleri mümkündür (Çavdar, 2022: 93-94).

2.1.1.2. Öz Gelirler

Belediyelerin öz gelirleri arasında, çoğunlukla vergilendirme yetkisi kullanılarak elde edilen gelirler bulunmaktadır (Üstün ve Balaban, 2018: 738) ve bu kapsamda çeşitli vergi ve harç gelirleri söz konusudur. Ancak, emlak vergisi ve çevre temizlik vergisi gibi başlıca yerel vergiler dışında, belediyelerin diğer vergi ve harç gelirleri genellikle düşük verimlilik göstermekte ve bu kalemlerden anlamlı bir gelir sağlanamamaktadır. Hatta bazı vergi ve harçlarda tahsilat maliyetleri, elde edilen gelirleri aşabilmekte; bu nedenle, literatürde bu tür vergiler “ayak bağı vergiler” olarak adlandırılmaktadır (Arıkboğa, 2016: 291).

Belediye gelirlerine dair ilk kapsamlı düzenleme, 1914 yılında Rüsumu Belediye Kanunu ile gerçekleştirilmiştir. 1924 yılında çıkarılan 423 sayılı Belediye Vergi ve Resimleri Kanunu’yla da mali durum yeniden yapılandırılmıştır. 1948 yılında kabul edilen 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu kapsamında yapılan düzenleme ise 1981 yılında yürürlükten kaldırılmıştır. Bu kanunun yerine de 26.05.1981 tarihli 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu

yürürlüğe girmiştir. T.C. 1982 Anayasası'nın 127. maddesi, "Mahalli idarelere görevleriyle orantılı gelir sağlar." hükmünü içermektedir. Belediye gelirlerinin başlıca kaynağını, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu dâhilinde tahsil edilen gelirler oluşturmaktadır. Ek olarak, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "Belediyenin Gelirleri" başlıklı 59. maddesi bağlamında tahsil edilen gelirler de belediyelerin öz gelirleri arasındadır (Aydın, 2021: 160-161).

Türkiye'de 1980'den sonra belediyelerin gelirlerini revize ederek, finansman yetersizliği problemine çözüm üretmek için kritik bir adım atılmıştır. Bu kapsamda 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun yerine, 26 Mayıs 1981 tarihinde 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu düzenlemeyle belediyelere vergi, harç ve katılma payı ihdas etme yetkisi verilmemiş ve belediye gelir türleri 38'den 21'e düşürülmüştür (Türkoğlu, 2012: 297). 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'na göre öz gelirler: vergiler, harçlar ve harcamalara katılma payları olarak üçe ayrılmaktadır. Ayrıca belediyeler, gelirlerinin yetersiz olduğu yerde borçlanma yoluna da başvurabilirler. Bu çerçevede, kanunda belirtilen sınırlar dâhilinde ve ilgili kurumlardan gerekli izin alınmak kaydıyla belediyeler tahvil çıkarabilirler. Bununla birlikte belediye meclisinin konu, miktar, ödeme şekli ve süresi bakımından herhangi bir sınırlamaya tabi olmaksızın para ve sermaye kuruluşlarından borç alabileceği hüküm altına alınmıştır. Ancak belediyeler ve sermaye kuruluşları tarafından karşılaşılan eksiklikler ve güven sorunları sebebiyle bu uygulamaya nadiren rastlanmaktadır (Yüksel, 2003: 51-52).

2.1.1.2.1. Vergiler

Türkiye'de belediyelerin tahsil ettikleri vergiler arasında, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nda düzenlenen İlan ve Reklam Vergisi, Eğlence Vergisi, Haberleşme Vergisi, Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi, Yangın Sigortası Vergisi ile Çevre Temizlik Vergisi yer almaktadır. Bunlara ek olarak, 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'na göre tahsil edilen Emlak Vergisi de belediye vergileri arasında değerlendirilmektedir (Şahin İpek, 2018: 3).

İlan ve Reklam Vergisi, belediye sınırları ve mücavir alanlarda yapılan ilan ve reklamların m²'si üzerinden, 2464 sayılı Kanun'da belirtilen değerler doğrultusunda haftalık, aylık veya yıllık olarak tahsil edilmektedir. Verginin mükellefi, ilan ve reklamı kendi adına yapan veya

yaptıran gerçek ya da tüzel kişilerdir. Vergiye tabi ilan ve reklamlarda, iş mükellef tarafından yapılıyorsa işlem öncesinde, meslek olarak yapanlarca yapılıyorsa takip eden ayın 20. gününe kadar beyanname verilerek vergi tarh ve tahakkuk ettirilir (2464 sayılı Kanun, madde 12-16).

Eğlence Vergisi, belediye sınırları ve mücavir alanlarda faaliyet gösteren eğlence işletmelerinin faaliyetleri üzerinden tahsil edilmektedir. Verginin mükellefi, eğlence yerlerini işleten gerçek veya tüzel kişilerdir. Kanunda belirtilen eğlence konuları arasında sinema, tiyatro, opera, bale, karagöz, kukla, spor müsabakaları, at yarışları (büyükşehirlerde %50'si büyükşehir belediyesine kalır), konserler, sirkler, lunaparklar, çalgılı bahçeler ve biletle girilmesi zorunlu olmayan eğlence yerleri yer almaktadır (2464 sayılı Kanun, madde 17-22). Haberleşme Vergisi, belediye sınırları ve mücavir alanlarda, posta ve telgraf teşkilatı tarafından tahsil edilen telefon, teleks, faks ve data ücretleri üzerinden alınmaktadır (tesis, devir ve nakil ücretleri hariç). Verginin mükellefi, bu ücretleri tahsil eden Posta ve Telgraf Teşkilatı A.Ş. ile Türk Telekom A.Ş.'dir. Vergi oranı %1 olup, ilgili belediyeye tahsilatı takip eden ayın sonuna kadar beyanname ile bildirilir ve aynı süre içinde ödenir (2464 sayılı Kanun, madde 29-33).

Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi, belediye sınırları ve mücavir alanlarda, elektrik ve havagazı (doğalgaz hariç) satış bedeli üzerinden alınmaktadır. Verginin mükellefi, elektrik ve havagazı dağıtımını yapan kuruluşlardır. Vergi oranı, üretim işletmeleri için %1, diğer yerler için %5'tir ve takip eden ayın 20. günü akşamına kadar ilgili belediyeye ödenmektedir. (2464 sayılı Kanun, madde 34-39).

Yangın Sigortası Vergisi, belediye sınırları ve mücavir alanlarda, menkul ve gayrimenkul mallar için yapılan yangın sigortaları nedeniyle alınan primler üzerinden tahsil edilmektedir. Vergi oranı %10 olup, kanuni mükellef, vergiyi belediyeye ödemekle yükümlü olan sigorta şirketidir. Vergi, ertesi ayın 20. günü akşamına kadar ilgili belediyeye yatırılmalıdır. Büyükşehir belediyelerinde ise bu vergi, büyükşehir belediyesine ait bir gelir olarak tahsil edilmektedir (2464 sayılı Kanun, madde 40- 44).

Çevre Temizlik Vergisi, belediye sınırları ve mücavir alanlarda, belediyelerin çevre temizlik hizmetlerinden faydalanan konut, iş yeri ve diğer kullanım amaçlı binalara uygulanmaktadır. Ancak genel ve katma bütçeli idareler, il özel idareleri, belediyeler, köyler, bunların

kuracakları birlikler, darülaceze, üniversiteler, Kızılay Genel Merkezi ve şubeleri, Kredi ve Yurtlar Kurumuna ait öğrenci yurtları, korumalı işyerleri, umuma açık ibadet yerleri, elçilik ve konsolosluk hizmetlerinde kullanılan binalar, milletlerarası kuruluşlar ve bunların müştemilatı çevre temizlik vergisinden muaf tutulmuştur. Konutlara ait çevre temizlik vergisi su faturaları üzerinden tahsil edilir ve su tüketim miktarına göre hesaplanmaktadır. 2024 yılı için büyükşehirlerde m³ başına 3.30 TL, diğer belediyelerde ise m³ başına 2.40 TL olarak belirlenmiştir (2464 sayılı Kanun, mükerrer madde 44).

İşyerleri ve benzer amaçlarla kullanılan binalara ait Çevre Temizlik Vergisi, kanunda belirtilen beş dereceli ve yedi gruplu tarifeye göre hesaplanmakta, büyükşehirlerde ise %25 artırımlı olarak uygulanmaktadır. Verginin tahakkuku ocak ayında yapılır ve emlak vergisi ödeme süreleri içinde ödenir. Büyükşehir belediyesi sınırlarında tahsil edilen Çevre Temizlik Vergisi'nin %20'si büyükşehir belediyesinin bütçesine aktarılır. Ayrıca, büyükşehir belediyesi, su ve kanalizasyon idaresi aracılığıyla yapılan tahsilatların %20'sini çöp imha tesislerinin kuruluş ve işletmesinde kullanılmak üzere ayırır; kalan %80'lik tutar ise ilgili belediyenin hesabına yatırılır (2464 sayılı Kanun, mükerrer 44. madde).

Belediyelerin öz gelirleri arasında yer alan başka önemli vergi de emlak vergisidir. Türkiye'de 1931 yılından itibaren yürürlüğe giren 1833 sayılı Arazi Vergisi Kanunu ve 1837 sayılı Bina Vergisi Kanunu üzerinden arazi ve binalar ayrı ayrı vergilendirilmekteydi. Ancak 1970 yılında hem arazi hem de bina vergilerini tek bir çatı altında toplayan 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu kabul edilmiş ve yürürlüğe girmiştir. Dolayısıyla Türkiye'de emlak vergisi uygulamasının temelini 1970 tarihli 1319 sayılı Kanun oluşturmaktadır (Duman, 2014:116-120). 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu uyarınca tahsil edilen bina, arsa ve arazi vergileri, günümüzde belediyelerin temel gelir kaynaklarından birini oluşturmaktadır. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle birlikte, daha önce söz konusu vergilerden il özel idareleri veya büyükşehir belediyelerine pay verilmesini öngören uygulamaya 2005 yılında son verilmiştir. Bu düzenleme sonucunda, emlak vergilerinden elde edilen gelirlerin tamamı belediyelerin öz gelir kaynağı haline gelmiştir (Tunç, 2019: 17).

Kanuna göre, bina vergisi ve arazi vergisi olmak üzere iki ana kategori bulunmaktadır. Arazi vergisi ise arsa ve arazi vergisi olarak iki alt kategoriye ayrılmaktadır. Bina vergisinin matrahı, binanın Emlak Vergisi Kanunu hükümlerine göre belirlenen vergi değeridir. Bina

vergisı oranı meskenler için %0,1, diğerk binalar için %0,2'dir. Arazi vergisinin matrahı, arazinin bu kanun hükümlerine göre belirlenen vergi değıeridir. Arazi vergisi oranı %0,1, arsa vergisi oranı ise %0,3'tür (1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu, madde 18). 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'na göre emlak vergisi oranları büyükşehir belediyesi sınırları dışında ve büyükşehir belediyesi sınırları içinde olmak üzere ikili bir ayrıma tabi tutularak uygulanmaktadır. Ayrıca bu oranlar 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun uygulandığı büyükşehir belediye sınırları içinde ve mücavir alanlar içinde iki kat uygulanır (Tunç, 2019: 66). Başka bir deyişle oranlar, 5216 sayılı Kanun'un uygulandığı büyükşehir belediye sınırları ve mücavir alanlarda %100 artırımlı olarak uygulanmaktadır. Ayrıca, Cumhurbaşkanı bu vergi oranlarını yarısına kadar indirme veya üç katına kadar artırma yetkisine sahiptir (Çetinkaya, 2020: 186). Emlak vergisi, dört yılda bir yapılan takdir işlemlerini izleyen bütçe yılının ocak ve şubat aylarında yıllık olarak tarh edilir ve ödemesi mayıs ile kasım aylarında iki taksitte yapılır. Vergi tutarı, bir önceki yılın birim değıerinin, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na göre belirlenen yeniden değıerleme oranının yarısı kadar artırılmasıyla hesaplanmaktadır (1319 sayılı Kanun, madde 16).

2.1.1.2.2. Harçlar

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nda, belediyelerce tahsil edilebilecek harçlar ve harcamalara katılma paylarına dair esaslar düzenlenmektedir. Kanunda işgal harcı, işyeri açma izni harcı, bina inşaat harcı, tellallık harcı, esnaf muaflığı belgesi harcı, hayvan kesimi, muayene ve denetleme harcı, altyapı kazı izni harcı, kayıt ve suret harcı, imar ile ilgili harçlar, ruhsat ve rapor harcı ve sağlık belgesi gibi harçlar kanuni hükümler altına alınmıştır (Güldüler ve Dağıdır, 2023: 4-5). Bununla birlikte belediyeler hal rüsumu adlı gelir de tahsil etmektedir. Buna göre hal rüsumu, 5957 sayılı Sebze ve Meyveler İle Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğerk Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ile belediyelerin tahsil etmesine izin verilen ve belediye gelirlerine ait bir gelir çeşididir. 5957 sayılı Kanun'a uyarınca, belediye toptancı halinin bağılı bulunduğı belediyenin hesabında biriken tutarlar, ilgili belediyenin geliri olarak bütçeleşmektedir (5957 sayılı Kanun, madde 8).

2.1.1.2.3. Harcamalara Katılma Payları

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu’nda belediyelere, yol, su ve kanalizasyon hizmetleri için gerçekleştirdikleri harcamalara katılma payı tahsil etme yetkisi tanınmıştır. Harcamalara katılma payı, söz konusu altyapı hizmetlerine yönelik belediye harcamalarının finansmanını sağlamak amacıyla ilgililerden alınan katkı payını ifade etmektedir. Payların hesaplanmasına ilişkin sınırlamalar, payların ilgililere nasıl dağıtılacağı ve tahsilat sürecine dair usuller, 2464 sayılı Kanun kapsamında tespit edilmiştir (Arıkboğa, 2016: 282). Harcamalara katılma payları, bina ve arsalar için ilgili taşınmazın vergi değerinin en fazla %1’i oranında belirlenmektedir. Bu paylar, tebliğ edildiği yılı izleyen yıldan itibaren iki yıl içinde, dört eşit taksit halinde ödenmektedir. Harcamalara katılma paylarını yarıya (peşin ödemede üçte bire) kadar indirmeye, pay türlerine göre farklılaştırmaya ve ödenecek tutarları, en son genel nüfus sayımı sonuçlarını dikkate alarak belediyeler bazında belirlemeye Cumhurbaşkanı yetkilidir (Çetinkaya, 2020: 189).

2.1.1.3. Borçlanma

Belediyelerin finansman ihtiyacını karşılamak amacıyla başvurdukları yöntemlerden biri kuşkusuz borçlanmadır ve belediyelerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde borç alabilme imkanı bulunmaktadır. Türkiye’de bu amaç doğrultusunda, 1933 yılında Belediyeler Bankası kurulmuştur. 1945 yılında ise ilgili banka İller Bankası ismi altında tekrardan teşkilatlanmıştır (Şener, 1998: 16). Mahalli idareler, merkezi idarelerde olduğu gibi borçlanma yoluyla gelir elde etme imkânına sahiptir ancak bu konuda sınırsız bir özgürlüğe sahip değildir. Çünkü borçlanma, geleceğe taşınan bir mali yük olarak kabul edilmektedir ve bazı sınırlamalara tabidir (Erbaş, 2021: 48-49).

Türkiye’de belediyeler, borçlanma işlemlerini 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ile ilişkili ikincil mevzuat çerçevesinde belediye meclisi kararıyla gerçekleştirebilmektedir (Doğan ve Baş, 2013: 295-298). Belediyelerin ne şekilde borçlanacağına ilişkin olarak mevzuat 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nun Borçlanma ve İktisadî Girişimler başlığı altında açıklanmaktadır. Kanunun 68. maddesi, belediyelerin

görev ve hizmetlerini yerine getirebilmek amacıyla belirli şartlara bağlı olarak borçlanabileceğini hükme bağlamaktadır. Söz konusu düzenlemeler incelendiğinde, belediyelerin borçlanmasına ilişkin iki ana sınırlama getirildiği görülmektedir. Bunlar, merci sınırı ve toplam borç stoku sınırı olarak nitelendirilebilir (Güney 2024: 76-77). 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda belediyenin borçlanma türleri şu şekilde sayılabilir (5393 sayılı Kanun, madde 68):

- “a) Dış borçlanma, 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde sadece belediyenin yatırım programında yer alan projelerinin finansmanı amacıyla yapılabilir.
- b) İller Bankasından yatırım kredisi ve nakit kredi kullanan belediye, ödeme plânını bu bankaya sunmak zorundadır. İller Bankası hazırlanan geri ödeme plânını yeterli görmediği belediyenin kredi isteklerini reddeder.
- c) Tahvil ihracı, yatırım programında yer alan projelerin finansmanı için ilgili mevzuat hükümleri uyarınca yapılır.
- d) Belediye ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketlerin, faiz dâhil iç ve dış borç stok tutarı, en son kesinleşmiş bütçe gelirleri toplamının 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarını aşamaz. Bu miktar büyükşehir belediyeleri için bir buçuk kat olarak uygulanır.
- e) Belediye ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketler, en son kesinleşmiş bütçe gelirlerinin, 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarının yılı içinde toplam yüzde onunu geçmeyen iç borçlanmayı belediye meclisinin kararı; yüzde onunu geçen iç borçlanma için ise meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının onayı ile yapabilir.
- f) Belediyelerin ileri teknoloji ve büyük tutarda maddî kaynak gerektiren alt yapı yatırımlarında Cumhurbaşkanınca kabul edilen projeleri için yapılacak borçlanmalar (d) bendindeki miktarın hesaplanmasında dikkate alınmaz. Dış kaynak gerektiren projelerde Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü alınır.
- g) (Ek:30/3/2023-7446/7 md.) Belediyeler ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketler tarafından Avrupa Birliği ile katılım öncesi mali işbirliği çerçevesinde desteklenen projelerin finansmanı

için yapılan borçlanmalar, çok taraflı yatırım ve kalkınma bankaları ile yabancı devlet kuruluşlarından doğrudan veya İller Bankası Anonim Şirketi aracılığıyla yapılan borçlanmalar ve Su Kanalizasyon ve Altyapı Projesi (SUKAP) kapsamında yürütülecek işler için İller Bankası Anonim Şirketinden yapılan borçlanmalar (d) bendindeki miktarın hesaplanmasında dikkate alınmaz.”

Bu maddelerden anlaşıldığı üzere, belediyelerin borçlanmaları bakımından bazı sınırlar söz konusu olmaktadır. 68. maddenin a bendine göre belediyelerin dış borçlanması 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun hükümleri doğrultusunda yatırım proje finansmanı için yapılabilmektedir. 4749 sayılı Kanun’un 7. maddesine göre; “Türkiye Cumhuriyeti adına herhangi bir dış finansman kaynağından Devlet dış borcu sağlamaya ve mali koşulları da dahil olmak üzere şartlarını belirmeye ve bu şartlar çerçevesinde malî yükümlülük altına girmeye Bakan yetkilidir.” Çünkü belediyelerin dış kaynak kullanımında hazine geri ödeme garantisi ile hazine yatırım garantisi şeklinde uygulanmaktadır. Hazine geri ödeme garantisi, dış kaynaklardan sağlanan her türlü finansmanın geri ödemesinde alınan garanti olup, hazine yatırım garantisi de yap-işlet vb. projeleri bağlamındaki garantileri içermektedir (Çetinkaya, 2020: 192).

İç borçlanmada sınır, bir belediye ve bağlı kuruluşları ile sermayesinin %50’den fazlasına sahip oldukları şirketlerin toplam kesinleşmiş en son bütçe gelirlerinin, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu’na göre belirlenen yeniden değerlendirme oranı üzerinden hesaplanan tutarının, ilgili mali yılda %10’unu aşmayan kısmı için belediye meclisi kararıyla belirlenmektedir. Bu oranı geçen borç tutarları ise meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun (2/3 çoğunluğu) kararı ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın onayıyla gerçekleştirilmektedir (5393 sayılı Kanun, madde 68). Belediyelerin iç ve dış borç toplam tutarı, 68. maddenin (d) bendine göre, en son kesinleşmiş belediye bütçe gelirleri toplamının yeniden değerlendirme oranı üzerinden hesaplanan tutarını aşamaz. Ancak ileri düzey teknoloji ve yüksek finansman gerektiren altyapı yatırımları için bu borçlanma sınırı dikkate alınmaz. Bu tür borçlanmalar, Hazine ve Maliye Bakanlığı’nın görüşü alınarak ve Cumhurbaşkanının onayı ile gerçekleştirilmektedir. Belediyelerin tahvil ihracına dair c bendinde 4749 sayılı Kanun hükümleri uygulanacağı belirtilmektedir. 4749 sayılı Kanun’un 4. maddesine göre;

“(Ek fıkra: 16/7/2008-5787/2 md.) Genel yönetim kapsamındaki mahalli idareler ile bağılı kuruluşları ve iktisadi teşebbüslerinin yurtiçi piyasalarda yapacakları tahvil ihraçları ile fon kullanıcısı olacakları kira sertifikası ihraçları Müsteşarlığın iznine tabidir. Bu iznin verilmesi, Hazine garantisi sağlandığı anlamına gelmemektedir. Söz konusu izin sürecine ilişkin usul ve esaslar, Müsteşarlık tarafından hazırlanacak bir yönetmelik ile belirlenir. Sermaye piyasası mevzuatı hükümleri saklıdır. Müsteşarlık, 2’nci maddede belirtilen kuruluşların Hazinesinin herhangi bir suretle ilgili anlaşmalara taraf olmaksızın gerçekleştirdiği borçlanmalarından hiç bir şekilde sorumlu tutulamaz.”

2.1.1.4. 5216 sayılı ve 5393 Sayılı Kanunlara Göre Belediyelerin Gelirleri

5393 sayılı Belediye Kanunu, 3 Temmuz 2005 tarihinde kabul edilmiş ve esasında Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile Avrupa Birliği’nin mahalli idarelere dair genel yaklaşımı benimsenmiştir (Aşgın, 2006: 64-66). 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 3. maddesinde belediye, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişidir. Belediyelerin yerinden yönetim dayalı olarak ayrı bir kamu tüzel kişiliği ve bağımsız bir bütçesi olması bilinmektedir. Ancak bu husus, 5393 sayılı yeni Belediye Kanunu’nda açıkça vurgulanmasıyla, Avrupa Yerel Yönetimler Şartı ile uyumluluk sağlama yönünde bir çaba olarak değerlendirilmektedir (Yavuzdoğan, 2006: 205). 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 13. maddesinin 3. fıkrasında “belediye sınırları içinde oturan, bulunan veya işbirliği olan her şahıs belediyeye vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarını ödemekle yükümlü olduğu” hüküm altına alınmıştır. Bu bağlamda, kanun uyarınca belde halkı, belediyelerin öz gelirlerinin oluşmasında katkıda bulunmakla yükümlü kılınmışlardır (Kalça, 2009: 159). Mahalli idarelerin gelirlerinin büyük bir kısmının öz gelirlerden oluşması ve bu gelirlerin artırılması konusunda mahalli idarelere verilen yetkiler, mali özerkliklerinin sağlanması için temel bir koşul teşkil etmektedir. Buna göre belediyeleri mahalli özellikli vergi, resim ve harç gelirlerini artırmak için yetkili olması beklenmektedir (Gafar, 2021: 132).

Türkiye’de 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu kapsamında idari ve mali özerklik kavramlarına ilk defa yasal düzeyde yer verilmiştir. Mahalli idarelerin karar alma süreçlerinde özerklikleri hukuken tanımlanmış olmakla birlikte, uygulamada tam anlamıyla bir özerklikten söz etmek mümkün değildir; zira alınan kararların bir kısmı mülki idare amirinin onayına tabidir. Benzer şekilde mali özerklik

açısından da belediyelerin teorik olarak kendi bütçelerini hazırlama yetkileri bulunmasına rağmen, bu bütçelerin yürürlüğe girebilmesi için mülki idare amirinin onayı zorunlu kılınmakta olup, bu durum mali özerkliğin sınırlı düzeyde kaldığını göstermektedir (Urhan, 2008: 91). İlgili kanun, mali özerkliği tanımlasa bile bu özerkliği fiilen destekleyecek kurumsal bir yapılanmaya gidilememiştir. Mahalli idarelerin mali özerkliğini güçlendirmek yerine, mali yapılarına yönelik düzenlemelerle yetinilmiştir.

Yukarıdaki açıklamalara ek olarak, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 59. maddesinde belediye gelirleri şunlardır (5393 sayılı Kanun, madde 39):

- “a) Kanunlarla gösterilen belediye vergi, resim, harç ve katılma payları.
- b) Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay.
- c) Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler.
- d) Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler.
- e) Belediye Meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler.
- f) Faiz ve ceza gelirleri.
- g) Bağışlar.
- h) Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler.
- i) Diğer gelirler.”

Büyükşehir belediyelerinde, büyükşehir sınırları ve mücavir alanlar içinde tahsil edilen emlak vergisinin tamamı ilgili ilçe ve ilk kademe belediyelerine bırakılır; bu gelirlerden büyükşehir belediyesine veya il özel idaresine ayrıca bir pay aktarılmaz. Buna göre büyükşehir belediyesinin gelirleri şunlardır (5216 sayılı Kanun, madde 23):

- “a) (Mülga: 2/7/2008-5779/8 md.)
- b) (Mülga: 2/7/2008-5779/8 md.)
- c) 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununda yer alan oran ve esaslara göre büyükşehir belediyesince tahsil olunacak at yarışları dahil müşterek bahislerden elde edilen Eğlence Vergisinin % 20'si müşterek bahislere konu olan yarışların yapıldığı yerin belediyesine, % 30'u nüfuslarına göre dağıtılmak üzere diğer ilçe ve ilk kademe belediyelerine ayrıldıktan sonra kalan % 50'si.

- d) Büyükşehir belediyesine bırakılan sosyal ve kültürel tesisler, spor, eğlence ve dinlenme yerleri ile yeşil sahalar içinde tahsil edilecek her türlü belediye vergi, resim ve harçları.
- e) 7 nci maddenin birinci fıkrasının (g) bendinde belirtilen alanlar ile bu alanlara cephesi bulunan binalar üzerindeki her türlü ilân ve reklamların vergileri ile asma, tahsis ve bakım ücretleri.
- f) 7 nci maddenin (f) bendine göre tespit edilen park yerlerinin işletilmesinden elde edilen gelirin ilçe ve ilk kademe belediyelerine, nüfuslarına göre dağıtılacak %50'sinden sonra kalacak %50'si.
- g) Hizmetlerin büyükşehir belediyesi tarafından yapılması şartıyla 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununda belirtilen oran ve esaslara göre alınacak yol, su ve kanalizasyon harcamalarına katılma payları.
- h) Kira, faiz ve ceza gelirleri.
- i) Kamu idare ve müesseselerinin yardımları.
- j) Bağlı kuruluşların kesin hesaplarındaki gelirleri ile giderleri arasında oluşan fazlalık sonucu aktarılacak gelirler.
- k) Büyükşehir belediyesi iktisadî teşebbüslerinin safi hasılâtından büyükşehir belediye meclisi tarafından belirlenecek oranda alınan hisseler.
- l) Büyükşehir belediyesinin taşınır ve taşınmaz mal gelirleri.
- m) Yapılacak hizmetler karşılığı alınacak ücretler.
- n) Şartlı ve şartsız bağışlar.
- o) Diğer gelirler.”

Büyükşehir belediyesi sınırları içinde, vergi gelirlerinin büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyeleri arasında hangi idare tarafından tahsis edileceği netleştirilmiştir. 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'na göre, büyükşehir sınırları içindeki vergi, resim, harç ve harcamalara katılma payları ile 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu kapsamında tahsil edilen bina ve arazi vergileri büyük ölçüde ilçe belediyeleri tarafından toplanmaktadır. Ancak, büyükşehir belediyesine özgü alanlardan elde edilen gelirler büyükşehir belediyesine bırakılmıştır. Büyükşehir belediyeleri, eğlence vergisi, ilan ve reklam vergisi, araç park yerlerinden elde edilen gelirler, menkul ve gayrimenkul kira gelirleri gibi kaynaklardan gelir sağlamaktadır. Ayrıca yol, su ve kanalizasyon hizmetlerinin sunumuna yönelik katılma payı tahsil etmektedirler (Tunç, 2019: 22).

2.2. Türkiye’de Belediyelerin Giderleri

Kamu giderlerinin belirlenmesi için öncelikle hangi kurumların ve ilgili kurumlara yönelik hangi giderlerin dikkate alınması hakkında bilgi sahibi olunmalıdır. Dar manada kamu harcamaları; merkezi yönetim tarafından sunulan hizmetler nedeniyle gerçekleşen harcamaları olup, geniş manada kamu gideri ise dar anlamda kamu giderine ek olarak mahalli idarelerce sunulan hizmetlere dair harcamaları içermektedir (Yazıcı, 2021: 59-60). Güncel belediye kanunlarında ve diğer harcama kanunlarında belediyelere birçok görevler verilmiştir. Belediyeler görevlerini yapabilmek için bir takım harcamalarda yapmaktadırlar (Yıldırım, 2023: 12). Belediye giderleri, belediyelerin görevlerini ifa edebilmek amacıyla yaptıkları harcamaları ve sorumlu olan teşkilatlarına ve personellerine ödenen ödemeleri kapsamaktadır (Erbaş, 2021: 46).

Belediyelerin giderleri, zorunlu ve isteğe bağlı olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır ve zorunlu giderler, 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 60. maddesinde gösterilen ve her yıl belediye bütçesine eklenmesi zorunlu olan harcamalardır. İsteğe bağlı giderler ise belediyelerin takdirine bırakılmıştır ve isteğe bağlı hizmetlere ayrılan ödeneklerdir. Belediyeler, zorunlu hizmetlerini tamamlamadan isteğe bağlı hizmetlere bütçe ayıramamaktadırlar (Şataf vd., 2006: 27-28). Ancak şu da bir gerçektir ki, belediye giderleri, yerel halkın hizmet taleplerinin artmasıyla paralel olarak sürekli olarak genişlemekte, bu durum ise belediye gelirlerinin, söz konusu giderleri karşılamada yetersiz kalmasına yol açmaktadır (İnaç ve Ünal, 2015: 11). Buna göre belediye giderleri şunlardır (5393 sayılı Belediye Kanunu, madde 60):

- “a) Belediye binaları, tesisleri ile araç ve malzemelerinin temini, yapımı, bakımı ve onarımı için yapılan giderler.
- b) Belediye personeli, seçilmiş organlarına, üyelerine ödenen maaş, huzur hakkı, ücret, ödenek, yolluk, eğitim harcamaları ve diğer giderleri.
- c) Her türlü alt yapı yapım, bakım ve onarım gideri,
- d) Vergi, resim, harç ve hizmet karşılığı alınacak ücret ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılan giderler,
- e) Zabıta ve itfaiye hizmetleri için yapılan giderler,

- f) Belediyelerin kuruluşuna katıldığı şirketler ile ilgili ortaklık payı ve üyelik aidatı gideri,
- g) Mezarlıkların tesisi, korunması ve bakım gideri,
- h) Faiz, borçlanma ve sigorta giderleri,
- i) Yoksul, kimsesiz ve özürllüler için yapılan sosyal yardımlar,
- j) Dava takip ve icra giderleri,
- k) Temsil, tören ve ağırlama gideri,
- l) Avukatlık, danışmanlık ve denetim hizmetleri karşılığı yapılacak ödemeler.
- m) Yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kesim ile sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve proje giderleri.
- n) Sosyo-kültürel, sanatsal ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler.
- o) Belediye hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri.
- p) Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler.
- r) Şartlı bağışlarla ilgili yapılacak harcamalar.
- s) İmar düzenleme giderleri.
- t) Her türlü proje giderleri.”

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’nun amacı, “Büyükşehir belediyesi yönetiminin hukuki statüsünü düzenlemek ve hizmetlerin planlı, programlı, etkin, verimli ve uyumlu bir şekilde yürütülmesini sağlamak” olarak belirtilmektedir. Kanun, büyükşehir belediyesi ve büyükşehir sınırları içindeki diğer belediyeleri kapsamaktadır (5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, madde 1-2). Türkiye’de büyükşehir belediye sistemi; büyükşehir belediyelerinin ilçe belediyeleri ve merkezi yönetimle ilişkilerini, kuruluş ve sınırlarını, organlar arasındaki etkileşimleri, görev ve yetkilerini, teşkilat yapısını, personel rejimini, bağlı kuruluşlarını ve iştiraklerini, bütçe yapısını, gelir ve gider kaynaklarını kapsamaktadır. Söz konusu kanunlar, büyükşehir belediye sistemine ilişkin tanımları, kuruluş ve sınırları, görev ve yetkileri, organları, teşkilat yapısını, mali düzenlemeleri ve diğer çeşitli hükümleri içeren temel ilkeleri ve düzenlemeleri belirlemektedir. Ayrıca 2004 yılında yürürlüğe giren yeni 5216 sayılı Kanun ile büyükşehir belediyelerinin sınırları genişletilmiştir. Bu düzenleme sonucunda, tüm büyükşehirlerde ikinci kademe belediye sayısı önemli ölçüde artmış ve belediyelerin sorumluluk alanları da genişlemiştir (Özgür ve Yavuzçehre, 2016: 905-917).

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun kabulüyle büyükşehir belediyelerinin organlarına dair bazı düzenlemeler yürürlüğe girmiş ve belediyelerin organlarıyla bu organların çalışma usul ve esaslarına dair 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun hükümlerinin geçerli olduğunu ifade etmiştir (Köken, 2016: 3512). 5216 sayılı yürürlükteki büyükşehir belediye kanunu diğer mahalli kanunlarına nazaran madde sayısı açısından çok daha kısadır. 5126 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nda belediye yönetimine dair hüküm bulunmayan hususlarda (örneğin; iç ve dış borçlanma veya tahvil ihracı) 5393 sayılı Belediye Kanunu hükümleri geçerlidir. 5216 sayılı Kanun'da belediye giderleri şöyledir (5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, madde 24);

- a) Belediye hizmet binaları ve tesislerin temini, bakım ve onarımı için yapılan giderler.
- b) Belediye personeline ve belediyenin seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim ile diğer giderler.
- c) İlçe (...) ^[31] belediyeleri ile bağlı kuruluşlara yapacakları yardımlar ve ortak proje giderleri.
- d) Her türlü alt yapı, yapım, onarım ve bakım giderleri.
- e) Belediye zabıta ve itfaiye hizmetleri ile diğer görev ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılacak giderler.
- f) Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler.
- g) Belediyenin kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve birliklerle ilgili ortaklık payı ile üyelik aidatı giderleri.
- h) Mezarlıkların tesisi, korunması ve bakımına ilişkin giderler.
- i) Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ve sigorta giderleri.
- j) Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar. ^[32]
- k) Dava takip ve icra giderleri.
- l) Temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri.
- m) Avukatlık, danışmanlık ve denetim ödemeleri.
- n) (İptal: Anayasa Mahkemesi'nin 25/1/2007 tarihli ve E.: 2004/79, K.:2007/6 sayılı Kararı ile.; Yeniden düzenleme: 12/11/2012-6360/9 md.) Bu Kanunda büyükşehir belediyesine verilen görevlerle sınırlı olarak, yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kuruluşlar ve sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve diğer proje giderleri.

- o) Spor, sosyal, kültürel ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler.
- p) Büyükşehir belediye hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri.
- r) Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler.
- o) Spor, sosyal, kültürel ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler.
- p) Büyükşehir belediye hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri.
- r) Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler.”

2.3. Türkiye’de Belediyelerin Karşılaştıkları Sorunlar

Türkiye’de belediyelerin karşılaştığı en kritik sorunlardan biri mali kaynak yetersizliğidir. Mali kaynak yetersizliği birçok temel sorunun kaynağını oluşturmaktadır. Belediyelerin kuruluş amacına ulaşabilmeleri için yeterli düzeyde bir gelire sahip olmaları gerekirken, bu finansman sorunu etkin bir şekilde hizmet sunabilme ve kuruluş amaçlarını gerçekleştirme kapasitesini doğrudan etkilemektedir. Ancak belediyeler genellikle geniş bir görev ve sorumluluk yelpazesine sahip olmalarına rağmen, görevlerini gerektirdiği mali kaynaklara erişim konusunda kritik düzeyde sorunlar ile karşılaşmaktadır (Köseoğlu, 2010: 93). Belediyelerin mali sorunlarının giderilmesi ve finansal sürdürülebilirliklerinin sağlanması için merkezi idare ve mahalli idareler arasındaki ilişkiler yeniden değerlendirilmeli ve uygun bir zemine kavuşturulmalıdır. Böylece belediyelerin mali yapısının güçlenmesi ve kaynak kullanımında daha fazla özerklik kazanması desteklenecektir. Mali tevzin olarak da bilinen bu iyileşme, merkezi idare ile mahalli idareler arasındaki gelir ve giderlerin dengeli ve planlı bir şekilde bölüşülmesidir (Açıkgöz, 2007: 24-29). Böylece mali tevzin ilkesinin uygulanmasıyla kamu hizmetlerinin ve gelirlerinin merkezi yönetim ve mahalli idareler arasında bölüşümü neticesinde belediyelerin hangi hizmetleri sunacakları, hangi gelir kaynaklarına sahip olacakları ve devlet gelirlerinden ne kadar pay alacakları ve bu payların ne şekilde alt kademelere tahsis edileceği belirlenmektedir (Tekin, 1977:118-120).

Türkiye’de belediyelerin gelir yapısı, büyük ölçüde merkezi yönetimden sağlanan kaynaklara dayandığı için mali yapıları merkeze bağımlıdır. Belediyeler mahalli idareler içerisinde halka en yakın, en etkili hizmetleri sağlayan ve en ayrıcalıklı birimler olmalarına rağmen, kaynak açısından merkezi yönetime bağımlı olmaları nedeniyle mali özerkliklerinin yeterince

sağlanamamıştır. Ayrıca kuruluşlarında ekonomik etkinliğin yanı sıra, siyasi beklentilerin dikkat çekiyor olması da etkin hizmet vermeleri engellemektedir. Dolayısıyla belediyelerin mali özerklik düzeylerini güçlendirmek ve merkezi yönetime olan bağımlılıklarını azaltmak için detaylı idari ve mali reformlar yapılmalıdır (Türkoğlu ve Demirhan, 2013:329). İlgili reformlar, belediyelerin öz gelirlerini artırma kapasitelerini iyileştirmeyi ve mahalli hizmetlerin finansmanında merkezi kaynakların daha şeffaf ve adil tahsis edilmesini, kuruluş ve işleyiş süreçlerinde ekonomik rasyonelliği ön planda tutmaya odaklanmalıdır.

Türkiye’de geçerli olan kısıtlı mali özerklik, merkezi yönetimin vergilendirme yetkisini mahalli idarelere devretmeyip, yalnızca bazı vergilerin tarh, tahakkuk ve tahsil yetkisini mahalli idarelere bırakmasıdır. Bu durumda, belediyeler merkezi yönetime bağımlı olur ve vergi gelirleri çoğunlukla merkezde toplanmaktadır. Mahalli idarelere de kısıtlı ölçüde bazı mahalli vergiler ve harçların tahsil yetkisi verilmektedir. Bu uygulama mali özerkliği zayıflattığı gibi mahalli idarelerin merkezi idarenin müdahalesinden bağımsız hareket etmesini engellemektedir. Ayrıca, hizmetlerin finansmanının merkezden sağlanması neticesinde kaynakların etkin kullanımı engellenerek kamu hizmetlerinin kalitesi düşmektedir (Egeli ve Diril, 2012: 32). Belediyelerin karşılaştığı finansman sorunlarını, sadece salt mali önlemlerle çözmek mümkün değildir. bahsi geçen sorunlar, diğer yönetim birimlerinin sosyo-ekonomik problemleriyle beraber ele alınmalı ve optimum hizmet alanı ve düzeyi kriterlerine göre idareler arasında bölüşülmesiyle çözümlenmelidir (Çift, 2013: 46). Belediyelerin karşılaştıkları mali sorunlar, öz gelirler ve merkezi yönetim transferleri açısından incelenmeli ve geliştirilecek önerilerin bu bakış açısıyla hayata geçirilmesi önemlidir. Ancak belediyelerin karşılaştıkları sorunlar sadece mali olmayı, diğer idari, hukuki ve siyasi sorunlar da belediyelerin finansmanı üzerinde etkili olabilmekte ve mali özerklikleri etkileyebilmektedir.

2.3.1. Belediyelerin Öz Gelirleri Açısından Karşılaşılan Sorunlar

Mahalli idarelere gelir kaynakları sağlanmasına yönelik uygulamalar ülkelerin idari, ekonomik ve siyasi yapısı ile gelenekleri açısından farklılık göstermektedir (Çavdar, 2022:88). Mahalli idarelere, kuruluş kanunları ve diğer mevzuatlarla oldukça kapsamlı görev ve sorumluluklar verilmiştir. İlgili görevlerin etkin olarak ifa edilebilmesi, yeterli öz gelir

kaynaklarına ulaşmaları ile mümkündür. Mahalli idarelerin mali kaynakları, kamu hizmetlerini finansmanında ve mahalli halkın ihtiyaçlarını karşılamak için kritik düzeyde önemlidir. Bu kaynaklar, farklı gelirlerden oluşmaktadır ve mahalli idarelerin mali bağımsızlıklarının sürdürülebilirliği açısından esas rol oynamaktadır (Ulusoy ve Akdemir, 2017: 87-108). Diğer taraftan mali kaynak yetersizliği, teknolojik kökenli sınırlamalar ve hizmet türü farklılıkları, belediyeleri ek kaynak arayışına yönlendirmektedir. Ayrıca öz kaynakların yetersiz olması ve ek kaynak edinimindeki zorluklar, belediyeleri iç ve dış borç almaya zorlamaktadır. Belediyeler kapsamlı hizmet sunmayı hedeflemektedir ancak gelir kaynakları bunu desteklememektedir. Bu ikilemin esas sebepleri arasında; belediyelerin çevre koruma ve temizlik hizmetleri, su, kanalizasyon sistemleri, altyapı ve çarpık kentleşme vb. mali açıdan finanse edemeyen ya da güçlükle finanse ettiği yatırımları üstlenmesidir. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda belediyelerin yetki ve sorumluluk alanları genişletilmiştir. Diğer taraftan gelirlerinde ise aynı miktar ve oranda artış yapılmamıştır. Bununla birlikte, gelir ve gider dengesizliği ile merkezi idareden transfer edilen vergi gelirlerinin yetersizliği gibi unsurlar da dahil edilince, belediyelerin dış borç alması zorunlu olmuştur. Günümüzde belediyeler bu gibi sebeplerden dolayı yatırım programındaki projelerin finansmanı için ek kaynak sağlamak için dış borçlanmaya ihtiyaç duymaktadır (Doğan ve Baş, 2013: 308).

Kamu kredileri ve desteklerindeki azalış da belediyeleri dış borçlanmaya yönelten bir nedendir. Belediyeler, öz kaynaklarıyla artan hizmet taleplerini karşılayamadığı gibi yurt içi finansman kaynakları bulmada da zorlanmaktadır. Ayrıca İller Bankası tarafından finanse edilen projelerin tamamlanma süresinin uzaması ve böylece hizmet sunumunun gecikmesi, henüz tamamlanmadan eskiyen tesislerin varlığı sorununa neden olmaktadır. Bu da belediyeleri dış kredi kullanımına itmektir (Gül, 2009: 101). Daha önce de ifade edildiği gibi, belediyelerin dış borçlanmaya yönelmesinin temel nedenlerinden biri, vergilendirme yetkilerinin sınırlı olması ve alternatif gelir kaynakları yaratma konusunda yasal düzenlemeler nedeniyle mali kısıtlamalarla karşı karşıya kalmalarıdır (Eroğlu, 2020: 40-42). Tablo 1'de, 2007-2023 yılları arasında belediye vergi türleri ve harçlarının toplam belediye vergi gelirleri içindeki yüzdesel paylarını gösterilmektedir.

	Emlak Vergisi	Çevre Temizlik Vergisi	Haberleşme Vergisi	Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi	Eğlence Vergisi	Yangın Sigortası Vergisi	İlan ve Reklam Vergisi	Harçlar
2007	39,80	7,00	1,52	11,73	2,10	0,53	3,33	33,39
2008	42,12	6,51	1,47	13,36	2,23	0,52	3,45	29,97
2009	54,24	7,98	1,36	0,22	2,66	0,50	4,03	32,47
2010	45,56	5,30	0,87	12,8	1,78	0,32	3,24	29,86
2011	50,35	5,63	0,70	10,78	1,86	0,27	3,48	26,70
2012	48,78	5,30	0,61	12,69	1,88	0,29	3,69	26,53
2013	46,93	4,69	0,42	13,42	1,97	0,32	3,54	28,47
2014	53,77	3,9	0,42	12,19	1,76	0,30	3,14	24,40
2015	54,26	3,65	0,38	12,06	1,73	0,29	3,19	24,30
2016	55,03	3,88	0,32	9,63	1,71	0,26	3,47	25,55
2017	51,51	3,52	0,33	9,58	1,85	0,27	3,37	29,41
2018	60,08	3,74	0,36	11,00	1,86	0,27	3,32	19,23
2019	61,68	3,97	0,37	14,34	2,09	0,28	2,82	14,33
2020	61,32	4,27	0,35	13,64	1,53	0,25	2,54	16,05
2021	58,39	4,31	0,33	13,33	1,49	0,28	2,99	18,77
2022	48,75	3,10	0,17	25,29	1,57	0,28	2,30	18,43
2023	52,56	2,27	0,15	19,57	1,26	0,42	2,11	21,28

Tablo 1: Belediye Vergi Türleri ve Harçlarının Toplam Belediye Vergi Gelirleri İçindeki Payı (%)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, Belediyeler Bütçe İstatistikleri (2007-2023), 06.01.2025.

Tabloya göre, Emlak Vergisi tüm yıllar boyunca en fazla paya sahip vergi türü olarak karşımıza çıkmaktadır. 2007 yılında %39,8 olan Emlak Vergisi'nin payı, 2019 yılında %61,68 ile zirve yapmış, 2023 yılında ise %52,56 seviyesine gerilemiştir. Bu durum, belediyelerin gelirlerinin büyük ölçüde emlak vergisine dayandığını göstermektedir. Bunun yanında, Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi ise 2022 yılında %25,29 ile dikkat çekici bir artış göstermiş, ancak 2023'te %19,57'ye düşmüştür. Bu artış, enerji tüketimindeki değişimlerle ilişkilendirilebilir. Diğer vergi türleri incelendiğinde, Çevre Temizlik Vergisi ve Haberleşme Vergisi gibi gelirlerin yıllar içinde sürekli azaldığı görülmektedir. Çevre Temizlik Vergisi'nin payı 2007'de %7 iken 2023'te %2,27'ye, Haberleşme Vergisi'nin payı ise %1,52'den %0,15'e kadar gerilemiştir. Bu düşüşler, bu vergi türlerinin belediye gelirleri içindeki öneminin giderek azaldığını göstermektedir. Harçlar, 2007 yılında %33,39 ile yüksek bir paya sahipken, 2019 yılında %14,33 ile en düşük seviyesine gerilemiş, ancak 2023 yılında %21,28'e yükselerek toparlanma göstermiştir. Bu durum, belediyelerin harç gelirlerini artırmaya yönelik politikalar uyguladığını düşündürmektedir.

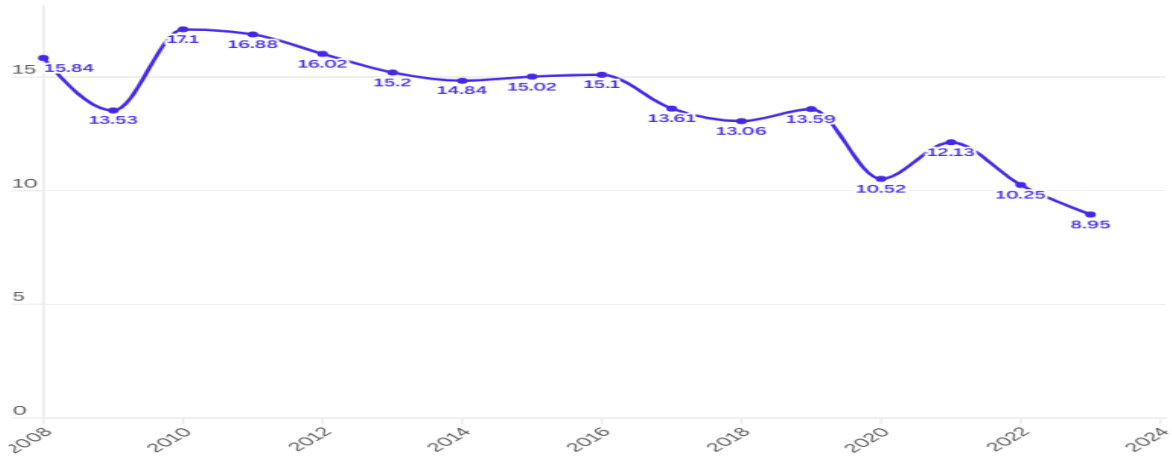
Tüm bu açıklamalara ek olarak Türkiye'de belediyelerin toplam gelirlerinin büyük ölçüde Emlak Vergisi'ne dayandığı, diğer vergi türlerinin ise genellikle düşük paylara sahip olduğu sonucuna varılmaktadır. Eğlence Vergisi ve İlan ve Reklam Vergisi gibi türler düşük paylara sahip olup, yıllar içinde azalma eğilimi göstermiştir. Özellikle dijitalleşme ve pandemi gibi faktörler bu azalmada etkili olmuş olabilir. Belediyelerin gelir kaynaklarını çeşitlendirmesi ve azalan vergi türleri için yeni stratejiler geliştirmesi, gelirlerin sürdürülebilirliği açısından önem taşımaktadır.

2.3.2. Merkezi Yönetim Transferleri Açısından Karşılaşılan Sorunlar

Yerelleşme arttıkça, mahalli idarelerin vergilendirme yetkisi genişlemektedir. Mahalli vergiler, mali özerkliğin alt yapısını meydana getirmektedir ve hesap verilebilirlik için kamu hizmet sunumunda etkinlik ve verimliliği arttırmayı desteklemektedir. Örneğin; Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na taraf olmuş Avrupa Birliği ülkelerinde, mali kaynakların bölüşümünde merkezi hükümet ile mahalli idareler arasındaki gelir dağılımında uzlaşma geçerlidir. Merkez yönetim tarafından toplanan vergiler dışında kalan mahalli nitelikteki vergilerin oranlarının belirlenmesi, muafiyet ve istisnalar gibi konularda mahalli idareler tam

yetkiye sahiptir. (Şen, 2004: 73). Ancak Türkiye'deki mahalli idareler, merkezi yönetim bütçesinden aktarılan genel bütçe vergi gelirleri transferlerine yüksek düzeyde bağımlıdır. Bu transferler, mahalli idarelerin mali sürdürülebilirliğinde kritik bir rol oynamaktadır ve mahalli idarelerin kaynak yapısı geliştirilmelidir. Çünkü bu idarelerin vergilerin kullanımı açısından kısıtlı imkânlarla sahip olmaları, mevzuatın yarattığı bazı sorunlar sebebiyle mali özerklik düzeyleri oldukça düşürmektedir (Egeli ve Diril, 2012: 33).

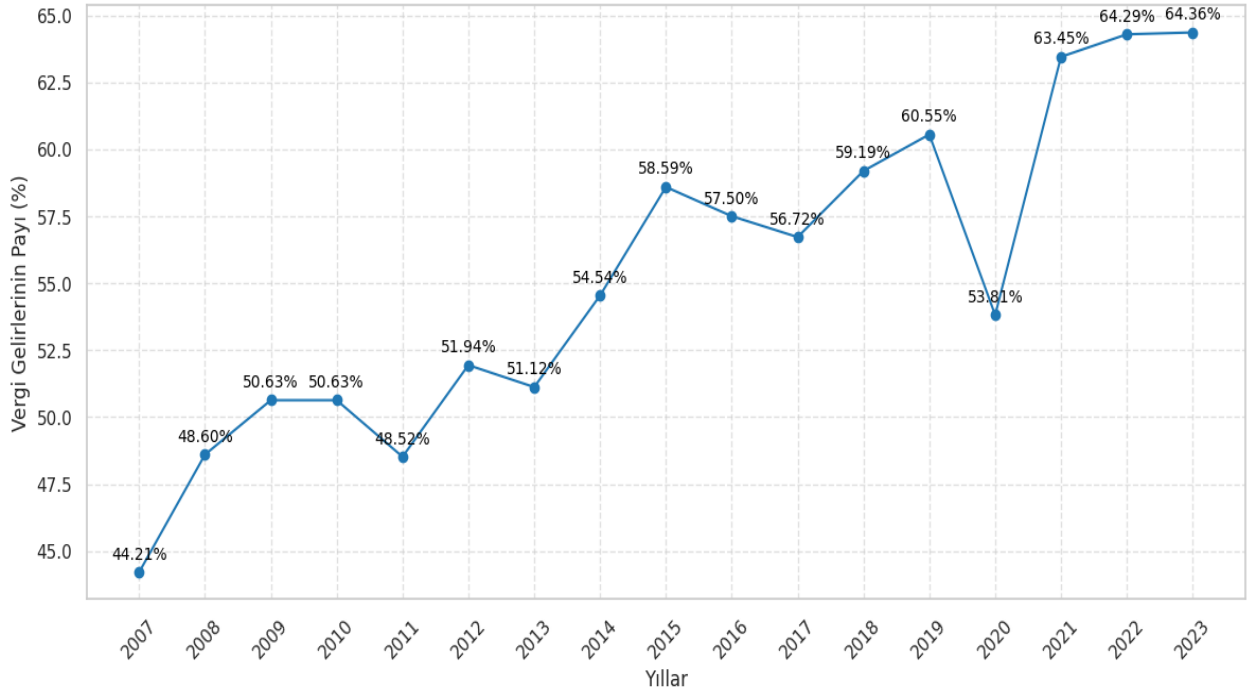
Günümüzde belediyelere yüklenen hizmet potansiyeli, kısıtlı vergi kaynaklarıyla etkin olarak karşılanmamaktadır. Tüm bu dengesizlikler, mali kapasite yetersizliği olarak bilinmekte ve genellikle merkezi yönetim transferleri aracılığıyla çözülmeye çalışılmaktadır. Mali yerleşme ve özerkliğin zıttı olan bu süreçte, merkezi transferlerin bağımlılık yaratmayacak şekilde düzenlenmesi ön plana çıkmaktadır. Öyle ki merkezden yapılan transferler ve belediyelerin öz vergi gelirleri, birbirinin alternatifi değildir. Çünkü vergi özerkliğinin artması, merkezi transferlere duyulan bağımlılığı azaltmaktadır (Tekdere, 2018: 143-160). Tüm bu açıklamalara ek olarak, belediyelerin mali özerklik düzeyinin kısıtlı olması, mevzuatla ilgili bir takım nedenlerden de kaynaklanmaktadır. Örneğin; mahalli vergilerin tespiti ve uygulanmasındaki sınırlamalar, merkezi yönetime olan yüksek mali bağımlılığı desteklemekte ve belediyelerin öz gelirlerini artırma kapasitelerindeki yetersizlikler ile sonuçlanmaktadır. Nihayetinde bu durum belediyelerin mali özerkliklerini iyileştirme ve bütçelerini daha bağımsız Belediyelerin mali özerkliğini desteklemek ve kaynak yapılarını iyileştirmek için detaylı reformların hayat geçirilmesi, hem yerel hizmetlerin niteliğini arttıracak hem de yerel demokrasiyi güçlendirecektir (Ulusoy ve Akdemir, 2009: 274-276). Grafik 1, 2007-2023 döneminde toplam belediyelerin bütçe geliri içinde kendi tahsil ettikleri vergilerin payını göstermektedir.

Grafik 1: Toplam Belediye Bütçe Gelirleri İçinde Vergi Gelirlerinin Payı (%)

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, Belediye Bütçe Gelirleri İstatistikleri (2007-2023), 06.01.2025.

2007-2023 yılları arasında toplam belediye bütçe gelirleri içinde vergi gelirlerinin payı incelendiğinde, genel olarak dalgalı bir seyir izlediği, ancak uzun vadede düşüş eğilimi gösterdiği tespit edilmektedir. Bu durum, belediyelerin öz gelir kaynaklarına olan bağımlılığının azaldığını ve merkezi yönetimden aktarılan kaynakların bütçe gelirleri içindeki payının arttığını işaret edebilir. 2007 yılında %15.55 olan vergi gelirlerinin payı, 2010 yılında %17,1 ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Bu dönemde belediyelerin bütçelerinde vergi gelirlerinin daha önemli bir yer tuttuğu anlaşılmaktadır. Ancak 2010 sonrası dönemde bu oran kademeli olarak azalmış ve 2020 yılı itibarıyla belirgin bir düşüş yaşanmıştır. 2020'de %10.52'ye gerileyen oran, 2023 yılında %8.95 ile en düşük seviyesine inmiştir. Bu düşüş, özellikle COVID-19 pandemisinin etkileri, ekonomik daralma, vergi tahsilatındaki zorluklar veya belediyelerin bütçelerini vergi dışı gelirlerle finanse etmeye yönelmesi gibi nedenlerle açıklanabilir. 2015-2019 yılları arasında %13-15 bandında daha istikrarlı seyreden vergi gelirlerinin oranı, 2020 sonrası dönemde hızlı bir şekilde azalmıştır. Özellikle 2023 yılında %8.95'e düşen oran, belediyelerin merkezi yönetim transferlerine olan bağımlılığının arttığına veya vergi gelirlerinde ciddi bir azalma yaşandığına işaret etmektedir. Grafik 2 ise 2007-2023 döneminde toplam belediyelerin bütçe gelirleri içerisinde merkezi yönetim vergi gelirlerinden aldıkları transfer ödemesi paylarını içermektedir.

Grafik 2: Toplam Belediye Bütçeleri İçerisinde Merkezi Yönetim Vergi Gelirlerinin Payı

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, Belediye Bütçe Gelirleri İstatistikleri (2007-2023), 06.01.2025.

2007-2023 yılları arasında toplam belediye gelirleri içinde merkezi yönetim vergi gelirlerinin payı dalgalı bir seyir izlemiştir. 2007 yılında %44,21 olan bu oran, 2008 ve 2009 yıllarında artış göstererek sırasıyla %48,6 ve %50,63 seviyelerine ulaşmıştır. 2010 yılında ise bu oran aynı seviyede (%50,63) kalmıştır. Ancak 2011 yılında %48,52'ye düşerek bir gerileme yaşanmış, 2012 ve 2013 yıllarında ise tekrar artış eğilimine girerek sırasıyla %51,94 ve %51,12 seviyelerine ulaşmıştır. 2014 yılında %54,54 ile önemli bir artış kaydedilmiş, bu artış 2015 yılında %58,59 ve 2016 yılında %57,5 seviyelerine kadar devamlılık göstermiştir. 2017 ve 2018 yıllarında oranlar %56,72 ve %59,19 olarak kaydedilmiş, 2019 yılında ise %60,55 ile zirveye ulaşmıştır. Fakat 2020 yılında %53,81'e düşerek belirgin bir gerileme yaşanmıştır. Bu düşüşün, COVID-19 pandemisinin ekonomide yarattığı etkiler ve merkezi yönetim gelirlerindeki değişimlerle ilişkili olabileceği değerlendirilmektedir. 2021 yılında %63,45 ile hızlı bir artış görülmüş, 2022 ve 2023 yıllarında ise bu artış devam ederek sırasıyla %64,29 ve %64,36 seviyelerine ulaşmıştır. Genel olarak, bu dönemde merkezi yönetim vergi gelirlerinin belediye bütçelerindeki payının dalgalı bir seyir izlediği, ancak 2021 sonrasında

belirgin bir artış eğilimi gösterdiği gözlemlenmektedir. Bu durum, belediyelerin merkezi yönetimden gelen kaynaklara olan bağımlılığının arttığını işaret edebilir. Bu artış, Grafik 1 ile uyumlu olup, son yıllarda belediyelerin merkezi yönetime daha bağımlı olduğunu göstermektedir. Bu durumda belediyelerin yerel mali bağımlılık gösterge oranını arttırırken (Aydın, 2021: 108), diğer taraftan mali performans gösterge oranını düşürmektedir (Çetinkaya, 2020: 37).

2.3.3. Türkiye’de Belediyelerin Karşılaştıkları Diğer Sorunlar

Türkiye’de belediyelerin karşılaştıkları sorunlar arasında öz gelirlerin yetersizliği, merkezi transferlere bağımlılığın yüksek olması ve vergilendirme yetkisinin olmaması öncelikli olmakla birlikte, diğer idari, hukuki ve siyasi kökenli sorunlar da belediyelerin mali özerkliğine dair doğrudan ve dolaylı etkiler göstermektedir. Buna göre belediyelerin karşılaştıkları diğer sorunlar aşağıdaki gibi özetlenebilir (Ulusoy ve Tekdere, 2019: 170-171):

- Belediyelerin görevlerinin, sorumluluklarının, mali konularının düzenlendiği mevzuatın güncel koşullara uygun olmaması, karmaşık olması nedeniyle yeterince anlaşılamaması ve bu durumdan kaynaklanan uygulama sorunları,
- Belediyelerin görev ve sorumluluk alanlarının kesin sınırlarının mevzuat altına alınmaması sebebiyle zaman zaman yetki ve hizmet sunumu açısından hem merkezi hem de bölgesel düzeyde çatışmaların ve çakışmaların yaşanması,
- Vatandaşlar arasında hemşerilik bilincinin zayıf olması,
- Teknik ve idari kapasite yetersizliğinden kaynaklı etkin hizmet sunum problemlerinin ortaya çıkması,
- Belediyelerin geçmişten itibaren sundukları bazı hizmetlerin özelleştirilmesi,
- Aktif katılımcılık ve yerel demokrasiyi güçlendiren kent konseyleri, katılımcı belediyeçilik vb. uygulamalara gereken önem verilmemesi veya işlevsel olmaması,
- Yönetim ve denetim açısından belediyeye bağlı kuruluşlara ve iktisadi teşebbüslere dair yürütme sorunları,
- Merkezi yönetim tarafından vesayetçi düzenlemelere zaman zaman başvurulması,

- Merkezi yönetim ile diğer belediyeler arasında iletişim ve koordinasyon sorunlarının yaşanması,
- Belediye başkanı ve meclisi arasında iletişim ve uzlaşma sorunlarının ortaya çıkması,
- Bölgesel özellikleri esas alan farklılaşmış belediye sistemlerinin uygulanmaması,
- Hizmet standardizasyonunun olmaması,
- E-belediye uygulamalarının gelişme aşamasında olması ya da etkin uygulanamaması,
- Belediyelere ait teşebbüs ve mülklerin tasarrufunda etkisizlik sorunları,
- Politik yozlaşma ve yanlış istihdam politikaları nedeniyle kalifiyeli belediye personelinin istihdam edilememesi,
- Mahalli seçimlerin merkezi seçimler gibi algılanması ve başkan adaylarının popülist seçim vaatlerinde bulunması,
- İmar planlarına dair sorunlar ve rant alanlarının oluşması,
- Kamulaştırma kaynaklı sorunlar,
- Küçük belediyeler için ortaya çıkan ölçek sorunları,
- Stratejik Planlamaya Dayalı Performans Esaslı Bütçeleme sisteminin belediye bütçeleriyle bütünleşememesi,
- Atık yönetimi ve geri dönüşüm, çevre, içme suyu temini, kentleşme, kültürel ve tarihi mirasın korunması, sosyal belediyecilik, ulaşım ve diğer altyapı hizmetlerine dair mahalli politikaların etkili bir şekilde koordine edilmemesi ve uygulanmamasıdır.

Türkiye’de belediyelerin karşılaştığı sorunlar, mali özerklikten idari kapasiteye, yerel demokrasi uygulamalarından çevresel ve altyapısal politikalara kadar geniş bir yelpazede çeşitlilik göstermektedir. Bu sorunlar, belediyelerin etkin ve sürdürülebilir bir şekilde hizmet sunmasını engellemekte, merkezi yönetimle olan ilişkilerde ve yerel düzeydeki koordinasyonda ciddi aksaklıklara yol açmaktadır. Özellikle mevzuatın güncel toplumsal ihtiyaçlara yanıt verememesi, teknik olarak karmaşık olması ve belediyelere ilişkin görev, sorumluluk ve mali yapıların belirsizliği, mahalli idarelerin etkinliğini ciddi şekilde sınırlamaktadır. Görev ve yetki alanlarının açık biçimde tanımlanmamış olması, merkezi ve mahalli düzeyde yetki çakışmalarına ve hizmet sunumunda düzensizliklere yol açarken, teknik ve idari kapasite eksiklikleri, hemşerilik bilincinin zayıflığı ve politik yozlaşma gibi yapısal problemler, belediyelerin mali ve yönetsel açıdan daha bağımsız ve etkili bir yapıya

kavuşmasını zorlaştırmaktadır. Tüm bu sorunlar, belediyelerin kurumsal kapasitesini zayıflatmakta, vatandaş odaklı hizmet sunumunda karşılaştıkları zorlukları derinleştirmekte ve hizmet kalitesini olumsuz etkilemektedir.

2.4. Belediyelerin Mali Sorunları Konulu Literatür Taraması

Türkiye’de belediyelerin mali özerklikleri ve karşılaştıkları finansman sorunları çerçevesinde çeşitli çalışmalar yürütülmüştür. Bu çalışmaların sonuçlarının ortak noktası; Türkiye’de belediyelerin yetersiz öz gelir düzeyine sahip olduğu, merkezi yönetime yüksek oranda bağımlı oldukları ve vergilendirme yetkisinin zayıf olduğudur. Buna göre Ulusoy ve Akdemir (2009), Türkiye’de mahalli idarelerin mali özerklik düzeylerini değerlendirmiş ve 1998-2004 yılları arası OECD ülkelerindeki yerel yönetimlerin mali özerkliğiyle karşılaştırmıştır. Çalışmanın bulgularına göre, Türkiye’de mahalli idarelerin mali özerklik düzeyinin OECD ülkelerinin çoğuna kıyasla belirgin şekilde düşük olduğu, öz gelirlerinin yetersiz kaldığı ve gelir kaynakları açısından merkezi yönetime bağımlı oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Çetinkaya ve Demirbaş (2010), Türkiye’de 1996-2005 yılları arasında toplam belediye gelirleri içinde öz gelirlerin payını çeşitli ülkeler arasında kıyaslanmıştır. Çalışmada belediyelerin öz gelir türlerinin niceliksel açıdan fazla olmasına rağmen, gelir tahsilatının toplam gelirlere kıyasla yetersiz kaldığı, diğer ülkelerde karşılaştırıldığında ise diğer ülkelerde belediyelerin öz gelirleri, merkezi transferlerden daha yüksek bir tutara sahipken, Türkiye’de bunun tersine, merkezi transferlerin öz gelirleri aştığı tespit edilmiştir.

Ulusoy ve Akdemir (2010), belediyelerin temel mali sorunları ve bu sorunların muhtemel etkilerini analiz etmiştir. Araştırmacılar, belediyelerin vergi ve vergi dışı öz gelirlerini takip ve tahsil etmek için yasal, idari, teknik ve donanımsal kapasitelerinin güçlendirilmesi, motorlu taşıtlar vergisinin mahalli idareler tarafından tahsil edilmesi veya bu vergiden pay almaları, belediyelerin finansal yapısının transferlerle güçlendirme anlayışının terk edilmesi ve öz gelir kaynakları bağlamında vergilendirme yetkisi hakkı tanınması tavsiyelerinde bulunulmuştur.

Egeli ve Diril (2012) ise mali özerklik ve vergilendirme yetkisi bağlamında Türkiye’de mali özerkliğin oluşumunda meydana gelen çeşitli mali sorunları ele almıştır. Çalışmada

Türkiye’de mahalli idarelerin yeterli gelir kaynaklarına sahip olması için mevcut yasal düzenlemelerin yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Mali özerkliğin güçlenmesi için vergilendirme yetkisinin belediyelere verilmesi ve mahalli yöneticilerin karar alırken daha etkin bir rol üstlenmeleri tavsiye edilmiştir.

Rantı ve Türkoğlu (2012), 1995-2004 yılları arasında Türkiye’deki belediyelerin gelir yapısı ve öz gelirlerinin durumu incelemiştir. Çalışmada mahalli idarelerin merkezi yönetime bağımlı olmasından dolayı mali özerkliklerinin zayıf olduğu ve bu soruna yönelik gayrimenkul değer artışlarının vergiye tabi olunmasının öz gelir artışında ciddi etkiye sahip olacağı önerilmiştir.

Korlu ve Çetinkaya (2015), 2010-2013 döneminde Türkiye’deki belediyelerin öz gelirlerinin büyüklükleri esas almış ve toplam gelirleri içindeki payları üzerinden mevcut durumun mali özerklik açısından değerlendirmiştir. Önerilen tavsiyeler arasında tüm belediyelere tahsis edilmesi gereken yerel vergi türlerinin revize edilmesi, ayrıca gelir vergisi, konaklama vergisi, oturma vergisi, motorlu taşıtlar vergisi gibi vergilerin belediyelerin öz vergi gelirleri arasında yer alması bulunmaktadır.

Arıkboğa (2016), 2008-2014 yılları arasında öz gelirler ve transferleri büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri, ilçe ve belde belediyelerine ait gelir yapısı üzerinden analiz edilmiştir. Araştırmada belediyelerin görev ve gelirleri arasındaki dengesizliği ve gelir yetersizliği ile karşılaştıkları, gelirlere ilişkin düzenlemelerin güncelliğini yitirmesi ve istikrarsızlık, mali özerkliğe aykırı bir yapılanma ve transfer sisteminin yetersizliği ortaya koymuştur.

Şahin İpek (2018) çalışmasında, 2006-2017 döneminde Türkiye’de belediye gelirlerini, gelir türleri ve belediyelerin gelirleri üzerindeki kontrol yetkisi bağlamından incelemiştir. Merkezi yönetim transfer gelirlerinin toplam gelirler içindeki payında artışın yaşandığı ve belediyelerin öz gelirleri üzerindeki kontrol mekanizmasının sınırlı düzeyde bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ulusoy ve Tekdere (2019), Türkiye’de belediyelerin vergi ile ilgili yaşadıkları sorunlar ve bu sorunların belediyelerin mali özerkliklerini nasıl etkilediği araştırmıştır. Tavsiyeler arsında; belediyelerin asıl finansman kaynağı olarak vergi ve vergi dışı gelirler ile diğer öz gelirler olması gerektiği, merkezi idareden yapılan transfer ödemelerinin kısır bir döngü yarattığı ve

bu nedenle öz gelir payının arttırılması konusunda çeşitli vergiler ile ilgili düzenlemeler yapılması yer almaktadır.

Eroğlu (2020), 2010-2018 döneminde Türkiye’de belediyelerin gelir yapısı, yapısal sınırlılıklar ve gelir artışını hususlarını incelemiştir. Bu kapsamda, belediyelerin gelir yapısı mali özerklik perspektifinden analiz edilmiş ve belediyelerin gelir artışına yönelik yapısal sınırlılıklar üzerinden çıkarımlar yapılmıştır.

Aydın (2021), farklı bir bakış açısıyla Türkiye’de belediyelerin mali özerklik düzeyine odaklanmış ve belediyelerin mali özerklik düzeyini literatürde kabul edilen çeşitli göstergeler üzerinden hesaplamıştır. Çavdar (2022), 2011-2020 döneminde Türkiye’de belediye gelirlerini, özel tüketim vergisini ve motorlu taşıtlar vergisini incelemiştir. Buna göre belediyelerin görev ve sorumluluklarıyla uyumlu yeterli finansmana sahip olmadıkları ve mevcut gelir kaynaklarının iyileştirilmesinin altın çizmiştir.

Tuna ve diğerleri (2022) belediyelerin öz gelirleri konu edinmiştir ve belediyelerin mali özerkliği ile ilişkili olarak belediye gelirlerinin yarısının öz gelirlerinden sağlandığını tespit etmiştir. Çalışmada belediyelerin mevcut öz gelirlerinde ne gibi bir artışa gidileceğine odaklanmış ve mevcut öz gelirlere ilişkin öneriler sunmuştur.

Çukur (2023) çalışmasında, Türkiye’de mali yerelleşmenin mahalli idarelerin mali disipline etkisini araştırmıştır. Yazar araştırtmasında, Türkiye’de gelir yerelleşmesinin mahalli mali disiplini olumlu etkilediğini ancak dikey mali eşitsizlikleri olumsuz etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır. Agun ve Çavdar (2023) ise Türkiye’de belediyelerin vergi gelirlerindeki kayıpların önlenmesine yönelik bazı öneriler geliştirmiştir. Öncelikle vergi denetimine ve incelemesine odaklanmış, belediye gelirleri çerçevesinde tahsil edilmekte olan vergiler ve harçlara, belediye bütçelerindeki mevcut durumuna ve belediyelerin vergi incelemesine yer verilmiştir.

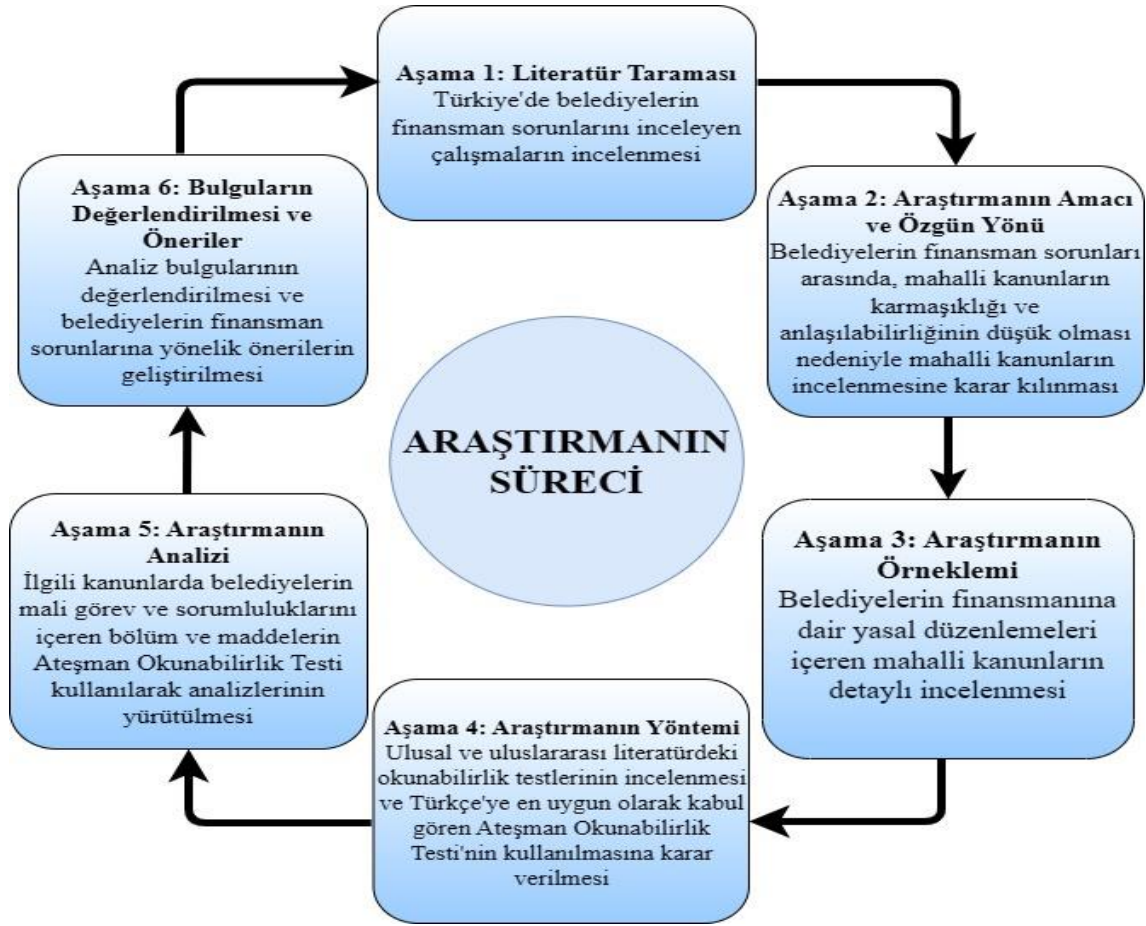
Aksu (2024), Türkiye’de mahalli idare birimlerinin mali özerklik düzeyleri incelemiş ve mali özerkliği olumsuz etkileyen hususlara odaklanmıştır. Araştırma sonucuna göre; Türkiye’de mahalli idare birimlerinin mali bakımdan merkeze bağımlı olduğu ve mali özerklik sınıflandırması bağlamında temsili özerklik sınıfında bulunduğunu tespit edilmiştir.

3. BÖLÜM: TÜRKİYE’DE BELEDİYELERİN FİNANSMANINA DAİR KANUNLARIN OKUNABİLİRLİK DÜZEYİNİN BELİRLENMESİ

Çalışmanın bu başlığında öncelikle araştırmanın yöntemi hakkında bilgi verilmektedir. Bu kapsamda ulusal ve uluslararası literatürde kabul edilen okunabilirlik testleri tek tek açıklanmaktadır. Bölümün devamında ise Türkiye’de belediye finansman sisteminin temelini oluşturan altı kritik mahalli kanun metninin ilgili kısım ve bölümleri analiz edilmiş ve bulgular sunulmaktadır.

3.1. Araştırma Süreci ve Yöntemi

Okunabilirlik testleri bu bağlamda öne çıkan araçlar arasında yer almakta olup, yasal metinlerin halk tarafından ne derece anlaşılır olduğunu ölçmekte kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra, kanunların sayısı ve uzunluğu gibi niceliksel göstergeler de karmaşıklık seviyesinin ölçülmesinde belirleyici bir unsurdur (Değirmenci, 2019: 32). Araştırmanın amacına ulaşmak için çalışmada mahalli kanunların karmaşıklığının ve okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesine yönelik literatürde daha önce geliştirilmiş ve güvenilirliği kanıtlanmış testlerden faydalanılacaktır. Böylece analiz edilen bir kanunun gerek yöneticiler gerekse diğer sorumlular ve vatandaşlar tarafından anlaşılabilirlik düzeyinin tespiti mümkün olmaktadır. Araştırmaya dahil edilen kanunlar, madde işaretleri, sayısal örnekler ve başlıklar çıkarılarak yalnızca düz yazı biçimi esas alınarak teste tabi tutulmaktadır. Çünkü bu testlerin uygulanmasında anlamlı sonuçlar elde edebilmek için madde işaretleri, sayısal örnekler, başlıklar gibi unsurların metin dışında bırakılması gerekmektedir (Değirmenci, 2019: 83). Şekil 1’de araştırma sürecinin aşamaları özetlenmektedir.

Şekil 1: Araştırma Süreci

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.1.1. Ulusal ve Uluslararası Okunabilirlik Testleri

Okunabilirlik kavramı üzerine gerek dünyada gerekse Türkiye'de çeşitli akademik çalışmalar yürütülmüş, bu çalışmalar neticesinde okunabilirlik düzeyinin ölçülmesine yönelik formüller geliştirilmiştir. Bu formüller, metinlerin dilsel yapısını analiz ederek, farklı okur kitleleri için metinlerin ne ölçüde anlaşılır olduğunu belirleme amacını taşımaktadır (Çıplak, 2022:24). Literatür taraması yapıldığında birçok okunabilirlik testinin geliştirildiği tespit edilmiştir. Uluslararası okunabilirlik testleri arasında en çok tercih edilenler; Flesch Okuma Kolaylığı Skoru (Flesch Reading Ease Score - FRES), Flesch-Kincaid Sınıf Seviyesi (Flesch-Kincaid

Grade Level), Gunning-Fog Endeksi (Gunning-Fog Index) ve Dale-Chall Formülü (Dale-Chall Formula) iken, ulusal okunabilirlik testleri ise Ateşman Okunabilirlik Testi, Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Skoru ve Bezirci ve Yılmaz Okunabilirlik Skoru 'dur. Çalışmanın örneklemini oluşturan mahalli kanunların analizleri yürütölmenden önce ilgili testler hakkında bilgi verilmektedir.

3.1.1.1. Flesch Okuma Kolaylığı Skoru (Flesch Reading Ease Score - FRES)

1940 yılında Rudolf Flesch, Lyman Bryson'ın Okunabilirlik Laboratuvarı'nda Bryson'ın asistanı olmuş ve 1942'de yetişkin eğitimi alanında yüksek lisansını tamamlamıştır. 1943'te ise doktora derecesini alarak, “Okunabilir Bir Üslubun İşaretleri” adlı çalışmasını yayınlamıştır. Bu tarihten itibaren Flesch tarafından geliştirilen okunabilirlik formülleri, gazetecilik ve iş iletişimi alanlarında bir devrim başlatmıştır (Dubay, 2004: 20). Flesch Okuma Kolaylığı, ortalama hece uzunluğu ve ortalama cümle uzunluğunu kullanan bir formülden oluşmaktadır. Formüle göre okunabilirlik seviyeleri Tablo 2' de verilmiştir. Formül şu şekildedir:

$$\text{FRE Skoru} = 206.835 - (1.015 \times \text{ASL}) - (84.6 \times \text{ASW})$$

- ✓ FRE: 0 (zor) ile 100 (kolay) arasında bir ölçek üzerindeki nokta
- ✓ ASL: Ortalama cümle uzunluğu (average sentence length)
- ✓ ASW: Kelime başına ortalama hece sayısı (average number of syllables per word)

Flesch Okunabilirlik Skoru	Okunabilirlik Düzeyi	Tahmini Okuma Seviyesi
0-30	Çok Zor	Üniversite Mezunu
30-40	Zor	13.-16. Sınıf
50-60	Oldukça Zor	10.-12. Sınıf
60-70	Standart	8.-10. Sınıf
70-80	Oldukça Kolay	7. Sınıf
80-90	Kolay	6. Sınıf
90-100	Çok Kolay	5. Sınıf

Tablo 2: Flesch Okunabilirlik Seviyesi

Kaynak: Flesch (1949: 149)

3.1.1.2. Flesch-Kincaid Sınıf Seviyesi (Flesch-Kincaid Grade Level)

Farr ve diğerleri (1951), Flesch okuma kolaylığı testini basitleştiren bir çalışma yaptı. Flesch'in formülünü dikkate alan yazarlar, Flesch'in ortalama hece sayısına her 100 kelimedeki tek heceli kelime ortalamalarını ekleyerek yeni bir formül geliştirdiler (Dubay, 2004: 21). Daha sonra, Flesch-Kincaid okunabilirlik testinin ikinci uygulaması olan Flesch-Kincaid Sınıf Seviyesi literatüre kazandırıldı. Bu formül, okunabilirlik seviyesini sınıf seviyesi açısından tahmin eder (Çetinkaya, 2010: 47). F-KGL formülünün sonucu, metni okumak için gereken sınıf seviyesini gösterir. Test sonucuna göre daha kolay okunabilir bir seviyeye ulaşılabilir (Değirmenci, 2019: 63).

$$F-KGL = 0.39(\text{kelime sayısı/cümle sayısı}) + 11.8(\text{hece sayısı/kelime sayısı}) - 15.59$$

3.1.1.3. Gunning-Fog Endeksi (Gunning-Fog Index)

1930'ların ortalarında, eğitimciler lise mezunlarının okuma becerileri kazanamadığını fark etmişlerdir ve Robert Gunning, çoğu okuma probleminin kaynağının yazma problemi olduğunu ve gazeteler ile dergilerin gereksiz bir "Sis" ile kaplandığını söylemiştir (Dubay,

2004: 24). Bu endeksin hesaplanmasında, önce iki heceden uzun kelimeler “zor kelimeler” olarak belirlenir (Zamanian ve Heydari, 2012: 45). Hesaplamalarda iki değişken kullanılır. Bu değişkenler, her 100 kelimedeki ortalama cümle uzunluğu ve iki heceden uzun kelimelerin sayısıdır. İndeksin formülü şu şekildedir (Dubay, 2004: 24):

$$\text{Gunning-Fog Endeksi} = 0.4 (\text{İki Heceden Uzun Kelimelerin Ortalaması} + \text{Kelimelerin Ortalaması})$$

3.1.1.4. Dale-Chall Formülü (Dale-Chall Formula)

Dale-Chall formülü, Flesch Okuma Kolaylığı Formülü temel alınarak geliştirilmiştir. Flesch Okuma Kolaylığı Formülünde bulunan cümle uzunluğu değişkenine ek olarak, 4. sınıf seviyesindeki okuyucuların %80'inin bildiği varsayılan zor kelimeler eklenmiştir. Bu formüle dayalı okunabilirlik seviyesi şu şekildedir (Zamanian ve Heydari, 2012: 45):

$$\text{Okunabilirlik Skoru: } 0.1579 \text{ PDW} + 0.496 \text{ ASL} + 3.6365$$

- ✓ PDW: Zor kelimelerin yüzdesi (Percentage of difficult words)
- ✓ ASL: Ortalama cümle uzunluğu (Average sentence length)

3.1.1.5. Ateşman Okunabilirlik Formülü

Diğer dillere özgü hazırlanan ve uygulanan okunabilirlik testleri, Türkçe metinler için kullanıldığında doğru sonuçlar vermemektedir. Çünkü bu testler, Türkçe metinlere uygulandığında çoğunlukla bulgular anlamsız hale gelmektedir (Değirmenci, 2019: 78). Bu nedenle, geçmişte Türkçe metinler için okunabilirlik testleri geliştirmek büyük bir gerekliliktir. Türkçe okunabilirlik formülü sağlayan üç temel araştırma literatürde mevcuttur. Bunlar: Ateşman (1997), Çetinkaya ve Uzun (2010) ve Bezirci ve Yılmaz (2010) tarafından geliştirilmiştir. Ateşman (1997), Türkçe metinler için okunabilirlik formülü geliştiren ve bu bağlamda Türkçe okunabilirlik çalışması yürüten ilk bilim insanıdır. Ateşman, İngilizce için hazırlanan Flesch Okuma Kolaylığı Okunabilirlik Testi'ni Türkçe diline uyarlamıştır. Yazar

çalışmasında, formüldeki ortalama kelime uzunluğu ve ortalama cümle uzunluğunun her dilin yapısına göre farklılık gösterebileceğini ve Türkçe dilinde ortalama kelime uzunluğunun 2.6 hece, ortalama cümle uzunluğunun ise 9-10 kelime olduğunu belirtmiştir (Ateşman, 1997: 73). Formül şu şekildedir:

$$OS: 198,825 - 40,175x_1 - 2,610x_2$$

- ✓ OS: Okunabilirlik Skoru
- ✓ x_1 : Kelime uzunluğu (Toplam Hece / Toplam Kelime)
- ✓ x_2 : Cümle uzunluğu (Toplam Kelime / Toplam Cümle)

Düzey	Okunabilirlik Aralığı
Çok Kolay	90-100
Kolay	70-89
Standart	50-69
Zor	30-49
Çok Zor	1-29

Tablo 3: Ateşman Okunabilirlik Seviyesi

Kaynak: Ateşman (1997: 74)

3.1.1.6. Türkçe Literatürde Diğer Okunabilirlik Testleri

Türkçe metinler için hazırlanan diğer okunabilirlik formülü Çetinkaya ve Uzun'a (2010) aittir. Çetinkaya (2010: 94) tarafından hazırlanan çalışmada, ilköğretim düzeyinde 5., 6., 7. sınıf ve ortaöğretim düzeyinde 8., 9., 10., 11. ve 12. sınıf öğrencileriyle yapılan uygulama sonucunda bir okunabilirlik formülü geliştirilmiştir. Formül şu şekildedir:

$$OS: 118,823 - 25,987 \times OCU - 0,971 \times OKU$$

- ✓ OS: Okunabilirlik Skoru
- ✓ OCU: Ortalama cümle uzunluğu
- ✓ OKU: Ortalama kelime uzunluğu

Okunabilirlik Skoru	Okunabilirlik Düzeyi	Okuma Seviyesi
0-34	Engelli Seviyesi	10., 11. ve 12. sınıf
35-50	Eğitsel Okuma	8. ve 9. sınıf
51 +	Bağımsız Okuma	5., 6. ve 7. sınıf

Tablo 4: Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Skoru

Kaynak: Çetinkaya (2010: 88).

Çalışmada, regresyon analizi sonucunda oluşturulan formülün $R^2 = 0.739$ seviyesinde olduğu belirtilmiştir. Ortalama cümle uzunluğu ve ortalama kelime uzunluğunun metnin okunabilirlik skoruna etkisi %73.9'dur (Çetinkaya, 2010: 91). Ayrıca Türkçe metinler için diğer okunabilirlik formülü de Bezirci ve Yılmaz'a (2010) aittir. Formül, 20 farklı kitap ve derginin incelenmesi sonucunda oluşturulmuştur:

$$YOD: OKS \times H3 \times 0.84 + H4 \times 1.5 + H5 \times 3.5 + (H6 \times 26.25)$$

- ✓ YOD: Yeni Okunabilirlik Değeri
- ✓ OKS: Ortalama Kelime Sayısı
- ✓ H3: Bir cümledeki üç heceli kelimelerin ortalama sayısı
- ✓ H4: Bir cümledeki dört heceli kelimelerin ortalama sayısı
- ✓ H5: Bir cümledeki beş heceli kelimelerin ortalama sayısı
- ✓ H6: Bir cümledeki altı veya daha fazla heceli kelimelerin ortalama sayısı

Çıkarma $\sqrt{}$	7	10	14
3,03	4,61	5,50	6,51
8,3	7,62	9,11	10,78
18,82	11,48	13,72	16,23

Tablo 5: Bezirci ve Yılmaz Okunabilirlik Seviyesi

Kaynak: Bezirci and Yılmaz (2010: 60).

Tablodaki eşik değerler yatay ekseninde minimum, orta ve maksimum (7, 10, 14) cümle uzunluklarını; dikey ekseninde ise minimum, orta ve maksimum (3,03; 8,3 ve 18,82) kelime uzunluklarını göstermektedir. Tablodaki değerler, eşik değerlerin birbiriyle çarpılması ve karekökünün alınmasıyla oluşturulmuştur. Buna göre, en kolay okunabilirlik derecesi 4.61, en zor okunabilirlik derecesi ise 16.23'tür (Bezirci ve Yılmaz, 2010: 60–61).

3.2. Türkiye’de Belediyelerin Finansmanı Düzenleyen Kanunlarının Okunabilirlik Analizleri

Türkiye’de belediyelerin finansmanı ile ilişkili yasal düzenlemelerin hüküm altına alındığı temel kanunlar arasında; (i) 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu, (ii) 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, (iii) 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, (iv) 5393 sayılı Belediye Kanunu, (v) 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun ve (vi) 5957 sayılı Sebze ve Meyveler İle Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun bulunmaktadır. İlgili kanunlar incelenirken, araştırmanın amacıyla uyumlu olacak şekilde belediyelerin mali konularına yönelik düzenlemelerin analiz edilmesine karar verilmiştir. Örneğin; araştırmada 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’nun tamamının analizlere dâhil edilmesinden ziyade, sadece mali düzenlemeleri içeren bölüm ve maddelerin okunabilirlik analizleri yürütülmüştür. Bununla birlikte, ilgili kanunlarda hüküm altına alınan mali düzenlemelerinin okunabilirlik düzeylerini tespit edebilmek için Türkçe literatürde en fazla kullanılan, güvenilirliği ve geçerliliği kabul görmüş Ateşman Okunabilirlik Testi tercih edilmiştir.

3.2.1. 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu’nun Analizi

Emlak vergisi, 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu kapsamında, bina, arsa ve arazi gibi taşınmazlar üzerinden alınan bir vergi türüdür. Her bütçe yılının başından itibaren belediyeler tarafından tarh ve tahakkuk ettirilen bu vergi, ilgili belediyelerin öz gelirleri içinde önemli bir yer tutmaktadır. Varlıklı ya da yoksul, gerçek veya tüzel kişi, yabancı uyruklu ya da kişi haklarından yoksun olup olmadığına bakılmaksızın, çok sayıda kişiyi ilgilendiren bir vergidir (Töremen, 2020: 25). 1970 yılında yürürlüğe giren 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu,

Cumhuriyet dönemi emlak vergisi uygulamalarının temelini oluşturmakta olup, Türkiye’deki emlak vergisi uygulamaları bu kanuna dayanmaktadır. Cumhuriyet döneminde, arazi ve bina vergileri 1833 sayılı Arazi Vergisi Kanunu ve 1837 sayılı Bina Vergisi Kanunu ile ayrı ayrı düzenlenmiş ve bu kanunlar 1970 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. 1970 yılında ise bu iki vergi, 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu ile tek bir düzenleme altında birleştirilmiştir (Şataf ve Aygün, 2019: 90-92). Tablo 6’da 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu’nun okunabilirlik analiz bulguları sunulmuştur.

Analiz Edilen Kısım ve Bölümler	Ateşman Okunabilirlik Değeri	Ateşman Okunabilirlik Sınıfı
Birinci Kısım Birinci Bölüm Mükellefiyet	49,514	Zor
Birinci Kısım İkinci Bölüm Muaflık ve İstisnalar	26,183	Çok Zor
Birinci Kısım Üçüncü Bölüm Matrah ve Nispet	40,756	Zor
Birinci Kısım Dördüncü Bölüm Verginin Tarh ve Tahakkuku	15,386	Çok Zor
İkinci Kısım Birinci Bölüm Mükellefiyet	34,055	Zor
İkinci Kısım İkinci Bölüm Muaflık ve İstisnalar	38,999	Zor
İkinci Kısım Üçüncü Bölüm Matrah ve Nispet	22,649	Çok Zor
İkinci Kısım Dördüncü Bölüm Verginin Tarh ve Tahakkuku	14,583	Çok Zor
Üçüncü Kısım Birinci Bölüm Kısımlar Arasında Müşterek Hükümler	32,177	Zor

Üçüncü Kısım İkinci Bölüm Son Hükümler	55,396	Standart
Dördüncü Kısım Değerli Konut Vergisi	38,029	Zor
1319 Sayılı Ana Kanuna İşlenemeyen Hükümler	17,7	Çok Zor

Tablo 6: 1319 Sayılı Kanun’un Okunabilirlik Değerleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Emlak Vergisi Kanunu, taşınmaz sahiplerinin ödemekle yükümlü olduğu vergileri düzenleyen bir mevzuattır. Ancak bu kanunun uygulanması ve yorumlanması çeşitli nedenlerle teknik ve hukuki karmaşıklık içermektedir. Tabloya göre 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu’nun Ateşman Okunabilirlik testine göre okunabilirlik değerleri, “Standart”, “Zor”, ve “Çok Zor” okunabilirlik sınıfları arasında değişmektedir. Bina Vergisini konu alan birinci kısmı incelediğimizde, “Mükellefiyet” ve “Matrah ve Nispet” başlıklı bölümler Ateşman Okunabilirlik testine göre, sırasıyla 49,514 ve 40,756 okunabilirlik değerleriyle “Zor” sınıfında (30-49 aralığı) yer almaktadır.

Birinci kısımda yer alan “Muaflık ve İstisnalar” ve “Verginin Tarh ve Tahakkuku” başlıklı bölümler ise Ateşman Okunabilirlik testine göre, sırasıyla 26,183 ve 15,386 okunabilirlik değerleriyle “Çok Zor” sınıfında (1-29 aralığı) yer almakta ve oldukça karmaşık bir dil ve yapı içermektedir. Kanunun ikinci kısmı ise Arazi vergisini konu almaktadır. İkinci kısımda “Mükellefiyet” ve “Muaflık ve İstisnalar” başlıklı bölümler Ateşman Okunabilirlik testine göre, sırasıyla 34,055 ve 38,999 okunabilirlik değerleriyle “Zor” sınıfında (30-49 aralığı) yer almaktadır. “Matrah ve Nispet” ve “Verginin Tarh ve Tahakkuku” başlıklı bölümler ise sırasıyla 22,649 ve 14,583 okunabilirlik değerleriyle “Çok Zor” sınıfında (1-29 aralığı) yer almaktadır. Kanunun üçüncü kısmı olan “Standart” okunabilirlik sınıfı, “Son Hükümler” başlıklı bölümde 55,396 skoruna sahiptir. Üçüncü kısımda yer alan “Kısımlar Arasında Müsterek Hükümler” başlıklı bölüm ise Ateşman okunabilirlik testine göre, 32,177 okunabilirlik değeriyle “Zor” sınıfında (30-49 aralığı) yer almaktadır.

Kanunun son kısmı olan dördüncü kısmı incelendiğinde, “Değerli Konut Vergisi” başlıklı bölüm 38,029 okunabilirlik değeriyle “Zor” sınıfında (30-49 aralığı) yer almaktadır. Son olarak ise kanunun sonunda yer alan “1319 Sayılı Ana Kanuna İşlenemeyen Hükümler” 17,7 okunabilirlik değeriyle “Çok Zor” sınıfında (1-29 aralığı) yer almaktadır. Emlak Vergisi Kanunu, genel olarak, dil ve yapı yönünden karmaşıklık arz etmektedir. Özellikle mali konuların ele alındığı bölümlerin, genel okuyucular için anlaşılmasını güçleştirmektedir. Vergilendirme sürecinde kullanılan teknik terimler (örneğin, "bina vergisi", "arazi vergisi", "vergi değeri", "değerli konut vergisi") çoğu zaman mükellefler tarafından tam olarak anlaşılamamakta ve bu da yanlış beyan veya eksik ödeme gibi sorunlara yol açabildiği düşünülmektedir. Diğer bir ifadeyle, Emlak Vergisi Kanunu’ndaki bu teknik karmaşıklıklar, hem mükellefler hem de uygulayıcılar açısından uygulamada anlaşılma sorunları yaşanmasına neden olabilmektedir. Mevzuatın sadeleştirilmesi, vergi yükümlülüklerinin daha anlaşılır hale getirilmesi ve uygulamada birlik sağlanması için yasal düzenlemelerin gözden geçirilmesi ve genel okuyucu kitlesi açısından daha anlaşılabilir bir hale getirilmesi gerektiği kanısına varılmaktadır. Ek 1’de ilgili kanunun hece, kelime ve cümle sayılarına dair bilgiler sunulmakta ve kanun maddelerinden örnekler verilmektedir.

3.2.2. 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu’nun Analizi

1948 yılında yürürlüğe giren 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu’nda harcamalara katılma paylarına ait tahakkuk ve tahsiline ilişkin usul ve esasları belirlenmiştir. Günümüzde ise, 1981 yılında kabul edilen 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu ile bu payların tahakkuk ve tahsilatına yönelik çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. 1981 yılında yürürlüğe giren ve günümüzde hala uygulanmakta olan 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu kabul edilmiştir. 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu kapsamında belediyelerin vergi gelirleri türleri belirtilmiş; aynı zamanda verginin konusu, tarifesi, oranları, matrahı, istisna ve muafiyetleri ile tahakkuk ve ödeme süreçlerine dair düzenlemeler yer almaktadır. Kanunun ikinci bölümü, belediye harçlarını içermektedir. Bu bölümde belediyelerin harç gelirleri türleri sıralanmış; harçların konusu, tarifesi ve ödenme süreçleriyle ilgili hükümler de düzenlenmiştir. Kanunun üçüncü bölümü ise belediyelere ait pay gelirlerini kapsamaktadır. Bu kısımda belediyelerin pay gelirleri türleri belirtilmiştir. Ayrıca bu payların konusu, hesaplanma yöntemleri,

tahakkuku, ilanı ve tahsili ile ilgili hükümler yer almaktadır (Pıçak ve Soyal, 2022: 15-20). Tablo 7’de 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu’nun okunabilirlik analiz bulguları sunulmuştur.

Analiz Edilen Kısım ve Bölümler	Ateşman Okunabilirlik Değeri	Ateşman Okunabilirlik Sınıfı
Birinci Kısım Birinci Bölüm Meslek Vergisi	(Mülga: 18/5/1987 - 3365/1 md.)	(Mülga: 18/5/1987 - 3365/1 md.)
Birinci Kısım İkinci Bölüm İlan ve Reklam Vergisi	43,349	Zor
Birinci Kısım Üçüncü Bölüm Eğlence Vergisi	64,287	Standart
Birinci Kısım Dördüncü Bölüm Akaryakıt Tüketim Vergisi	(Mülga: 7/11/1984 – 3074/8 md.)	(Mülga: 7/11/1984 – 3074/8 md.)
Birinci Kısım Beşinci Bölüm Çeşitli Vergiler	32,652	Zor
İkinci Kısım Birinci Bölüm Temizleme ve Aydınlatma Harcı	(Mülga: 4/12/1985 – 3239/142 md.)	(Mülga: 4/12/1985 – 3239/142 md.)
İkinci Kısım İkinci Bölüm İşgal Harcı	49,22	Zor
İkinci Kısım Üçüncü Bölüm Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı	53,511	Standart
İkinci Kısım Dördüncü Bölüm Kaynak Suları Harcı	37,589	Zor

İkinci Kısım Beşinci Bölüm Tellallık Harcı	49,01	Zor
İkinci Kısım Altıncı Bölüm Hayvan Kesimi, Muayene ve Denetleme Harcı	53,654	Standart
İkinci Kısım Yedinci Bölüm Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene Harcı	3,453	Çok Zor
Mükerrer Yedinci Bölüm Bina İnşaat Harcı	13,252	Çok Zor
İkinci Kısım Sekizinci Bölüm Çeşitli Harçlar	36,498	Zor
Üçüncü Kısım Harcamalara Katılma Payları	7,824	Çok Zor
Dördüncü Kısım Çeşitli Hükümler	32,81	Zor
26/5/1981 Tarihli Ve 2464 Sayılı Ana Kanuna İşlenemeyen Geçici Maddeler	13,585	Çok Zor

Tablo 7: 2464 Sayılı Kanunu’nun Okunabilirlik Değerleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tabloya göre 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu’nun okunabilirlik analizi, kanunun farklı bölümlerinin dil ve yapı açısından önemli farklılıklar içerdiğini ortaya koymaktadır. “Meslek Vergisi”, “Akaryakıt Tüketim Vergisi” ve “Temizleme ve Aydınlatma Harcı” başlıklı bölümler, mülga olmuş bölümlerdir ve bu vergiler üzerinde Ateşman Okunabilirlik testi

uygulanamamaktadır. “İlan ve Reklam Vergisi”, “Çeşitli Vergiler”, “İşgal Harcı”, “Kaynak Suları Harcı”, “Tellallık Harcı”, “Çeşitli Harçlar” ve “Çeşitli Hükümler” başlıklı bölümler Ateşman Okunabilirlik testine göre, sırasıyla 32,652; 49,220; 37,589; 49,010; 36,498 ve 32,810 okunabilirlik değerleriyle “Zor” sınıfında (30-49 aralığı) yer almakta ve genel okuyucular tarafından kolaylıkla anlaşılabilir bir dil kullanılmamaktadır. Kanunun bu bölümlerinin sade bir dil içermediği ve uzun cümleler içerdiğini, dolayısıyla okuyucuların bu kısımları anlamakta zorluk çekeceğini göstermektedir.

“Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene Harcı”, “Bina İnşaat Harcı”, “Harcamalara Katılma Payları” ve “26/5/1981 Tarihli ve 2464 Sayılı Ana Kanuna İşlenemeyen Geçici Maddeler” başlıklı bölümler ise Ateşman Okunabilirlik testine göre, sırasıyla 3,453; 13,252, 7,824 ve 13,585 okunabilirlik değerleriyle “Çok Zor” sınıfındadır (1-29 aralığı) ve oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu bulgu özellikle harç konularının ele alındığı bölümlerin, genel okuyucular için anlaşılmasını güçlendirmektedir.

Son olarak “Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı” ve “Hayvan Kesimi, Muayene ve Denetleme Harcı” başlıklı bölümler, Ateşman Okunabilirlik testine göre, sırasıyla 53,511 ve 53,654 okunabilirlik değerleriyle “Standart” veya “Orta Güçlükte” (50- 69 aralığı) sınıfında yer almakta ve genel okuyucular tarafından rahatlıkla anlaşılabilir bir dil kullanılmaktadır. Bu bulgu ise kanunun bu bölümlerinin daha kısa cümleler ve sade bir dil içerdiğini, okuyucular için ise bu iki bölümü anlamakta zorluk çekmeyeceklerini göstermektedir. 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, mahalli idarelerin mali kaynaklarını düzenleyen temel yasal metinlerden biridir. Ancak, mevzuatın karmaşıklığı, hem uygulayıcılar hem de yükümlüler açısından çeşitli sorunlara yol açtığı düşünülmektedir. Ek 2’de ilgili kanunun hece, kelime ve cümle sayılarına dair bilgiler sunulmakta ve kanun maddelerinden örnekler verilmektedir.

3.2.3. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’nun Analizi

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 10.07.2004 tarihi ve 27531 sayılı Resmi Gazete’te yayınlanarak yürürlüğe girmiştir ve Türkiye’de büyükşehir belediyelerinin kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektir. Kanun kapsamında büyükşehir belediyelerinin sınırlarını, yönetim yapısını ve hizmet alanlarını belirlenerek, mahalli

idarelerin daha etkin bir şekilde çalışması hedeflenmiştir. Ayrıca ilgili kanunda büyükşehir belediyelerine altyapı, ulaşım, çevre düzenlemesi, imar planlaması ve sosyal hizmetler gibi alanlarda geniş yetkiler tanınmıştır. Büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyeleri arasında görev ve yetki paylaşımını netleştirilerek, mahalli idarelerin koordinasyon içinde çalışmasının desteklenmesi de amaçlanmıştır. Bununla birlikte kanunda, büyükşehir belediyelerinin sınırları da il mülki sınırları olarak belirlenmiş ve böylece hizmet alanları genişletilmiştir.

Mali açıdan değerlendirildiğinde, büyükşehir belediyelerinin mali yapısını güçlendirmek için gelir kaynaklarını da kanunda düzenlemiştir. Bu kapsamda büyükşehir belediyeleri için genel bütçe vergi gelirlerinden pay ayrılması, çeşitli harç ve vergilerin tahsil edilmesi gibi finansal düzenlemeler yapılmıştır. Kanuna göre, büyükşehir belediyelerinin genel bütçe vergi gelirlerinden aldıkları payın %60'ı direkt büyükşehir belediyesinin hesabına transfer edilmektedir. Kalan %40'lık kısmın %70'i nüfus ve %30'u da yüzölçümü kriteri doğrultusunda 30 büyükşehir belediyesi arasında pay edilmektedir (Çetinkaya, 2021: 277). Ayrıca kanun kapsamında büyükşehir belediyelerine çeşitli harç ve vergilerin tahsil edilmesi yetkisi verilmiştir. Örneğin; imar düzenlemeleri, altyapı hizmetleri ve çevre koruma gibi alanlarda alınan harçlar, belediyelerin gelir kalemleri arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra, büyükşehir belediyeleri, bağlı oldukları ilçe belediyelerinden %30 oranında pay alabilir ve bu gelirler, büyükşehir belediyesinin ortak hizmet projelerinde kullanılabilir (5216 sayılı Kanun, madde 23).

5216 sayılı Kanun'un altıncı bölümü, mali hükümleri içermektedir ve bu bölümde büyükşehir belediyelerin gelirleri, giderleri, bütçesi ve şirket kurulması alt başlıklarından oluşmaktadır. Tüm mali düzenlemeler, büyükşehir belediyelerinin finansal sürdürülebilirliğini sağlamayı ve vatandaşlara sunulan hizmetlerin kalitesini artırmayı hedeflemektedir. Tablo 8'de 5216 sayılı Kanun'un Altıncı Bölüm – Mali Hükümler (Madde 23, 24, 25 ve 26) başlığı altında yapılan düzenlemelerin okunabilirlik analiz bulgusu sunulmaktadır.

Analiz Edilen Kısım ve Bölümler	Ateşman Okunabilirlik Değeri	Ateşman Okunabilirlik Sınıfı
Altıncı Bölüm - Mali Hükümler	68,797	Standart

Tablo 8: 5216 Sayılı Kanunu’nun Okunabilirlik Değeri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tabloya göre, Mali Hükümler bölümünün Ateşman Okunabilirlik Değeri 68,797 olarak hesaplanmıştır ve bu değer "Standart" veya “Orta Güçlükte” sınıfında (50 - 69 aralığı) yer almaktadır. Bu bulgu kanunun mali hükümlerle ilgili bölümünün dilinin genel olarak anlaşılabilir olduğunu ve okuyucuların bu kısmı anlamakta büyük zorluk çekmeyeceğini göstermektedir. Diğer bir ifadeyle kanunun mali düzenlemelerle ilgili kısmının sade ve açık bir dille yazıldığını, hedef kitlenin (belediye çalışanları, mahalli yetkilileri ve ilgili taraflar) bu bölümü daha kolay anlayabileceği anlamına gelmektedir. Ancak bu standart okunabilirlik düzeyinin, teknik terimlere aşina olmayan kişiler için yine de bazı zorluklar içermesi de mümkündür. Ek 3’te ilgili kanunun hece, kelime ve cümle sayılarına dair bilgiler sunulmakta ve kanun maddelerinden örnekler verilmektedir.

3.2.4 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nun Analizi

5393 sayılı Belediye Kanunu, 3 Temmuz 2005 tarihinde 25874 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanun, belediyelerin kuruluşunu, görevlerini, yetkilerini ve sorumluluklarını düzenleyen temel yasal çerçeveyi oluşturmuştur. Kanun, belediyelerin mahalli düzeydeki rolünü güçlendirmeyi ve halka daha etkin hizmet sunmayı amaçlamaktadır ve belediyelerin idari yapısını, mali kaynaklarını ve hizmet alanlarını detaylı bir şekilde tanımlayarak, mahalli idarelerin daha demokratik, şeffaf ve katılımcı bir yapıya kavuşmasını hedeflemektedir.

5393 sayılı Kanun, belediyelerin görevlerini "mahalli müşterek ihtiyaçları karşılamak" olarak tanımlarken, belediyeleri altyapı hizmetlerinden çevre düzenlemesine, sosyal hizmetlerden kültürel faaliyetlere kadar geniş bir yelpazede hizmet sunmakla sorumlu tutmuştur. Ayrıca

belediyelere imar planları hazırlama, çevre koruma, ulaşım düzenlemeleri yapma ve halk sağlığını koruma gibi önemli yetkiler de verilmiştir. Ek olarak kanun kapsamında belediye meclisi, encümen ve başkanın görev ve yetkilerini de detaylı bir şekilde düzenleyerek, mahalli idarelerin işleyişini daha etkin hale getirmeyi amaçlamaktadır.

5393 sayılı Kanun belediyelerin mali yapısını da düzenlemektedir. Belediyelere genel bütçe vergi gelirlerinden pay aktarma, harç ve vergi toplama gibi çeşitli gelir kaynakları sağlanmıştır. Bunun yanı sıra belediyelerin borçlanma ve yatırım yapma yetkileri de kanunla belirlenmiştir. Ancak bu yetkiler, belediyelerin mali disiplinini koruyacak şekilde sınırlandırılmıştır. Kanunun Beşinci Bölüm – Mali Hükümler başlığı altında belediyelerin gelirleri ve giderleri (madde 59, 60), belediye bütçesi (madde 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67) ve borçlanma ve iktisadi girişimler (madde 68, 69, 70, 71) ile ilgili düzenlemeler hüküm altına alınmıştır. Tablo 9’da 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun bahsedilen mali hükümlerinin okunabilirlik analiz bulguları sunulmuştur.

Analiz Edilen Kısım ve Bölümler	Ateşman Okunabilirlik Değeri	Ateşman Okunabilirlik Sınıfı
Beşinci Kısım Birinci Bölüm Belediyenin Gelir ve Giderleri	61,17	Standart
Beşinci Kısım İkinci Bölüm Belediye Bütçesi	29,728	Çok Zor
Beşinci Kısım Üçüncü Bölüm Borçlanma ve İktisadî Girişimler	7,026	Çok Zor

Tablo 9: 5393 Sayılı Kanunu’nun Okunabilirlik Değerleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tabloya göre 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun okunabilirlik analizi, kanunun farklı bölümlerinin dil ve yapı açısından önemli farklılıklar içerdiğini ortaya koymaktadır. "Belediyenin Gelir ve Giderleri" başlıklı bölüm, Ateşman Okunabilirlik testine göre 61,17 okunabilirlik değeriyle "Standart" veya "Orta Güçlükte" sınıfında (50- 69 aralığı) yer almakta ve genel okuyucular tarafından rahatlıkla anlaşılabilir bir dil kullanmaktadır. Bu bulgu

kanunun bu bölümünün daha sade bir dil ve daha kısa cümleler içerdiğini, dolayısıyla okuyucuların bu kısmı anlamakta zorluk çekmeyeceğini göstermektedir. Ancak "Belediye Bütçesi" ve "Borçlanma ve İktisadî Girişimler" bölümleri sırasıyla 29,728 ve 7,026 okunabilirlik değerleriyle "Çok Zor" sınıfında (0 – 29 aralığı) yer almakta ve oldukça karmaşık bir dil ve yapı içermektedir. Bu bulgu ise özellikle mali ve teknik konuların ele alındığı bölümlerin, genel okuyucular için anlaşılmasını güçleştirmektedir. Teknik terimlerin yoğunluğu, uzun cümle yapıları ve karmaşık ifadeler, ilgili bölümlerin yalnızca uzmanlar veya konuya hâkim kişiler tarafından anlaşılabilir olmasına neden olmaktadır.

Mali düzenlemelerin yer aldığı bölümlerde kullanılan teknik dil, kanunun genel okuyucu kitlesi için daha erişilebilir hale getirilmesi gereken bir alan olarak öne çıkmaktadır. Kanunun halkın ihtiyaçlarını karşılamayı ve mahalli idarelerin işleyişini düzenlemeyi amaçladığı düşünüldüğünde, bu tür bölümlerin daha sade bir dille yazılması, kanunun amacına daha iyi hizmet etmesini sağlayacaktır. Özellikle mahalli idarelerin mali yapısını düzenleyen bölümlerin, halkın katılımını artırmak ve bu idarelerin şeffaflığını sağlamak adına daha anlaşılır bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Ek 4'te ilgili kanunun hece, kelime ve cümle sayılarına dair bilgiler sunulmakta ve kanun maddelerinden örnekler verilmektedir.

3.2.5. 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun'un Analizi

5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun, 2 Temmuz 2008 tarihinde 26937 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir ve mülga maddeler hariç 10 maddeden oluşmaktadır. Mahalli idarelerin mali kaynaklarını düzenlemek amacıyla kabul edilen bu kanun, il özel idareleri ve belediyelerin genel bütçe vergi gelirlerinden alacakları payların hesaplanma ve dağıtım esaslarını belirlemektedir. Kanun özünde mahalli idarelerin mali bağımsızlığını güçlendirmek ve hizmet sunum kapasitelerini artırmayı hedeflemektedir. Kanuna göre belediyelere ayrılan paylar, ikinci bölümde detaylı sunulduğu üzere belediyelerin nüfusu, gelişmişlik düzeyi ve yüzölçümü gibi kriterlere göre hesaplanmaktadır. İl özel idarelerine baktığımızda ise bu paylar, illerin nüfusuna ve yüzölçümüne göre belirlenmektedir.

Büyükşehir belediyeleri için özel bir düzenleme yapılmış olup, bu belediyelere ayrılan paylar, büyükşehir sınırları içindeki ilçe belediyeleri arasında da paylaştırılmaktadır. Bu düzenleme, mahalli idarelerin mali kaynaklarının daha adil bir şekilde dağıtılmasını ve yerel hizmetlerin etkili bir şekilde sunulmasını sağlamayı hedeflemektedir. Bunlara ek olarak 5779 sayılı Kanun, mahalli idarelerin mali kaynaklarını artırmakla birlikte, kamu varlıklarının etkin ve verim kullanılmasını zorunlu kılmaktadır. Kanun, idarelerin gelirlerini artırarak, altyapı yatırımları, sosyal hizmetler ve diğer yerel ihtiyaçların karşılanmasını kolaylaştırmaktadır. Tablo 10'da 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun'un tamamının okunabilirlik analiz bulguları sunulmuştur.

Analiz Edilen Kısım ve Bölümler	Ateşman Okunabilirlik Değeri	Ateşman Okunabilirlik Sınıfı
Tamamı	30,898	Zor

Tablo 10: 5779 Sayılı Kanunu'nun Okunabilirlik Değeri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

5779 sayılı Kanun'un Ateşman Okunabilirlik Testi sonuçlarına göre genel okunabilirlik değeri 30,898 olarak hesaplanmıştır ve bu değer "Zor" sınıfına (30- 49 aralığı) girmektedir. Bu bulgu, kanunun dilinin genel okuyucular için anlaşılmasının güç olduğunu göstermektedir. Mahalli idarelerin mali yapısını düzenleyen ilgili kanunun daha geniş bir kitle tarafından anlaşılabilir olması önemlidir. Bu nedenle kanunun dilinin sadeleştirilmesi ve cümle yapılarının daha basit hale getirilmesi, yöneticilerin ve diğer okuyucuların kanunu daha iyi anlamasına ve mahalli idare süreçlerine daha etkin katılım sağlamasına yardımcı olabilecektir. Ek 5'te ilgili kanunun hece, kelime ve cümle sayılarına dair bilgiler sunulmakta ve kanun maddelerinden örnekler verilmektedir.

3.2.6. 5957 sayılı Sebze ve Meyveler İle Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un Analizi

5957 sayılı Sebze ve Meyveler ile Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun veya kısa bilinen adıyla Hal Kanunu, Türkiye'de sebze ve meyve ticaretinin düzenlenmesi, kayıt altına alınması ve piyasa denetiminin sağlanması amacıyla 26.03.2010 tarihinde ve 27533 sayılı Resmi Gazete' de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanun üreticilerin haklarını korumayı, tüketicilere güvenilir ve uygun fiyatlı ürün sunmayı, kayıt dışı ticareti önlemeyi ve haksız rekabeti engellemeyi hedeflemektedir. Kanun kapsamında hal kayıt sistemi ile ticaretin şeffaflığı artırılırken, üretici ve tüketici arasındaki aracılık faaliyetleri de denetim altına alınmıştır. Ayrıca belirlenen kurallara uymayanlara çeşitli idari yaptırımlar uygulanmaktadır. Bu düzenleme, tarım ürünleri ticaretinde sürdürülebilirlik ve verimliliği artırmayı amaçlamaktadır.

5957 sayılı Kanun'un 8. maddesinde hal rüsumu adı altında, sebze ve meyve ticaretinde belediyelere gelir sağlamak amacıyla alınan ücret düzenlemektedir. Hal rüsumu, toptancı hallerinde işlem görmekte olan sebze ve meyveler üzerinden alınan bir bedeldir ve bu bedel, ürünün brüt satış bedeli üzerinden belirli bir oran olarak hesaplanmaktadır. Kanuna göre hal rüsumu oranı %1 olarak belirlenmiştir ve bu oran, ürünün toptancı halinde satışı sırasında tahsil edilmektedir. Hal rüsumu, genellikle alıcı tarafından ödenir ve belediyeler tarafından tahsil edilerek mahalli idarelerin bir gelir kaynağı olarak kullanılmaktadır. Bu düzenleme hem ticaretin kayıt altına alınmasını hem de belediyelerin toptancı hallerinin işletilmesi ve denetimi için gerekli finansmanın sağlanmasını amaçlamaktadır (5957 sayılı Kanun, madde 8). Tablo 11'de 5957 sayılı Kanun'da düzenlenen hal rüsumu maddesinin okunabilirlik analiz bulgusu sunulmuştur.

Analiz Edilen Kısım ve Bölümler	Ateşman Okunabilirlik Değeri	Ateşman Okunabilirlik Sınıfı
8. Madde: Hal Rüsumu	26,418	Çok Zor

Tablo 11: 5957 Sayılı Kanun'un Hal Rüsumu Düzenlemesinin Okunabilirlik Değeri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

5957 sayılı Sebze ve Meyveler İle Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un Hal Rüsümü başlıklı 8. maddesinin okunabilirlik düzeyi 26,418 olarak hesaplanmıştır ve bu değeri, Ateşman Okunabilirlik testine göre "Çok Zor" sınıfında (0 - 29 aralığı) yer almaktadır. Bu bulgu, Hal Rüsümü maddesinin dilinin oldukça karmaşık, teknik ve anlaşılması güç olduğunu göstermektedir. Kanunun ilgili maddesinin sadeleştirilmesi veya daha anlaşılır bir dil kullanılarak yeniden düzenlenmesi önemlidir. Özellikle kanunun uygulayıcıları ve hedef kitlesi olan üreticiler, tüccarlar ve belediyeler gibi tarafların bu düzenlemeyi daha kolay anlayabilmesi için dilin sadeleştirilmesi yerinde olacaktır. Ek 6'da ilgili kanunun hece, kelime ve cümle sayılarına dair bilgiler sunulmakta ve kanun maddelerinden örnekler verilmektedir.

SONUÇ

Bu tez çalışmasında, Türkiye’de belediyelere ilişkin mahalli mali mevzuatın okunabilirlik ve anlaşılabilirlik düzeyi analiz edilerek, maliye literatüründe önemli bir boşluğu doldurmayı amaçlanmıştır. Bu bağlamda mevzuatın yalnızca içeriksel değil, aynı zamanda dilbilimsel boyutuyla da incelenmesi gerektiği düşüncesinden hareketle, belediyelerin mali işleyişini düzenleyen altı temel kanunun (1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun ile 5957 sayılı Sebze ve Meyveler ile Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun) mali düzenlemelerini içeren hükümleri okunabilirlik açısından değerlendirilmiştir. Belediyelerin karşılaştıkları mali sorunlar arasında, vergilendirme yetkilerinin olmaması ve genel bütçe vergi gelirlerine yüksek düzeyde bağımlı olmaları öncelikli olarak gösterilmesine rağmen, literatür incelendiğinde mahalli mevzuatın karmaşık olması da bir sorun olarak tespit edilmiştir. Ancak literatürde belediyelerin mali sorunlarını inceleyen hiçbir araştırmada, mahalli kanunlarının mali hükümlerinin okunabilirlik ve anlaşılabilirlik düzeyi incelenmemiştir. Bu kapsamda çalışmada, Türkçede metin okunabilirliğini belirlemede en yaygın ve geçerli ölçütlerden biri olarak kabul gören Ateşman (1997) Okunabilirlik Formülü kullanılarak, araştırmanın örneklemini oluşturan mevzuat metinlerinin ortalama kelime, hece ve cümle uzunlukları hesaplanmış ve ulaşılan veriler üzerinden ilgili metinlerin anlaşılabilirlik düzeyi nesnel bir biçimde analiz edilmiştir.

Analizler neticesinde öncelikle mahalli idarelere ilişkin incelenen mali yasal metinlerin büyük çoğunluğunun "zor" ya da "çok zor" kategorisinde yer aldığı tespit edilmiştir. Kanun metinlerinde yer alan uzun ve karmaşık cümle yapıları, yoğun teknik terim kullanımı, yabancı kökenli kavramlar, fazla sayıda bent ve fıkra ile düzenlenmiş hükümler, metinlerin sade ve doğrudan bir anlatımdan uzak olduğunu göstermektedir. Bu yapısal ve dilsel özellikler yalnızca mahalli yöneticilerin değil, aynı zamanda ilgili düzenlemelerden doğrudan etkilenen vatandaşların da mevzuatı anlamasını güçleştirmekte ve uygulamada hatalı yorumlamalara yol açabilecek bir zemin oluşturmaktadır. Belediyelerin görev ve yetki

sınırlarının belirlenmesinden mali kaynakların yönetimine kadar pek çok temel alanda bu tür dilsel karmaşıklıklar, mahalli idarelerin hukuki güvenceden yoksun kalmasına, mali planlama ve öngörü yapma süreçlerinde belirsizlik yaşamasına neden olmaktadır.

Daha detaylı değerlendirildiğinde, öncelikle 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nun okunabilirlik analizi, dil ve yapı açısından ciddi zorluklar içerdiğini tespit edilmiştir. Ateşman okunabilirlik analizine göre kanunun bölümleri "Zor" ve "Çok Zor" sınıflarındadır ancak yalnızca "Son Hükümler" başlıklı bölüm "Standart" okunabilirlik düzeyine sahiptir. Örneğin, "Verginin Tarh ve Tahakkuku" başlıklı bölüm 15,386 okunabilirlik değeriyle "Çok Zor" sınıfında yer alırken, "Mükellefiyet" ve "Matrah ve Nispet" başlıklı bölümler sırasıyla 49,514 ve 40,756 değerleriyle "Zor" sınıfında bulunmaktadır. Bu durum, özellikle mali ve teknik konuların ele alındığı bölümlerin, mükellefler ve uygulayıcılar için anlaşılmasını güçleştirmektedir. Diğer bir ifadeyle kanunun karmaşık yapısı, mükelleflerin yükümlülüklerini anlamakta zorlanmasına ve uygulamada yanlış beyan veya eksik ödeme gibi sorunlara yol açabilmektedir. Benzer şekilde 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun okunabilirlik analizi bulguları da kanunun birçok bölümünün dil ve yapı açısından karmaşık olduğunu göstermektedir. Buna göre kanunun birçok bölümü "Zor" ve "Çok Zor" sınıflarında yer almaktadır. Örneğin, "İlan ve Reklam Vergisi" ve "Çeşitli Vergiler" başlıklı bölümler sırasıyla 43,349 ve 32,652 değerleriyle "Zor" sınıfında yer alırken, "Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene Harcı" ve "Bina İnşaat Harcı" başlıklı bölümler sırasıyla 3,453 ve 13,252 değerleriyle "Çok Zor" sınıfında bulunmaktadır. Bu durum, özellikle harç ve vergilerle ilgili bölümlerin genel okuyucular tarafından anlaşılmasını güçleştirmektedir. Bununla birlikte, "Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı" ve "Hayvan Kesimi, Muayene ve Denetleme Harcı" başlıklı bölümler, sırasıyla 53,511 ve 53,654 değerleriyle "Standart" sınıfında yer almakta ve daha anlaşılır bir dil kullanmaktadır.

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun mali hükümlerle ilgili bölümü ise Ateşman Okunabilirlik Testi sonuçlarına göre 68,797 değerine sahiptir ve "Standart" sınıfında yer almaktadır. Bu bulgu, kanunun mali hükümlerle ilgili bölümünün genel olarak anlaşılabilir bir dil kullandığını göstermektedir. Ancak teknik terimlere yatkın olmayan okuyucular için bazı zorluklar içerebilir. Özellikle büyükşehir belediyelerinin mali yapısını düzenleyen bu bölüm, belediye çalışanları ve mahalli yetkililer gibi hedef kitlenin daha kolay anlayabileceği

bir şekilde düzenlenmelidir. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun analiz sonuçlarına göre, bazı bölümlerde anlaşılır bir dil kullanılmış iken, özellikle mali ve teknik konuların ele alındığı bölümlerin oldukça karmaşık bir yapıya sahip olduğunu belirlenmiştir. "Belediyenin Gelir ve Giderleri" başlıklı bölüm 61,17 okunabilirlik değeriyle "Standart" sınıfında yer alırken, "Belediye Bütçesi" ve "Borçlanma ve İktisadî Girişimler" başlıklı bölümler sırasıyla 29,728 ve 7,026 değerleriyle "Çok Zor" sınıfında bulunmaktadır. Kanunun halkın ihtiyaçlarını karşılamayı ve mahalli idarelerin işleyişini düzenlemeyi amaçladığı düşünüldüğünde, bu tür bölümlerin daha sade bir dille yazılması, kanunun amacına daha iyi hizmet etmesini sağlayacaktır.

5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun'un analiz sonuçlarına göre, kanunun genel okunabilirlik değeri 30,898 olarak hesaplanmış ve "Zor" sınıfında yer almıştır. Bu bulgu, kanunun dilinin genel okuyucular için anlaşılmasının güç olduğunu göstermektedir. Mahalli idarelerin mali yapısını düzenleyen bu kanunun daha geniş bir kitle tarafından anlaşılabilir olması önemlidir. Son olarak 5957 sayılı Sebze ve Meyveler ile Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un Hal Rüsumu başlıklı 8. maddesinin okunabilirlik analizi, dilinin oldukça karmaşık, teknik ve anlaşılması güç olduğunu göstermektedir. Ateşman Okunabilirlik Testi sonuçlarına göre, bu madde 26,418 değerine sahiptir ve "Çok Zor" sınıfında yer almaktadır. Bu durum, kanunun uygulayıcıları ve hedef kitlesi olan üreticiler, tüccarlar ve belediyeler için anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Özellikle tarım ürünleri ticaretinde sürdürülebilirlik ve verimliliği artırmayı hedefleyen bu kanunun, daha geniş bir kitle tarafından anlaşılabilir hale getirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Tüm bu bulgular ışığında çalışma, belediyelere ilişkin mali mevzuatın sadeleştirilmesine duyulan ihtiyacı açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Mahalli idarelerin etkili, şeffaf ve sürdürülebilir bir şekilde işleyebilmesi için yalnızca mali kaynaklara erişimlerinin artırılması yeterli değildir. Bununla birlikte bu kaynakların nasıl yönetileceğine dair yasal çerçevenin açık, anlaşılır ve uygulanabilir olması da büyük önem arz etmektedir. Dolayısıyla mevzuatın okunabilirliğinin artırılması, mahalli düzeyde hukukun etkinliğini sağlamak ve demokratik katılımı güçlendirmek açısından da bir gereklilik haline gelmiştir. Bu bağlamda, mevzuatın dilinin sadeleştirilmesi ve yeniden yapılandırılması sürecinde dil bilimcilerin, mevzuat

uzmanlarının ve uygulayıcı aktörlerin iş birliğine dayalı bir yaklaşım benimsenmelidir. Bu yaklaşım hem teknik düzenlemeleri hem de ilgili hedef kitlenin sosyo-kültürel ve mesleki profiline uygun bir dilsel anlayış geliştirmeyi kapsamalıdır. Çünkü bulgular, bu ihtiyacın teorik ve pratik gerekçelere dayandığını göstermekte ve karar alıcılar için somut bir yol haritası oluşturabilecek niteliktedir.

Aynı zamanda yeni hazırlanan veya güncellenen mevzuat taslaklarında, yürürlüğe girmeden önce okunabilirlik testlerinin uygulanması oldukça önemlidir. Ateşman (1997) gibi Türkçe için geliştirilmiş formüller kullanılarak yapılacak bu analizler, metinlerin anlaşılabilirlik düzeyine dair önleyici değerlendirmeler sağlayacak ve yasal düzenlemelerin daha sağlıklı biçimde yapılandırılmasına zemin hazırlayacaktır. Belediyelerin görev ve sorumluluklarını belirleyen tüm yasal metinler bütüncül bir yaklaşımla gözden geçirilmeli; çelişkili, mükerrer ya da yoruma açık düzenlemeler revize edilerek normatif tutarlılık sağlanmalıdır. Bu doğrultuda yapılacak mevzuat sadeleştirme çalışmaları, mahalli idarelerin kurumsal kapasitelerini artırmakla kalmayacak, aynı zamanda demokratik katılımın ve mali saydamlığın güçlendirilmesine de önemli katkılar sağlayacaktır.

Sonuç olarak bu çalışma, belediyelere ilişkin mali mevzuatın okunabilirliğini bilimsel ölçütlerle değerlendiren öncü araştırmalardan biri olarak değerlendirilebilir. Mevzuatın dilsel ve yapısal analizine dayalı bu yaklaşım, mahalli idareler maliyesi literatürüne katkı sunmakta ve özellikle yerel yönetim reformları çerçevesinde yapılacak yasal düzenlemelere dair öneriler geliştirilmesine imkan tanımaktadır. Bu yönüyle çalışma, hem mevzuatın anlaşılabilirliğini artırmaya yönelik teknik çözümler sunmakta, hem de mali saydamlık, hesap verebilirlik ve demokratik yönetim ilkeleri doğrultusunda daha erişilebilir bir idari sistemin inşasına katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

KAYNAKÇA

- 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu. (1981, 29 Mayıs). Resmi Gazete (17354). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr>
- 5957 sayılı Sebze Ve Meyveler İle Yeterli Arz Ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun. (2010, 26 Mart). Resmi Gazete (27533). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr>
- 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu. (1970, 11 Ağustos). Resmi Gazete (13576). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr>
- 5393 sayılı Belediye Kanunu. (2005, 13 Temmuz). Resmi Gazete (25874). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr>
- 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun. (2008, 15 Temmuz). Resmi Gazete (26937). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr>
- 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu. (2004, 10 Temmuz). Resmi Gazete (25531). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr>
- 4749 Sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun. (2002, 9 Nisan). Resmi Gazete (24721). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr>
- 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi Ve Kontrol Kanunu. (2023, 24 Aralık). Resmi Gazete (25326). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr>
- Acar, Alpcan (2019). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye'ye Yansımaları, BEÜ SBE Dergisi, 8(1), 287.
- Acar, F. ve Aydın, F. (2013). Tüm Yönleri ile Belediye Gelirleri Vergiler, Harçlar, Ücretler, Katılım Payları, Ankara: Türkiye Belediyeler Birliği.
- Açıkgöz, Eşref (2007). Yeni Düzenlemeler Eşliğinde Yerel Yönetimlerde Mali Özerklik Ve Mali Tevzin, Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Adalı, Ahmet (2018). Sosyal Güvenlik Mevzuatının Okunabilirlik Düzeyi ve Buna İlişkin Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Agun B.H., Çavdar F. (2022). Tax Inspection Authority of Municipalities: Should It Be? A Suggestion, Journal of Economics and Administrative Sciences, 23(2), 566-574.

- Aksu, H. (2024). Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Gelirlerinin Mali Özerklik Açısından Analizi. *Ekonomi Yönetim Politika*, 2(2), 127-144.
- Alfano ve Guarino (2023). Why Do You Make Things So Complicated? Understanding the Texts of Regulations During the COVID-19 Pandemic.
- Arıkboğa, Ü. (2016). Türkiye’de Belediyelerin Gelir Yapısı: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(33), 280-291.
- Arslan, Cem Barlas (2020). Vergilemede Açıklık ve Basitlik İlkesi: Kurumlar Vergisi Kanunu’nun Okunabilirlik Düzeyine İlişkin Bir İnceleme, *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(4), 688-693.
- Aşgın, Halil İbrahim (2006). 5393 Sayılı Belediye Kanunu Çerçevesinde Yerel Özerklik Açısından Belediyeler, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ateşman, E. (1997). Türkçe’de okunabilirliğin ölçülmesi. *Dil Dergisi*, (58), 71-74.
- Aydın, M. (2021). “Belediye Öz Gelirlerinin Yasal Zemini ve Mali Özerklik”, *İktisadi Ve İdari Bilimlerde Özgün Çalışmalar*, Sarıdoğan Hasan Önder, Çelebi Furkan, Editör, Duvar Yayınları, İzmir, ss.60-108.
- Bahşı, Seda (2019). Vergi Kaçakçılığının Nedenleri, *İzmir Ymmo Dergisi*, 1(2), 92.
- Başaran vd. (2015). 2464 Sayılı Kanun Kapsamında Belediye Gelirlerine Eleştirel Bir Bakış, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 122.
- Bezirci, B. & Yılmaz, A. E. (2010). Metinlerin okunabilirliğini ölçmek için bir yazılım kütüphanesi ve Türkçe için yeni bir okunabilirlik ölçütü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi Science*, 12(3), 49-62.
- Bozdoğanoglu, Burçin ve Ayşegül Yücel (2023). Bütçe Açıklarının Yönetiminde Mali Kural ve Türkiye İçin Değerlendirmeler, *Türkiye’nin Ekonomik Sorunları ve Çözüm Önerileri*, Gazi Kitabevi, Ankara 2023.
- Çağdaş, Tülin (2019). Federal ve Üniter Devletlerin Yerinden Yönetim Birimlerinin Benzerlik ve Farklılıkları Açısından İncelenmesi, *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6 (1), 177.
- Çakar, Elif Pürsünlerli ve Fatih Saraçoğlu (2015). Vergi Yurttaşlığı: Kavram, Unsurları Ve Geliştirme Yöntemleri, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 44.

- Çakır, Muharrem (2021). Türk Vergi Sisteminde Vergi Karmaşıklığının Analizi, Ankara: Hacı Bayram Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Çakır, Muharrem (2022). Gelir Vergisi Kanunu'nun Kayıt Dışı Ekonomi Açısından İncelenmesi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 53, 201-214.
- Çavdar, F. (2022). Belediyelerin Gelirlerini Artırmaya Yönelik Öz Gelir Önerisi: Motorlu Taşıtlar Üzerindeki Vergisel Yükümlülüğün Paylaşımı. International Anatolia Academic Online Journal Social Sciences Journal, 8(2),87-102.
- Çelik, Abdullah (2013). Yerel Özerklik Açısından 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun Genel Bir Değerlendirilmesi, 18(1), 18-20.
- Çetinkaya, Özhan ve Tolga Demirbaş (2010). Belediye Gelirlerinin Analizi ve Mali Özerklik Açısından Değerlendirilmesi, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, 53. Seri, 1-18.
- Çetinkaya, G. (2010). Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Belirlenmesi ve Sınıflandırılması. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çıplak, Gizem (2022). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Hatay: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çift, Deniz Yeşim (2013). Belediyelerin Mali Yapısı Ve Sorunları: Hatay Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cengiz Kırkıl, Ayşe Gül (2019). Belediye Gelirleri Kanunu Çerçevesinde Belediyelerin Vergi Gelirlerinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çetinkaya, Ö. (2020). Mahalli İdareler Maliyesi. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Çukur, A. (2023). "Mali Yerelleşmenin Yerel Yönetimlerin Mali Disiplini Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği", Maliye Dergisi, 184, 116-144.
- Değirmenci, Tunahan (2019). Gelir Üzerinden Alınan Vergiler Kapsamında Türk Vergi Sisteminde Vergi Karmaşıklığı Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Değirmenci, Tunahan ve Furkan Beşel (2022). Türkiye'de Gelir Üzerinden Alınan Vergilerin Karmaşıklık Analizi, Maliye Dergisi, 182, 161.

- Demircan, Esra Siverekli (2009). Yerel Yönetimler Yerelleş (M)İyor Mu?: Mali Yapı Üzerine Bir Değerlendirme, SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 8(16), 349-351.
- Doğan, Mahmut ve Ali İhsan Baş (2013). Bir Finansman Kaynağı Olarak Belediyelerde Borçlanma, Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi, 34(1), 295-308.
- Dubay, W. H. (2004). the Principles of Readability. Costa Mesa, California: Impact Information.
- Duman, Mehmet (2014). Emlak Vergisi ve Belediye Gelirleri İçindeki Payı, Vergi Raporu, 177, 116-120.
- Egeli, Haluk ve Funda Diril (2012). Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Mali Özerklik ve Vergilendirme Yetkisi, Sayıştay Dergisi, (84), 32-33.
- Erbaş, Yasemin (2021). Yerel Yönetimlerde Finansman, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Finans Enstitüsü.
- Eroğlu, Erdal (2020). Belediye Gelirlerinin Yapısının ve Gelir Artırımı Konusunda Yapısal Kısıtların Değerlendirilmesi, Maliye Çalışmaları Dergisi, (64), 40-42.
- Flesch, R. (1949). The art of readable writing. New York, NY: Harper.
- Farr, J. N., Jenkins J. J., & Paterson, D. G. (1951). Simplification of Flesch reading ease formula. Journal of Applied Psychology, 35(October), 333–337
- Gafar, Uğur Hakan (2021). Belediye Gelirlerinde Vergi Resim Harç Ve Katılma Payı Uygulamaları İle Karşılaşılan Sorunlar, Yüksek Lisans Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Enstitüsü
- Güney, Ömre (2024). Türkiye’de Belediye Vergi Gelir Ve Borçlarının Belediye Gelirleri Kanunu Kapsamında İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gül, Mustafa (2009). Türkiye’de Belediyelerin Dış Borçlanmaları, Sayıştay Dergisi, (74-75), 101.
- Güldüler, Ertuğrul Selçuk ve Simge Dağıdır (2023). Belediyelerin Mali Özerkliklerinin Eski Ve Yeni Belediye Gelirleri Kanunu Kapsamında Değerlendirilmesi, Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives, 11(1), 4-5.
- İnaç, Hüsamettin ve Feyzullah Ünal (2015). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye’de Belediyeler, Dumlupınar Dergisi Sosyal Bilimler Dergisi, (17), 11-24.

- Karakoç, Yusuf (2014). Anayasal Vergilendirme İlkeleri Üzerine Bir Değerlendirme, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 15, 1291-1300.
- Kalça, Fatma (2009). 5302 ve 5393 Sayılı Yerel Yönetim Yasalarının Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karabacak, Yakup (2013). Türk Vergi Kanunlarının Karmaşıklık Düzeyinin Ölçümü Üzerine Bir Deneme, Maliye Dergisi, Sayı 165, 39-41.
- Kızılkaya, Arzu (2019). Türkiye’de Belediyelerde Mali Yapının Değerlendirilmesi: Sorunlar Ve Çözüm Önerileri, İzmir: İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Korlu, Rüçhan ve Çetinkaya, Özhan (2015). Türkiye’deki Belediyelerin Mali Özerkliğinin Öz Gelirler Bağlamında Analizi ve Değerlendirilmesi, Siyaset, Ekonomi Ve Yönetim Araştırmaları 3(4), 95-111.
- Köken, Enes (2016). Büyükşehir Belediye Meclisi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 65(4), 3512.
- Köseoğlu, Mehmet (2010). Yerel Yönetim Birliklerinin Sorunları ve Çözüm Önerileri, Türk İdare Dergisi Sayı, 468, 87-93.
- Martinez, A.L. & Silva, R. (2019). Tax law readability and tax complexity, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3440547 (E.T: 04.01.2025).
- Muhasebat Genel Müdürlüğü, Belediyeler Bütçe İstatistikleri (2007-2023), 06.01.2025.
- Özgür, Hüseyin ve Pınar Savaş Yavuzçehre (2016). Türkiye’nin Büyükşehir Belediyesi Sistemi:1982-2015, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1): 905-917.
- Pıçak, Şeyma ve Tuğçe Soyal (2022). Belediyelerin Öz Gelirleri ve Muhasebeleştirilmesi, Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi, 27(2), 15-20.
- Rantı, Ş., & Türkoğlu, İ. (2012). Belediye Gelirleri ve Yeni Bir Gelir Kaynağı Olarak Şehirleşme Rantı, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 11(40), 293-305.
- Readability Analysis of Laws Related to Public Financial Responsibility and State Budget: Comparison of Selected Countries, Güngör Göksu Gonca, Dumlupınar Serdar, Yayın Yeri:Emerald Publishing, Editör: Simon Grima ve Engin Boztepe, Basım sayısı:1, ISBN:9781839095092, Bölüm Sayfaları:91 -113

- Saad, N. & Udin, N. M. & Derashid, C. (2014). Complexity of the malaysian income tax act 1967: readability, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 164, 606 – 612.
- Saad, N. & Udin, N.M. (2016). Public rulings as explanatory materials to the income tax act 1967: readability, *Advanced Science Letters*, 22(5-6), 1448-1451.
- Şener, Mustafa (1998). Türkiye’de Belediyelerin Finansman Sorunları Ve Çözüm Önerileri, 5(5), 16
- Şen, Zenal (2004), Türkiye’nin Avrupa Birliği Adaylığı ve Katılım Öncesi Stratejisi Çerçevesinde Bölgesel Politika Alanında Uyum Durumunun Değerlendirilmesi, Uzmanlık Tezi, Ankara: Avrupa Birliği Genel Sekreterliği.
- Şahin İpek, E. A. (2018). Türkiye’de Belediye Gelirlerinin Değerlendirilmesi, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2), 1-19.
- Şataf, Ceyda ve Şerife Aygün (2019). Türkiye’de Emlak Vergisine Yönelik Genel Bir Değerlendirme, *Hukuk Ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 90-92
- Şataf, Ceyda, Murat Dulupçu ve Ali Yavuz (2006). Belediye Gelirleri İçinde Borçlanmanın Yeri ve Bütçesel Etkileri: Isparta Belediyesi Örneği, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 27-28.
- Taşkın, Yasemin (2010). Vergi Psikolojisi ve Vergiye Karşı Mükellef Tepkileri, *The Conference Journal of Fşnancial Studies Center*, 54. Seri, 76.
- Taştekin, Abdullah ve Hakan Akca (2020). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’na Türkiye’nin Koyduğu Çekincelerin Yeniden Değerlendirilmesi, *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 3(3), 602.
- Tekdere, Mustafa (2018). Yerel Vergi Sistemlerinin Karşılaştırmalı Analizi: Türkiye’deki Belediyelerin Finansmanı Açısından Bir Model Önerisi, *Doktora Tezi*, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekbaş, Abdullah (2010). Vergi Kanunlarının Tabi Olduğu Anayasal İlkeler, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12, Özel S.136.
- Tekin, Fazıl (1977). Mali Tevzin, *Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi*, 12(1), 118-120.
- Töremen, Emrullah (2020). Emlak Vergisinde Farklı Bilinen Bazı Hususlar Hakkında Bir Değerlendirme, *Mahalli İdareler Dergisi*, 87(220), 25.

- Tuna, M.; Demir, E. ve Töremen, E. (2022). Belediyelerin Öz Gelirlerinin Artırılması Olabilirliğinin Değerlendirilmesi. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, 15(93), 143-168
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982, 9 Kasım). Resmi Gazete 17863 (Mükerrer). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr>
- Türk Dil Kurumu (TDK) (2024). Karmaşık. <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 02.10.2024.
- Türkoğlu, İrfan (2012). Belediye Gelirleri ve Yeni Bir Gelir Kaynağı Olarak Şehirleşme Rantı, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(40), 297.
- Türkoğlu, İrfan Ve Yılmaz Demirhan (2013). Yerel Yönetim Gelir Ve Giderleri Bağlamında Türkiye’de İdari Reformlar, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(2), 329.
- Tunç, Yasemin (2019). Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Emlak Vergisi Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Yüksek Lisans Tezi, Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekin, Fazıl (1977). Mali Tevzin, *Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi*, 12(1), 118-120.
- Uğurlu, Hümeysra (2019). Vergilendirmede Basitlik İlkesi Açısından Türk Vergi Sisteminin Değerlendirilmesi, *The Journal of International Scientific Researches*, 4(2), 180-183.
- ULUSOY, Ahmet ve TEKDERE, Mustafa (2019). Türkiye’deki Belediyelerin Mali Sorunları ve Muhtemel Etkiler, *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 170-171.
- Ulusoy, Ahmet ve Tekin Akdemir (2009). Yerel Yönetimler ve Mali Özerklik: Türkiye ve OECD Ülkelerinin Karşılaştırmalı Analizi, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(21), 259-287.
- Ulusoy, A. Ve Akdemir, T. (2010). “Yönetimler Arası Transferler: Teori ve Türkiye Uygulaması”, (Ed. N. Falay, A. Kesik, M. Çak, M. Karakaş), *Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Sorunları ve Geleceği*, Ankara: Seçkin Yayınları, 2. Baskı, 113-141.
- Ulusoy, Ahmet ve Akdemir, Tekin (2017). *Mahalli İdareler Teori, Uygulama, Maliye*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

- Umar, M. S. (2013). Complexity of nigerian company income tax act (CITA 2007): Readability Assessment, https://etd.uum.edu.my/5067/2/s809990_abstract.pdf (E.T: 10.09.2024).
- Urhan, Vahide Feyza (2008), Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması, Sayıştay Dergisi, (70): 91.
- Üstün, Ümit Süleyman ve Özge Balaban (2018). Belediye Gelirlerinin Belediyelerin Vergilendirme Yetkisi Işığında Değerlendirilmesi, Sosyoekonomik Boyutlarıyla İnovasyon, (27-29 Haziran 2018, Budapeşte), Yayın tarihi: 20.12.2018, s. 738.
- Üyümez, M. Erkan (2016). Vergi Mevzuatının Karmaşıklığı ve Uzlaşma Yöntemi Bağlamında Vergi Uyumunun Değerlendirilmesi, Ekonomi Bilimleri Dergisi, 8(1), 80.
- Yapar, Burcu Kuzucu (2022). Vergilendirmede Açıklık İlkesi: Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu’nun Okunabilirlik Düzeyine İlişkin Bir Değerlendirme, Ekonomi, İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi, 4(3), 210-213.
- Yavuzdoğan, Seçkin (2006). 5393 Sayılı Belediye Kanunu Üzerine Birkaç Not, 10(1-2), 205.
- Yazıcı, Yusuf (2021). Yerel Yönetimler Reformunun Eksik Yönü: 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacı Bayram Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Yelman, Ercan (2021). Vergi Karmaşıklığı Bağlamında Türkiye’de Harcama Vergilerinin Okunabilirlik Analizi, Birey Ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 11 (2), 151-152.
- Yıldırım, Yusuf (2023). Belediye Gelirleri Kanunu Gereğince Belediyelerce Tesis Edilen Mali İşlemlerin Yargısal Denetimi, Yüksek Lisans Tezi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, Neslihan ve Servet Berber (2020). 6360 Sayılı Kanun İle Faydalanma İlkesi Ve Belediye Gelirlerinin Değerlendirmesi, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(36), 680.
- Yüksel, Fatih (2003). Belediye Gelirlerinde Yetersizlikler ve Alternatif Çözüm Önerileri, SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 3(6), 51-52.
- Yüksel, Harun (2009). Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Hizmet ve Harcamaları Ve Mali Yerelleşme-Büyüme İlişkisi, Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Zamanian, M., & Heydari, P. (2012). Readability of texts: State of the Art. *Theory and Practice in Language Studies*, 2(1), 43–53.

EK

Ek 1: 1319 Sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nun Okunabilirlik Düzeylerine İlişkin Analiz Göstergeleri

Analiz Edilen Kısım ve Bölümler	Ateşman Okunabilirlik Sınıfı	Hece Sayısı Kelime Sayısı Cümle Sayısı	Kanun Maddelerinden Örnek
Birinci Kısım Birinci Bölüm Mükellefiyet	Zor	283 102 7	Mükellef: Madde 3 – Bina Vergisini, binanın maliki, varsa intifa hakkı sahibi, her ikisi de yoksa binaya malik gibi tasarruf edenler öder. Bir binaya paylı mülkiyet halinde malik olanlar, hisseleri oranında mükelleftirler. Elbirliği mülkiyette malikler vergiden müteselsilen sorumlu olurlar.
Birinci Kısım İkinci Bölüm Muaflık ve İstisnalar	Çok Zor	3452 1369 50	Mükellef: Madde 3 – j) (Değişik: 4/12/1985-3239/100 md.) Umuma tahsis edildiği Maliye ve Gümrük Bakanlığınca kabul edilen rıhtım, iskele, dalgakıran ve bunların mütemmimleri ile, demiryolları ve köprü, rampa ve tünel, yeraltı ve yerüstü geçitleri, peron alimantasyon tesisleri, iskele ve istasyon

			binaları ile yolcu salonları, cer ve malzeme depoları gibi demiryolu müteammimleri, Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğüne ait hava liman ve meydanlarındaki terminal binaları, teknik blok, hangar, sistemlere ait depo; elektronik, elektrik ve mekanik sistemlere ait laboratuvar ve bakım tesisleri, pist taksirut ve apron sahası ile ısı ve enerji santralleri, hidrofor tesisleri, gerek hava liman ve meydanlarında ve gerekse uçuş yolları üzerindeki seyrüsefer yardımcı (radar, ILS, VOR, DME, NDB gibi) tesisleri ile hava yer ve yer muhabere sistemleri (VHF, UHF, HF) ve yukarıda belirtilen sistem ve tesislerin müteammimleri. (Diğer depolar, antrepolar, müstakil lojman ve müstakil idarehane binaları müteammim sayılmaz).
Birinci Kısım Üçüncü Bölüm Matrah ve Nispet	Zor	946 358 18	Nispet: Madde 8- Cumhurbaşkanı, kendisine bakmakla mükellef kimsesi olup onsekiz yaşını doldurmamış olanlar hariç olmak üzere hiçbir geliri

			olmadığını belgeleyenlerin, gelirleri münhasıran kanunla kurulan sosyal güvenlik kurumlarından aldıkları aylıktan ibaret bulunanların, gazilerin, engellilerin, şehitlerin dul ve yetimlerinin Türkiye sınırları içinde brüt 200 m ² 'yi geçmeyen tek meskeni olması (intifa hakkına sahip olunması hali dahil) halinde, bu meskenlerine ait vergi oranlarını sıfıra kadar indirmeye yetkilidir.
Birinci Kısım Dördüncü Bölüm Verginin Tarh ve Tahakkuku	Çok Zor	560 228 7	Verginin tarh ve tahakkuku: Madde 11 – b) 33 üncü maddenin (1) ilâ (7) numaralı fıkralarında yazılı vergi değerini tadil eden sebeplerle bildirim verilmesi icabeden hallerde, vergi değerini tadil eden sebeplerin meydana geldiği bütçe yılını takip eden yılın Ocak ayı içinde, vergi değerini tadil eden sebep yılın son üç ayı içinde vuku bulmuş ve bildirim, vergi değerini tadil eden sebebin meydana geldiği bütçe yılını takip eden yılda verilmiş ise bildirimin verildiği tarihte,
İkinci Kısım Birinci Bölüm Mükellefiyet	Zor	391 127 8	Mükellef: Madde 13- Mülkiyeti ihtilaflı bulunan arazi için mutasarrıfı bulunmayan kişiler tarafından ödenen Arazi Vergileri ihtilaflın ödeme yapan aleyhine sonuçlanması halinde ihtilafla ilgili bulunanların karar tarihinden itibaren bir yıl içerisinde

			başvurmaları şartıyla kendilerine ret ve iade olunur.
İkinci Kısım İkinci Bölüm Muaflık ve İstisnalar	Zor	1880 725 34	Daimi Muaflıklar: Madde 14- g) Belediye ve mücavir alan sınırları dışında bulunan arazi. (Gelir Vergisinden muaf esnaf ile basit (1) usulde Gelir Vergisine tabi mükellefler tarafından bizzat işyeri olarak kullanılan arsa ve arazi hariç olmak üzere, ticari, sınai ve turistik faaliyetlerde kullanılan arazi ile arsalar ve arsa sayılacak parsellenmemiş arazi için bu muafiyet uygulanmaz.)
İkinci Kısım Üçüncü Bölüm Matrah ve Nispet	Çok Zor	617 221 9	Mükellefiyetin başlaması ve bitmesi: Madde 19 – a) 33 üncü maddenin (1) ilâ (7) numaralı fıkralarında yazılı vergi değerini tadil eden sebeplerin doğması halinde bu değişikliklerin vuku bulduğu tarihi, aynı maddenin (8) numaralı fıkrasında yazılı halde ise bu duruma bağlı olarak takdir işleminin yapıldığı tarihi,

İkinci Kısım Dördüncü Bölüm Verginin Tarh ve Tahakkuku	Çok Zor	565 228 7	Verginin tarh ve tahakkuku: Madde 21 – b) 33 üncü maddenin (1) ilâ (7) numaralı fıkralarında yazılı vergi değerini tadil eden sebeplerle bildirim verilmesi icabeden hallerde, vergi değerini tadil eden sebeplerin meydana geldiği bütçe yılını takip eden yılın Ocak ayı içinde, vergi değerini tadil eden sebep bütçe yılının son üç ayı içinde vuku bulmuş ve bildirim, vergi değerini tadil eden sebebin meydana geldiği bütçe yılını takip eden yılda verilmiş ise bildirimin verildiği tarihte,
Üçüncü Kısım Birinci Bölüm Kısımlar Arasında Müşterek Hükümler	Zor	3321 1226 55	Madde 29-33 üncü maddeye (8 numaralı fıkra hariç) göre mükellefiyet tesisi gereken hallerde vergi değerinin hesaplanmasında, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 49 uncu maddesinin (b) fıkrasına göre belirlenen arsa ve arazi birim değerleri, takdir işleminin yapıldığı yılı takip eden ikinci yıldan başlamak suretiyle her yıl, bir önceki yıl birim değerinin, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca aynı yıl için tespit edilen yeniden değerlendirme oranının yarısı nispetinde artırılması suretiyle dikkate alınır.
Üçüncü Kısım	Standart	391	Kaldırılan Hükümler:

İkinci Bölüm Son Hükümler		233 8	Madde 41- 2. 27/6/1931 tarihli ve 1833 sayılı Arazi Vergisi Kanunu ile 2567,3585, 3726,4699,5650, 6255, 483 sayılı Kanunlar ile ek ve tadilleri ve 3116 sayılı Kanunun 5653 sayılı Kanunla değişik 86 ncı maddesinin arazi vergisi muafiyeti ile ilgili hükmü ve 3653 sayılı Kanunun 7 nci maddesi,
Dördüncü Kısım Değerli Konut Vergisi	Zor	8652 3350 153	Verginin beyanı, ödeme süresi ve ödeme yeri: Madde 47- Elbirliği mülkiyetinde mükellefler müşterek beyanname verebilecekleri gibi, münferiden de beyanname verebilirler. Paylı mülkiyet hâlinde ise beyanname münferiden verilir.
1319 Sayılı Ana Kanuna İşlenemeyen Hükümler	Çok Zor	598 219 8	Geçici Madde 2 – 6830 sayılı İstimlak Kanununda değişiklik yapılmıyaya kadar, bu Kanuna göre yapılacak kamulaştırmalarda ödenecek kamulaştırma karşılıkları, kamulaştırma tarihinden önce malik tarafından bildirilen ve emlak vergisine esas olan son vergi beyan değerini geçemez. Ancak son vergi beyan tarihinden kamulaştırma tarihine kadar bir yıldan fazla bir süre geçmişse, geçen süre içinde Ticaret Bakanlığınca yayımlanan toptan eşya fiyatları indeksindeki artışlar nisbetinde ve vergi değerinin bir katına kadar artırma yapılabilir.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Ek 2: 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu’nun Okunabilirlik Düzeylerine İlişkin Analiz Göstergeleri

Analiz Edilen Kısım ve Bölümler	Ateşman Okunabilirlik Sınıfı	Hece Sayısı Kelime Sayısı Cümle Sayısı	Kanun Maddelerinden Örnek
Birinci Kısım Birinci Bölüm Meslek Vergisi	(Mülga: 18/5/1987 - 3365/1 md.)	(Mülga: 18/5/1987 - 3365/1 md.)	(Mülga: 18/5/1987 - 3365/1 md.)
Birinci Kısım İkinci Bölüm İlan ve Reklam Vergisi	Zor	1869 734 36	İstisna ve Muaflıklar: Madde 14-8. Altıncı bentte yazılı idarelerle, kooperatifler ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları tarafından ülke ürünlerinin ve turizminin reklamını yapmak ve herhangi bir ticari ve sınai kuruluşu ait olmamak üzere hazırlanan her türlü levha ve afişlerle, aynı kuruluşlar tarafından Türkiye'deki ticaret, sanayi, tarım ve mesleki müesseselerinin isim ve ticaret

Birinci Kısım Üçüncü Bölüm Eğlence Vergisi	Standart	1514 615 45	Ödeme yapmayanlar hakkında 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanır. Bahsi geçen yerlerde toplanan meblağın % 75'i Kültür ve Turizm Bakanlığı Merkez Saymanlık hesabına, % 25'i ilgili belediyeye tahsilini takip eden ayın onbeşinci günü akşamına kadar aktarılır. Maliye Bakanlığı yukarıdaki şartlara bağlı kalmaksızın, biletle girilen yerlere ilişkin eğlence vergisinin hesaplanması ve ödenmesine dair işlemlerin ödeme kaydedici cihaz kullanılarak veya elektronik belge düzenlenmek suretiyle yapılmasına ait usûl ve esasları belirlemeye yetkilidir.
Birinci Kısım Dördüncü Bölüm Akaryakıt Tüketim Vergisi	(Mülga: 7/11/1984 – 3074/8 md.)	(Mülga: 7/11/1984 – 3074/8 md.)	(Mülga: 7/11/1984 – 3074/8 md.)

Birinci Kısım Beşinci Bölüm Çeşitli Vergiler	Zor	3387 1124 65	4. Çevre temizlik vergisi: Mükerrer Madde 44-Genel ve katma bütçeli idareler, il özel idareleri, belediyeler, köyler, bunların kuracakları birlikler, darülaceze ve benzeri kuruluşlar ve üniversiteler tarafından münhasıran hizmetlerinde kullanılan binalar, Kızılay Genel Merkezi ile şubeleri ve kampları, Kredi ve Yurtlar Kurumuna ait öğrenci yurtları, korumalı işyerleri ile umuma açık ibadet yerleri, karşılıklı olmak şartıyla elçilik ve konsolosluk hizmetlerinde kullanılanlarla elçilerin ikametine mahsus olan binalar, milletlerarası kuruluşlar ve bunların temsilcilikleri tarafından kullanılan binalar ile bunların müştemilatı vergiye tâbi değildir.
İkinci Kısım Birinci Bölüm Temizleme ve Aydınlatma Harcı	(Mülga: 4/12/1985 – 3239/142 md.)	(Mülga: 4/12/1985 – 3239/142 md.)	(Mülga: 4/12/1985 – 3239/142 md.)

İkinci Kısım İkinci Bölüm İşgal Harcı	Zor	991 397 21	İstisnalar: Madde 54 – Aşağıda gösterilen kara taşıtlarının işgalleri İşgal Harcından müstesnadır. 1. Genel ve katma bütçeli idarelerle, il özel idareleri, belediye ve köylerin ve bunların teşkil ettikleri birliklerin kara taşıtlarının işgalleri, 2. İlgili mevzuata uygun olarak kara ticari taşıtlarının beklemelerine tahsis edilen yerlerin bu taşıtlarla işgalleri.
İkinci Kısım Üçüncü Bölüm Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı	Standart	406 148 11	Mükellefiyet dönemi ve harcın ödenmesi: Madde 61 – Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcının mükellefiyet dönemi, çalışma izninin kullanılacağı takvim yılıdır. Yıl içinde mükellefiyete girilmesi veya işin terk edilmesi hallerinde mükellefiyet, çalışılan süreye inhisar eder. Mükellefiyete girilen veya mükellefiyetten çıkılan ay kesirleri tam ay sayılır.

İkinci Kısım Dördüncü Bölüm Kaynak Suları Harcı	Zor	340 131 6	Harcın ödenmesi: Madde 66 – Kaynak Suları Harcı, bu suların satışa arzı için kaplara doldurulmasını müteakip, kaplar üzerine özel işaret konulması sırasında bu işi yapan belediyeye makbuz karşılığı peşin olarak ödenir. Başka bir belediye sınırları ve mücavir alanları içinde satışa arz edilen kaynak sularından ikinci bir kez harç alınmaz.
İkinci Kısım Beşinci Bölüm Tellallık Harcı	Zor	379 139 9	Konu: Madde 67 – Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde belediyelere ait hal, balıkhane, mezat yerleri ve ilgilinin isteğine bağlı olarak belediye münadisi veya tellalı bulundurulan sair yerlerde, gerçek veya tüzelkişiler tarafından her ne surette olursa olsun her çeşit menkul ve gayrimenkul mal ve mahsüllerin satışı, Tellallık Harcına tabidir.

İkinci Kısım Altıncı Bölüm Hayvan Kesimi, Muayene ve Denetleme Harcı	Standart	313 130 7	Konu: Madde 72 – Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde, belediyelerce veya yetkili mercilerce verilen izne dayanılarak özel kişi ve kuruluşlarca tesis edilenmez baha ve kanaralarda kesilen hayvanların kesim öncesi ve sonrası muayenesi veya belediye sınırları ve mücavir alanlar dışında kesilmiş olup da belediye sınırı içinde satışa arz edilecek etlerin sağlık bakımından muayene ve denetlenmesi, hayvan Kesimi Muayene ve Denetleme Harcına tabidir.
İkinci Kısım Yedinci Bölüm Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene Harcı	Çok Zor	273 110 3	Harcın tarifesi: Madde 77 – Bu harç, ölçü ve tartı alet ve vasıtaları ile ölçeklerin belediyelerce damgalanması karşılığında aşağıdaki tarifeye göre alınır.

Mükerrer Yedinci Bölüm Bina İnşaat Harcı	Çok Zor	2343 900 29	Ek Madde 7-Bina inşaatlarında, inşaat ruhsatı başvurusunun 80 inci maddede sayılan imarla ilgili harçlara ve 97 nci madde gereği alınan imarla ilgili ücretlere konu işlemler ile 2560 sayılı Kanunun 17 nci ve 18 inci maddesi kapsamında alınması gereken bağlantı ve iştirak bedeli ile su ve kanalizasyon durum belgesini kapsayacak şekilde tek başvuruda yapılması hâlinde; ek 6 ncı maddede ve 84 üncü maddede yer alan tarifeler uyarınca tahsil edilmesi gereken harçlardan her birisi ve 97. madde kapsamında tahsil edilecek ücretler ile su ve kanalizasyon idaresinin yılı içinde belirlediği su ve kanalizasyon durum belgesi ücreti ile bağlantı ve iştirak bedeli hesaplanarak tek seferde tahsil edilir
---	----------------	----------------------------	---

İkinci Kısım Sekizinci Bölüm Çeşitli Harçlar	Zor	2217 866 38	Altyapı kazı izni harcı: Mükerrer Madde 79- Altyapı kazı izni harcının matrahı, öncelikle Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca yayımlanan birim fiyatlar olmak üzere Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı veya bunların ilgili birimlerinde yayımlanan birim fiyatlarının, bu idarelerde kazı alanı türü itibarıyla birim fiyatının olmaması halinde diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca yayımlanan birim fiyatlarının, kazı alanıyla çarpılması sonucu bulunan ve alan tahrip tutarı olarak tanımlanan tutardır.
---	------------	----------------------------	--

Üçüncü Kısım Harcamalara Katılma Payları	Çok Zor	2223 759 27	Payların Hesaplanması: Madde 89- b) Belediyelerin (3030 sayılı kanunun uygulandığı şehirlerde hizmeti veren belediyelerin) görüşü alınmak suretiyle, Harcamalara Katılma paylarını 1/2'ye (peşin ödemede 1/3'e) kadar indirmeye, pay çeşitlerine göre farklılaştırma yapmaya, payların ödenecek miktarını birlikte veya pay çeşitlerine göre ayrı ayrı olmak üzere Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca bildirilecek son genel nüfus sayımı sonuçlarını da dikkate almak suretiyle ve belediyeler itibariyle tespit etmeye Cumhurbaşkanlığı yetkilidir.
---	----------------	----------------------------------	---

Dördüncü Kısım Çeşitli Hükümler	Zor	3452 1305 57	Vergi ve Harç Tarifelerinin Tespiti: Madde 96- C) (Ek: 4/12/1985 – 3239/124 md.) Cumhurbaşkanı bu Kanunda yer alan maktu vergi ve harçların en az ve en çok miktarlarını belirleyen hadleri birlikte veya ayrı ayrı yahut her vergi ve harçla ilgili tarifelerde yer alan en az ve en çok hadleri birlikte veya ayrı ayrı on katına kadar artırmaya ve Kanunda yazılı hadlerden az ve bu hadlerin on katından çok olmamak üzere yeni hadler tespit etmeye ve 21 inci maddede yazılı Eğlence Vergisi nispetlerini birlikte veya ayrı ayrı bir katına kadar artırmaya veya sıfıra kadar indirmeye yetkilidir.
--	------------	-----------------------------	--

26/5/1981 Tarihli Ve 2464 Sayılı Ana Kanuna İşlenemeyen Geçici Maddeler	Çok Zor	408 168 5	Geçici Madde 1 – Bina İnşaat Vergisi ödenmek suretiyle inşaat ruhsatı alınmış bulunan hallerde inşaat ruhsatının sonradan kısmen veya tamamen iptal edilmesi halinde, daha önce ödenmiş bulunan ve iptal edilen kısma isabet eden Bina İnşaat Vergisi, Maliye Vergi dairelerince mükellefe red ve iade edilir.
--	---------	-----------------	---

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Ek 3: 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’nun Okunabilirlik Düzeylerine İlişkin Analiz Göstergeleri

Analiz Edilen Kısım ve Bölümler	Ateşman Okunabilirlik Sınıfı	Hece Sayısı Kelime Sayısı Cümle Sayısı	Kanun Maddelerinden Örnek
Altıncı Bölüm - Mali Hükümler	Standart	2352 854 49	Büyükşehir belediyesinin gelirleri: Madde 23- c) 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununda yer alan oran ve esaslara göre büyükşehir belediyesince tahsil olunacak at yarışları dahil müşterek bahislerden elde edilen Eğlence Vergisinin % 20’si müşterek bahislere konu olan yarışların yapıldığı yerin belediyesine, % 30’u nüfuslarına göre dağıtılmak üzere diğer ilçe (...) belediyelerine ayrıldıktan sonra kalan % 50’si.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Ek 4: 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nun Okunabilirlik Düzeylerine İlişkin Analiz Göstergeleri

Analiz Edilen Kısım ve Bölümler	Ateşman Okunabilirlik Sınıfı	Hece Sayısı Kelime Sayısı Cümle Sayısı	Kanun Maddelerinden Örnek
Beşinci Kısım Birinci Bölüm Belediyenin Gelir ve Giderleri	Standart	905 335 30	Belediye Gelirleri: Madde 59- Büyükşehir belediyelerinde büyükşehir sınırları ve mücadir alanları içinde belediyelerince tahsil edilen emlak vergisi tutarının tamamı ilgili ilçe ve ilk kademe belediyeleri tarafından alınır. Bunlardan büyükşehir belediyesine veya özel idareye ayrıca pay kesilmez.
Beşinci Kısım İkinci Bölüm Belediye Bütçesi	Çok Zor	1120 389 19	Bütçenin hazırlanması ve kabulü: Madde 62- Belediye başkanı tarafından hazırlanan bütçe tasarısı eylül ayının birinci gününden önce encümene sunulur ve Çevre ve Şehircilik

			Bakanlığına gönderilir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı belediye bütçe tahminlerini konsolide eder ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu uyarınca merkezi yönetim bütçe tasarısına eklenmek üzere eylül ayı sonuna kadar Maliye Bakanlığına bildirir. Encümen, bütçeyi inceleyerek görüşüyle birlikte kasım ayının birinci gününden önce belediye meclisine sunar.
Beşinci Kısım Üçüncü Bölüm Borçlanma ve İktisadî Girişimler	Çok Zor	1772 621 21	Borçlanma: Madde 68- g) Belediyeler ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketler tarafından Avrupa Birliği ile katılım öncesi mali işbirliği çerçevesinde

			desteklenen projelerin finansmanı için yapılan borçlanmalar, çok taraflı yatırım ve kalkınma bankaları ile yabancı devlet kuruluşlarından doğrudan veya İller Bankası Anonim Şirketi aracılığıyla yapılan borçlanmalar ve Su Kanalizasyon ve Altyapı Projesi (SUKAP) kapsamında yürütülecek işler için İller Bankası Anonim Şirketinden yapılan borçlanmalar (d) bendindeki miktarın hesaplanmasında dikkate alınmaz.
--	--	--	---

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Ek 5: 5779 Sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinde Pay Verilmesi Hakkında Kanun'un Okunabilirlik Düzeylerine İlişkin Analiz Göstergeleri

Analiz Edilen Kısım ve Bölümler	Ateşman Okunabilirlik Sınıfı	Hece Sayısı Kelime Sayısı Cümle Sayısı	Kanun Maddelerinden Örnek
Tamamı	Zor	4891 1974 75	Madde 7-(2) İl özel idareleri ve belediyeler ile bu idarelere bağlı kuruluşların ve bunlara ait tüzel kişilerin, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre takip edilen Devlete olan borçları, 28/3/2002 tarihli ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun kapsamında tanımlanan Hazine alacağı niteliğindeki borçları, İller Bankasına olan borçları ile sosyal güvenlik kuruluşlarına olan borçlarına ve 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun geçici 3 üncü, 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun geçici 5 inci maddeleri kapsamında uzlaşma sağlanmış borçları ile bu

			maddeler kapsamındaki kuruluşlara olan ve 31/12/2006 tarihi itibarıyla tahakkuk etmiş ve uzlaşma sağlanmamış olan borçlarına karşılık, bu idareler adına her ay genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamı üzerinden ayrılacak tutardan, alacaklı idarelerin talebi üzerine, ilgisine göre Maliye Bakanlığı veya İller Bankası tarafından kesinti yapılarak alacaklı idarelere ödenir.
--	--	--	---

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Ek 6: 5957 Sayılı Sebze ve Meyveler İle Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un Okunabilirlik Düzeylerine İlişkin Analiz Göstergeleri

Analiz Edilen Kısım ve Bölümler	Ateşman Okunabilirlik Sınıfı	Hece Sayısı Kelime Sayısı Cümle Sayısı	Kanun Maddelerinden Örnek
8. Madde: Hal Rüsumu	Çok Zor	1308 477 20	(10) Cezalı tahsil edilen hal rüsumları belediyece ayrı bir hesapta tutulur. Bu hesapta toplanan tutarın yarısı her ayın sonunda tespit ve/veya yakalama eylemine bizzat ve fiilen katılan kamu görevlilerine ikramiye olarak ödenir. Ancak, kamu görevlisine ödenen ikramiyenin tutarı olay başına (2.000) ve yılda (90.000) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucunda bulunacak tutarı geçemez. Hesapta kalan

			kısım ise belediyeye gelir olarak kaydedilir.
--	--	--	---

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Müge ÇAKMAK	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Sakarya Üniversitesi
Fakülte	Siyasal Bilgiler Fakültesi
Bölümü	Maliye
Makale ve Bildiriler	
1. Çakmak, Müge (2025) Bölüm VIII. Mahalli İdareler Açısından Mali Kural Uygulamaları: Türkiye ve Seçilmiş Ülkelerin Karşılaştırılması, Bookchapter, İktisadi ve İdari Bilimlerde Araştırma, Yöntem ve Analiz-2025, Lyon, 129-160.	